

รายงานการวิจัย

เรื่อง

โครงการศึกษาและพัฒนาบุคลากรภาพของนิสิตบริหารธุรกิจ

18 พ.ค. 2549

คณะผู้วิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุพรี	ลิมไทย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดารา	ภาคสุชน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ผจงศักดิ์	หมวดสง

คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

พฤศจิกายน 2548

h2c45c4

โครงการศึกษาและพัฒนาบุคลากรภาพของนิสิตบริหารธุรกิจ

บทคัดย่อ

ของ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุพีร์

ลิมไทย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดารา

ภาคสุชน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ผจงศักดิ์

หมวดสง

คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

พฤศจิกายน 2548

สุพีร์ ลิ้มไทย, ผศ., ดารา ภาคสุขน, ผศ. และ ผจกต์ดี หมวดสง, ผศ. (2548). *โครงการศึกษาและพัฒนาบุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจ*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาคุณลักษณะบุคลิกภาพ และเปรียบเทียบผลการพัฒนาบุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจ ก่อนและหลังการเข้ารับการฝึกโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ในด้านความคิดคล่องแคล่ว ความคิดริเริ่ม และความคิดละเอียดลออ กลุ่มตัวอย่างคือนิสิตบริหารธุรกิจ ภาคปกติ ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2541 จำนวน 46 คน เป็นนิสิตสาขาการบัญชี 23 คน และสาขาการตลาด 23 คน เครื่องมือที่ใช้คือ โปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับบุคลิกภาพ ซึ่งพัฒนาตามแนวของ อี. พอล. ทอแรนซ์ (E.Paul Torrance) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า :-

1. บุคลิกภาพของของนิสิต สาขาการบัญชี และสาขาการตลาด ก่อนการเข้ารับการฝึกโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2. บุคลิกภาพของนิสิต สาขาการบัญชี และสาขาการตลาด หลังการเข้ารับการฝึกโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นิสิตสาขาการตลาดมีการพัฒนาบุคลิกภาพด้านความคิดละเอียดลออดีกว่านิสิตสาขาการบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนด้านอื่นๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. บุคลิกภาพของนิสิตทั้งสองกลุ่ม ก่อนและหลังการเข้ารับการฝึกโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยนิสิตทั้งสองกลุ่มมีการพัฒนาบุคลิกภาพภายหลังการทดลองดีขึ้นกว่าก่อนการทดลอง

4. บุคลิกภาพของนิสิตสาขาการบัญชี ก่อนและหลังการเข้ารับการฝึกโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ โดยรวมและด้านความคิดริเริ่มกับด้านความคิดละเอียดลออ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนด้านความคิดคล่องแคล่ว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยนิสิตสาขาการบัญชีมีการพัฒนาบุคลิกภาพภายหลังการเข้ารับการฝึกโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพดีขึ้นกว่าก่อนการเข้ารับการฝึกโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์

5. บุคลิกภาพของนิสิตสาขาการตลาด ก่อนและหลังการเข้ารับการฝึกโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยนิสิตสาขาการตลาดมีการพัฒนาบุคลิกภาพภายหลังการฝึกโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพดีขึ้นกว่าก่อนการเข้ารับการฝึกโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์

**THE PROJECT OF STUDY AND DEVELOPMENT FOR BUSINESS
ADMINISTRATIVE STUDENTS' PERSONALITY**

AN ABSTRACT

BY

Assist. Prof. Supee Limthai

Assist. Prof. Dara Paksuchon

Assist. Prof. Pajongsak Moudsong

Faculty of Social Science

Srinakharinwirot University

November 2005

Supee imthai, Assist. Prof., Dara Paksuchon, Assist. Prof., and Pajongsak Moudsong, Assist. Prof. (2005). ***The Project of Study and Development for Business Administrative Students' Personality***. Bangkok : Department of Business Administration, Faculty of Social Sciences Srinakharinwirot University.

The purposes of this research were to study and compare the business administrative students' personality development before and after training with the technical personality development program for creative thinking in 3 aspects : Fluency, originality and elaboration.

The target population was 46 business administration students who had studied at forth year class according to the regular program for the bachelor's degree in an academic year 1998. There were two groups of students. One group was 23 accounting students and the other group was 23 marketing students. The instrument was the technical personality development program for creative thinking that derived from the concept of E.Pual Torrance. Mean, Standard deviation and t-test were used for statistical analysis.

The research revealed as follows :-

1. There was no statistical significant difference in overall and each aspect for the personality of development accounting and marketing students before training with the technical personality development program for creative thinking.

2. There was no statistical significant difference in overall aspects for the personality development of accounting and marketing student after training with the technical personality development program for creative thinking. For the aspect of elaboration, the personality development of the marketing students were better than accounting students with statistical significant difference at level 0.01.

3. There were statistical significant differences in overall and each aspect at level 0.01 for the personality of both groups before and after training with the technical personality development program for the creative while the personality development of both groups after training were better than before training.

4. There were statistical significant differences in overall aspects and the aspect of originality and elaboration at level 0.01, but in the aspect of fluency was at level 0.05 for the personality development of accounting students before and after training with the

technical personality development program for the creative thinking while the personality development of the accounting students after training were better than before training.

5. There were statistical significant difference in overall and each aspect at level 0.01 for the personality development of the marketing students before and after training with the technical personality development program for the creative thinking while the personality development of the marketing students after training were better than before training.

ประกาศคุณูปการ

งานวิจัย เรื่อง โครงการศึกษาและพัฒนาบุคลากรของนิสิตบริหารธุรกิจ สำเร็จได้ด้วย
ความเสียสละและความร่วมมือที่ดียิ่งของคณะผู้ดำเนินการวิจัย

ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ธำรงค์ อุดมไพจิตรกุล ที่ปรึกษาโครงการวิจัย ที่กรุณา
ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ คณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง

ขอขอบคุณรองศาสตราจารย์ ดร.อารี พันธุ์มณี ที่ปรึกษาโครงการวิจัยในฐานะผู้เชี่ยวชาญ
ด้านจิตวิทยาและความคิดสร้างสรรค์ ที่กรุณาเป็นผู้นำและร่วมดำเนินกิจกรรม ตลอดช่วงเวลาที่นิสิต
บริหารธุรกิจเขารับการฝึกตามโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์
อย่างจริงจัง และต่อเนื่อง รวมทั้งร่วมประเมินผล ให้แง่คิด ให้คำแนะนำที่มีคุณค่า ทำให้งานวิจัยนี้
มีความสมบูรณ์อย่างยิ่ง คณะผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง

ขอขอบคุณนิสิตหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต ภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2541 สาขา
การบัญชีและสาขาการตลาด ทุกคนที่ตั้งใจเข้ารับการฝึกตามโปรแกรมฯ สม่าเสมอเต็มเวลา

ขอขอบคุณนางเกศสิรี ปันธุระ และนางสาวไพวรรณ เกาศรี รวมทั้งนายสุรพงษ์ ทรงเดช
ที่กรุณาสละเวลา ร่วมเป็นผู้ช่วยคณะผู้วิจัย และที่ช่วยจัดการงานเอกสารวิจัยให้สมบูรณ์อย่างดี

ขอขอบคุณภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ได้
จัดสรรงบประมาณเงินรายได้ประจำปี 2541 สนับสนุนงานวิจัยนี้

คณะผู้ดำเนินการวิจัย

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	2
ความสำคัญของการวิจัย	2
ประชากรเป้าหมาย.....	2
ขอบเขตของการวิจัย	3
ตัวแปรที่ศึกษา.....	3
นิยามคำศัพท์เฉพาะ	3
กรอบแนวคิดในการวิจัย	4
สมมติฐานการวิจัย	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารภาควิชาบริหารธุรกิจ.....	6
ปรัชญา ปณิธาน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.....	6
ปรัชญา ปณิธาน คณะสังคมศาสตร์.....	13
ปรัชญา ปณิธาน ภาควิชาบริหารธุรกิจ.....	16
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพ.....	19
ความหมายของบุคลิกภาพ	19
การพัฒนาบุคลิกภาพตามช่วงวัย.....	20
กระบวนการพัฒนาบุคลิกภาพ.....	23
บุคลิกภาพกับความคิดสร้างสรรค์.....	30
ความหมายของความคิดสร้างสรรค์.....	33
มิติกรอบความคิด	36
การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์	48
ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์.....	51
องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์.....	61

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2. (ต่อ) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	64
งานวิจัยในต่างประเทศ.....	64
งานวิจัยในประเทศไทย.....	65
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	71
ประชากรเป้าหมาย	71
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	71
แบบแผนการทดลอง	72
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล.....	73
สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	73
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	76
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	76
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	76
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	77
คุณลักษณะบุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจ.....	77
เปรียบเทียบผลการพัฒนาบุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจ	80
สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน.....	85
5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	86
สังเขปความมุ่งหมาย สมมติฐาน และวิธีดำเนินการวิจัย	86
สรุปผลการวิจัย	89
อภิปรายผล	89
ข้อเสนอแนะ	91
บรรณานุกรม	92

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ภาคผนวก	97
ภาคผนวก ก โปรแกรมเทคนิคพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิด สร้างสรรค์	98
ภาคผนวก ข สัญญารับทุนโครงการวิจัย.....	111
ประวัติย่อผู้วิจัย	120

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 เปรียบเทียบการคิดแบบเมือวาน กับการคิดแบบพรงนี้	48
2 ร้อยละของการใช้ความคิดสร้างสรรค์	49
3 คุณลักษณะบุคลิกภาพ ก่อน กับการฝึกโปรแกรมเทคนิคการพัฒนา บุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ของนิสิตบริหารธุรกิจ จำแนก ตามสาขาวิชา.....	77
4 คุณลักษณะบุคลิกภาพ หลัง กับการฝึกโปรแกรมเทคนิคการพัฒนา บุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ของนิสิตบริหารธุรกิจ จำแนก ตามสาขาวิชา.....	79
5 การเปรียบเทียบผลการพัฒนาบุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจ ก่อนและ หลัง กับการฝึกโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับ ความคิดสร้างสรรค์.....	81
6 การเปรียบเทียบผลการพัฒนาบุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจสาขา การตลาด ก่อนและหลัง กับการฝึกโปรแกรมเทคนิคการพัฒนา บุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์.....	82
7 การเปรียบเทียบผลการพัฒนาบุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจสาขา การบัญชี ก่อนและหลัง กับการฝึกโปรแกรมเทคนิคการพัฒนา บุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์.....	83
8 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานวิจัย.....	85

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	4
2 ม.ล. ปิ่น มาลากุล ผู้ก่อตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง ถนนประสานมิตร.....	8
3 สัญลักษณ์แสดงปรัชญาด้วยภาษาบาลี.....	10
4 กราฟของสมการแสดงปรัชญา.....	10
5 ตราสัญลักษณ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒภาษาไทย.....	12
6 ตราสัญลักษณ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒภาษาอังกฤษ.....	12
7 ดอกสาละซึ่งเป็นต้นไม้ประจำมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.....	13
8 ป้ายคณะสังคมศาสตร์.....	14
9 เครื่องหมายประจำคณะสังคมศาสตร์.....	15
10 ดอกช่อม่วง ซึ่งเป็นดอกไม้และสีประจำคณะสังคมศาสตร์.....	16
11 อาคารเรียนของนิสิตภาควิชาบริหารธุรกิจ (ชั้น2-3 คณะสังคมศาสตร์).....	17
12 การเสริมสร้างบุคลิกภาพบุคคล	24

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สภาพสังคมปัจจุบันนั้น มีความสลับซับซ้อนกว่าในอดีต ซึ่งเป็นผลของความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง ค่านิยม และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่เป็นไปอย่างรวดเร็วมาก สภาพการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิต ทักษะคิดและการปรับตัวของคนในสังคมเป็นอย่างมาก ผู้คนในสังคมอาจเกิดความสับสน ไม่แน่ใจ ไม่สามารถปรับตัว ปรับทัศนคติ ความคิด ตลอดจนไม่สามารถปรับพฤติกรรมของตน ให้เป็นไปอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในสังคมที่เปลี่ยน ไปอย่างไม่หยุดยั้ง (นงลักษณ์ สุทธิวัฒน์พันธ์. มปท : 1) ปัญหาที่เกิดขึ้นกับคนในสังคมก็คือ เมื่อคนเราไม่สามารถปรับตัว หรือพัฒนาบุคลิกภาพของตนได้ จะเกิดความรู้สึกขังคับใจ เกิดความขัดแย้งภายในตนเอง และแสดงออกต่อผู้อื่นในลักษณะที่ก่อให้เกิดปัญหา ในการอยู่ร่วมกันไม่ว่าจะเป็นภายในครอบครัว ในสถาบันการศึกษา ในองค์กรธุรกิจ หรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่ต้องทำงานสัมพันธ์กับผู้อื่น ตลอดจนการร่วมมือทำกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อที่จะช่วยลดปัญหาดังกล่าว ถ้าได้มีการศึกษาการพัฒนาบุคลิกภาพ จะทำให้ผู้ศึกษาสามารถนำความรู้ และประสบการณ์ที่ได้รับอย่างถูกต้องมาปรับใช้เพื่อที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

ในการจัดการเรียนการสอน ของภาควิชาบริหารธุรกิจ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาบุคลิกภาพ ทั้งภายในและภายนอกที่เหมาะสม ของนิสิตหลักสูตรบริหารธุรกิจ บัณฑิต สาขาบัญชี และสาขาการตลาด ซึ่งเมื่อนิสิตดังกล่าวสำเร็จการศึกษาแล้ว ออกไปสร้างงานหรือปฏิบัติหน้าที่การงานร่วมกับผู้อื่นในสังคม อาจจะเผชิญกับความขัดแย้งต่าง ๆ ที่ไม่พึงประสงค์ เพราะจะต้องพบกับความหลากหลายลักษณะของคน ความหลากหลายลักษณะของงานประเภทต่าง ๆ เขาจะไม่สามารถปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพของตนได้ถูกต้อง ถ้าไม่ได้รับการฝึกฝน หรือพัฒนามาก่อน การจัดให้มีการพัฒนาบุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจ จึงเป็นสิ่งจำเป็น เพราะส่งผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวให้กับองค์กรได้ นิสิตบริหารธุรกิจส่วนใหญ่ที่เข้ามาศึกษาตามหลักสูตรจะได้รับความรู้ และพัฒนาด้านวิชาการค่อนข้างเต็มที่ แต่จากการที่คณะผู้วิจัยได้สอนนิสิตหลักสูตรดังกล่าวมาหลายรุ่น พบว่ายังขาดการพัฒนาด้านบุคลิกภาพอย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคลิกภาพเกี่ยวกับด้านความคิดสร้างสรรค์

จากเอกสารของกรมวิชาการ (2534) กล่าวว่า “คนที่จะอยู่ในสังคมยุคใหม่ได้ดีนั้นจะต้องมีความรู้พื้นฐานดี รู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา และมีทักษะในการทำงาน” ซึ่งสอดคล้องกับพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันราชชมพล เมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2533 ความตอนหนึ่งว่า

... การคิดการปฏิบัติให้ถูกให้ดีนั้น ก็คือการคิดและปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักการ หลักวิชา หลักเหตุผล และหลักสุจริตธรรม ผู้มุ่งหมายจะสร้างประโยชน์และความเจริญจึงควรพยายามปฏิบัติฝึกฝนตนเองให้มีความคิดจิตใจที่เที่ยงตรงและมั่นคง ...

จากพระบรมราโชวาทข้างต้นจะเห็นว่า “ความคิด” ของคนมีส่วนสำคัญมากในการปฏิบัติงาน การปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จอย่างดียิ่งนั้น จำเป็นต้องอาศัยความคิดเพื่อพัฒนางานอยู่เสมอ ซึ่งผลต่อประสิทธิภาพ และประสิทธิผล และความเจริญก้าวหน้า ความคิดที่มีส่วนผลักดันให้การปฏิบัติงานมีความก้าวหน้า ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่มีความค่าและเป็นบุคลิกภาพภายในซึ่งสามารถพัฒนาได้ โดยเฉพาะนิสิตบริหารธุรกิจที่จะออกไปประกอบอาชีพควรได้รับการส่งเสริมให้มีการฝึกปฏิบัติเพื่อเพิ่มพูนศักยภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ในส่วนที่เป็นความคิดคล่องแคล่ว ความคิดริเริ่ม และความคิดละเอียดลออ จะเป็นพื้นฐานสำคัญของนักบริหารธุรกิจ ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงเห็นสมควรได้มีโครงการศึกษาและพัฒนาบุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจขึ้น เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมและเป็นการเสริมสร้างให้นิสิตมีความสมบูรณ์พร้อมยิ่งขึ้นในการเป็นบัณฑิตที่จะออกไปปฏิบัติหน้าที่ในองค์กรธุรกิจ และสามารถปรับตัวเองให้อยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะบุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจ
2. เพื่อเปรียบเทียบผลการพัฒนาบุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจ ก่อน และหลัง เข้ารับการฝึกโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์สามด้าน ได้แก่ ด้านความคิดคล่องแคล่ว ด้านความคิดริเริ่ม และด้านความคิดละเอียดลออ

ความสำคัญของการวิจัย

นิสิตบริหารธุรกิจจะมีศักยภาพในการพัฒนาบุคลิกภาพให้เหมาะสมในการปฏิบัติงานในองค์กรธุรกิจ และดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นสุข

ประชากรเป้าหมาย

ประชากรเป้าหมายที่ศึกษา คือ นิสิตบริหารธุรกิจระดับปริญญาตรี ปีที่ 4 ปีการศึกษา 2541 ภาคเรียนที่ 2 สาขาการบัญชี จำนวน 30 คน สาขาการตลาด จำนวน 30 คน รวมทั้งสิ้น 60 คน

หมายเหตุ

ในการทดลองฝึกพัฒนาบุคลิกภาพจริงในช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2541 – กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2542 นิสิตที่สามารถเข้าร่วมทดลองสม่ำเสมอเต็มเวลา คือ สาขาการบัญชี 23 คน และสาขาการตลาด 23 คน รวมทั้งสิ้น 46 คน (เนื่องจากมีนิสิตป่วย ติดภารกิจส่วนตัว ฯลฯ)

ขอบเขตของการวิจัย

เป็นการศึกษาและทดลองฝึกปฏิบัติพัฒนาบุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจ ภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2541 สาขาการบัญชี และสาขาการตลาด ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์ เป็นกลุ่มตัวอย่างศึกษาทดลองในช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2541 – กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2542 ตามโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพโดยใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ตามแนวของ E. Paul Torrance เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพด้านความคิดของนิสิต 3 ด้าน คือ

1. ด้านความคิดคล่องแคล่ว
2. ด้านความคิดริเริ่ม
3. ด้านความคิดละเอียดลออ

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ คือ โปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพนิสิตเกี่ยวกับความคิด
2. ตัวแปรตาม คือ บุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ ได้แก่
 - 2.1 ด้านความคิดคล่องแคล่ว (Fluency)
 - 2.2 ด้านความคิดริเริ่ม (Originality)
 - 2.3 ด้านความคิดละเอียดลออ (Elaboration)

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. นิสิต หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจ ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 ภาคปกติ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2541 สาขาการบัญชี และสาขาการตลาด สังกัดภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2. บุคลิกภาพ หมายถึง คุณลักษณะที่นิสิตแสดงออกเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่

2.1 ความคิดคล่องแคล่ว หมายถึง ปริมาณความคิดในการตอบสนองเหตุการณ์หรือปัญหาต่าง ๆ ที่นิสิตสามารถคิดหาคำตอบได้รวดเร็ว จำนวนมากที่สุดในเวลาที่จำกัด

2.2 ความคิดริเริ่ม หมายถึง คุณลักษณะที่นิสิตแสดงออกเกี่ยวกับความคิดแปลกใหม่ แตกต่างจากความคิดที่นิสิตเคยมีที่ซ้ำซากจำเจ ความคิดริเริ่มมักจะแตกต่างจากคนอื่น และอาจเป็นความคิดที่คนอื่นคาดไม่ถึง เป็นความคิดที่มีคุณค่า และมีประโยชน์

2.3 ความคิดละเอียดลออ หมายถึง คุณลักษณะที่นิสิตแสดงออกเกี่ยวกับความสามารถในการนำความคิดมาขยาย ตกแต่ง ทำให้ความคิดหลักได้ความหมายสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ความคิดละเอียด ลออเป็นคุณลักษณะที่สำคัญในการสร้างผลงานที่มีความแปลกใหม่ให้สำเร็จ

3. โปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิด หมายถึง การจัดกิจกรรมอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนดำเนินการเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพของนิสิตโดยใช้เทคนิคกิจกรรมกลุ่ม การอภิปราย การระดมพลังสมอง โดยมีขั้นตอนดังนี้

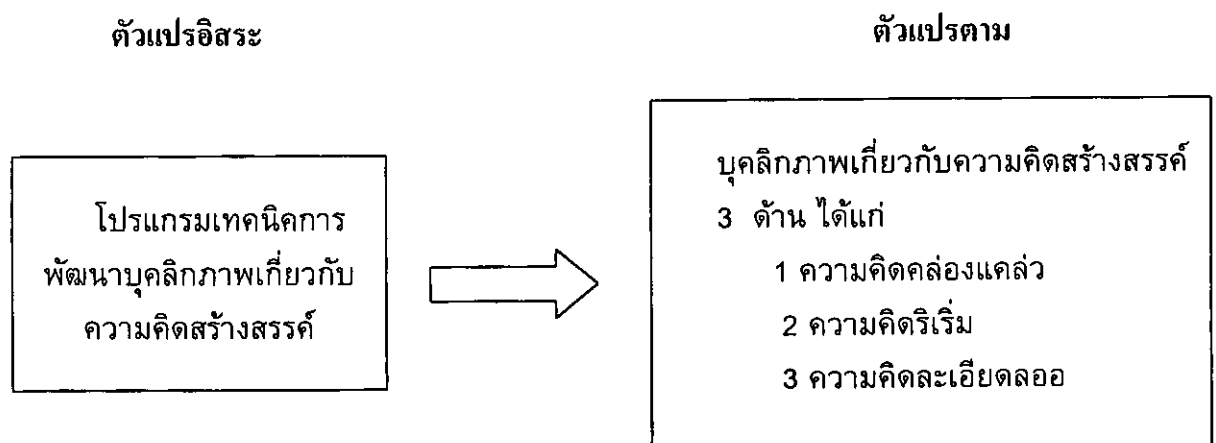
ขั้นที่ 1 ขั้นนำ ผู้วิจัยชี้แจงนิสิตในการทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพแต่ละครั้ง

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการ ผู้วิจัยให้นิสิตแบ่งเป็นกลุ่มย่อยให้ระดมความคิดตามกิจกรรมที่ได้เตรียมไว้

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป ผู้วิจัยให้นิสิตสรุปกิจกรรมแต่ละครั้ง และผู้วิจัยสรุปสุดท้าย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการทำวิจัย ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการทำวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. บุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจที่ได้รับฝึกฝนตามโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ มีบุคลิกภาพด้านความคิดสร้างสรรค์โดยรวมและรายด้านดีขึ้น
- 2 . บุคลิกภาพของนิสิตสาขาการตลาดที่ได้รับฝึกฝนตามโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ มีบุคลิกภาพด้านความคิดสร้างสรรค์โดยรวมและรายด้านดีขึ้น
3. บุคลิกภาพของนิสิตสาขาการบัญชีที่ได้รับฝึกฝนตามโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ มีบุคลิกภาพด้านความคิดสร้างสรรค์โดยรวมและรายด้านดีขึ้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ค้นคว้าศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็นหัวข้อดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารภาควิชาบริหารธุรกิจ
 - 1.1 ประชญา ปณิธาน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 - 1.2 ประชญา ปณิธาน คณะสังคมศาสตร์
 - 1.3 ประชญา ปณิธาน ภาควิชาบริหารธุรกิจ
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพ
 - 2.1 ความหมายของบุคลิกภาพ
 - 2.2 การพัฒนาบุคลิกภาพตามช่วงวัย
 - 2.3 กระบวนการพัฒนาบุคลิกภาพ
 - 2.4 บุคลิกภาพกับความคิดสร้างสรรค์
 - 2.5 ความหมายของความคิดสร้างสรรค์
 - 2.6 มิติกรอบความคิด
 - 2.7 การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์
 - 2.8 ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์
 - 2.9 องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 3.1 งานวิจัยในต่างประเทศ
 - 3.2 งานวิจัยในประเทศไทย

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารภาควิชาบริหารธุรกิจ

ประชญา ปณิธาน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (อ่านออกเสียงว่ามะ-หา-วิด-ทะ-ยา-ลัย-สี-นะ-คะ-ริน-วิ-โรด) ซึ่งคำว่า “ วิโรฒ ” เป็นคำจากภาษาสันสกฤต คำนี้เทียบได้กับคำว่า “ วิรุฬห์ ” ในภาษาบาลี คำนี้แปลว่า ความมั่งคั่งหรือ ความเจริญ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สามารถเขียนเป็นภาษาอังกฤษ ว่า “Srinakarinwirot University” ใช้ชื่อย่อว่า “ มศว ” มีความหมายว่า มหาวิทยาลัยที่เจริญเป็นศรีสง่าแก่มหานคร สำหรับ ประชญา ปณิธานมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผู้วิจัยนำเสนอโดยสังเขปดังนี้

1. ประวัติมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สถาบันอุดมศึกษาที่เก่าแก่แห่งหนึ่งของประเทศ มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน เริ่มตั้งแต่เป็นโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูงถนนประสานมิตร แล้วยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ดังประวัติสังเขป(พิธีพระราชทานปริญญาบัตร. 2545 : 1-12) ดังนี้

1.1 ก่อนโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง

ย้อนอดีตไปกว่าครึ่งศตวรรษ ก่อนก่อตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง ถนนประสานมิตร กระทรวงศึกษาธิการได้เริ่มการฝึกหัดครู 3 ระดับคือ โรงเรียนฝึกหัดครูมูล ซึ่งเป็นโรงเรียนฝึกหัดครูซึ่งตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาคของประเทศ โรงเรียนฝึกหัดครูประถม ซึ่งเป็นโรงเรียนฝึกหัดครูเป็นโรงเรียนประจำ มีเพียง 4 โรงเรียนและอยู่ในกรุงเทพมหานครทั้งหมด โรงเรียนฝึกหัดครูมัธยม ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำ มีหอพักชาย-หญิงแยกกัน

1.2 โรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง ถนนประสานมิตร

ในปี พ.ศ. 2490 ม.ล. ปิ่น มาลากุล (ภาพประกอบ 2)ได้ดำเนินการก่อตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง ถนนประสานมิตร ในบริเวณทุ่งบางกะปิ บนพื้นที่ดิน 93 ไร่ 1 งาน 18 ตารางวา ในวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2492 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการในสมัยนั้น (พลเอกมังกร พรหมโยธี) ได้ประกาศเปิดโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง ถนนประสานมิตร โดยให้สังกัด กรมสามัญการศึกษา และแต่งตั้ง หลวงสวัสดิศาสตราวุธ (สวัสดิ์ สุมิตร) อธิบดีกรมวิสามัญศึกษาให้รักษาราชการตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง ถนนประสานมิตร อีกตำแหน่งหนึ่ง ต่อมาในปีพ.ศ. 2495 กระทรวงศึกษาธิการได้มีคำสั่งแต่งตั้งให้ดร. สาโรช บัวศรี ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง ถนนประสานมิตรสืบต่อจากหลวงสวัสดิศาสตราวุธ

ภาพประกอบ 2 ม.ล. ปิ่น มาลากุล ผู้ก่อตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง ถนนประสานมิตร

1.3 วิทยาลัยวิชาการศึกษา

ด้วยเหตุที่ในขณะนั้นครูสูงสุด คือประกาศนียบัตรประโยคครูมัธยม (ป.ม.) ซึ่งเทียบเท่าอนุปริญญา ทำให้เกิดความล่าช้าในการประกอบวิชาชีพครู ไม่ทัดเทียมกับผู้ประกอบอาชีพอื่น ๆ ทำให้เกิดการขาดแคลนครู ครูประจำการที่เหลืออยู่ก็ด้อยคุณภาพ เป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาการศึกษาของชาติ ม.ล.ปิ่น มาลากุล ดำริจะแก้ปัญหาดังกล่าวจึงประชุมปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาทั้งหลาย ในการปฏิรูปครั้งนั้น ดร.สาโรช บัวศรี ได้เสนอให้จัดตั้งวิทยาลัยวิชาการศึกษา เพื่อเพิ่มผลิตครูให้ถึงขั้นปริญญา ท่านก็เห็นด้วยกับความคิดนี้

ในปี พ.ศ. 2496 กระทรวงศึกษาธิการจึงประกาศตั้งวิทยาลัยวิชาการศึกษา ณ สถานที่ เดียวกันกับโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง ถนนประสานมิตร โดยให้สังกัดกรมวิสามัญศึกษา ในวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2496 และแต่งตั้งหลวงสวัสดิสารศาสตรพุทธิ (สวัสดิ์ สุมิตร) รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการวิทยาลัยวิชาการศึกษา

ต่อมาได้ประกาศรวมโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง ถนนประสานมิตร เข้ากับวิทยาลัยวิชาการศึกษา และให้เรียกชื่อว่า "วิทยาลัยวิชาการศึกษา" ตั้งแต่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2496 พร้อมกันนี้กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยวิชาการศึกษา และนำขึ้นทูลเกล้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงลงพระปรมาภิไธย เมื่อวันที่ 16 กันยายน พ.ศ.2497 โดยมี ม.ล.ปิ่น มาลากุล เป็นผู้รักษาการในตำแหน่งอธิการ ต่อมาพระบาทสมเด็จพระ

พระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งดร.สาโรช บัวศรี เป็นศาสตราจารย์ และดำรงตำแหน่งอธิการวิทยาลัยวิชาการศึกษา ตั้งแต่วันที่ 7 มีนาคม พ.ศ.2499

เมื่อมีพระราชบัญญัติวิทยาลัยวิชาการศึกษาขึ้นแล้ว วิทยาลัยวิชาการศึกษา ก็ได้เจริญและขยายตัวมีการตั้งวิทยาเขตใหม่ตามลำดับดังนี้คือ วิทยาลัยวิชาการศึกษา ปทุมวัน (2498) วิทยาลัยวิชาการศึกษา พิษณุโลก (2510) วิทยาลัยวิชาการศึกษา มหาสารคาม (2511) วิทยาลัยวิชาการศึกษา พระนคร (2512) และวิทยาลัยวิชาการศึกษา พลศึกษา (2513)

หนึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้มีประกาศให้วิทยาลัยวิชาการศึกษา ไปสังกัดกรมการฝึกหัดครู ภายหลังจากศาสตราจารย์สุดใจ เหล่าสุนทร เข้ารับตำแหน่งอธิการวิทยาลัยวิชาการศึกษา พ.ศ.2512 ได้ดำเนินการยกฐานะวิทยาลัยวิชาการศึกษา ขึ้นเป็นหน่วยงานระดับกรมในกระทรวงศึกษาธิการ โดยแยกออกจากกรมการฝึกหัดครูตามประกาศ คณะปฏิวัติฉบับที่ 216 ลงวันที่ 29 กันยายน 2515

1.4 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

เมื่อศาสตราจารย์สุดใจ เหล่าสุนทร เข้ารับตำแหน่ง อธิการวิทยาลัยวิชาการศึกษาเห็นว่า การดำเนินงานไม่มีความคล่องตัวอยู่มาก จึงได้ร่าง พระราชบัญญัติยกฐานะวิทยาลัยวิชาการศึกษาเป็นมหาวิทยาลัย เสนอต่อสภา เมื่อ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2512

สำนักพระราชเลขธิการ สำนักพระราชวัง ได้มีหนังสือแจ้งวิทยาลัยวิชาการศึกษา ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่อ มหาวิทยาลัยว่า “ศรีนครินทรวิโรฒ” ในวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ.2517 โดยประกาศใช้พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 91 ตอนที่ 112 ในวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2517 ตามความในมาตรา 6 แห่ง พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พ.ศ. 2517 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มี คณะศึกษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ คณะพลศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย ช่วงแผนพัฒนาการศึกษา ระดับอุดมศึกษา ระยะที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) มีการจัดตั้ง คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ คณะทันตแพทยศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์และช่วงแผนพัฒนาการศึกษา ระดับอุดมศึกษา ระยะที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) มีการจัดตั้ง คณะสหเวชศาสตร์ และคณะพยาบาลศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร พัฒนาไปสู่การเป็น มหาวิทยาลัยกลางเมืองที่ทันสมัยก้าวหน้า ผลสมผสานกระแสสากลและพัฒนาการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา รวมถึงการเติบโต ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์ พัฒนาด้าน

วิทยาศาสตร์สุขภาพ วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมและพลังงานสัมพันธ์กับชุมชน

2. ปรัชญาของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปรัชญามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒนั้นได้แก่ “การศึกษาคือความเจริญงอกงาม” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Education is growth และตรงกับภาษาบาลี “สิกขา วิรุพฺหิ สมฺปตฺตา” ดังภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 สัญลักษณ์แสดงปรัชญาด้วยภาษาบาลี

ศาสตราจารย์ ดร.บรรจบ พันธุเมธา เป็นผู้กำหนดภาษาบาลีให้โดยมีความหมายว่า การเติบโตอย่างได้สัดส่วน เหมาะกับกาลเทศะ ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม เป็นไปตามสมการ $y = e^x$ เมื่อนำค่า x และ y มาเขียนเป็นกราฟ จะมีลักษณะเส้นลาดสูงขึ้นอย่างไม่มีการสิ้นสุด สะท้อนว่าการศึกษา คือความเจริญงอกงาม ดังภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 กราฟของสมการแสดงปรัชญา

ความเจริญงอกงามตามปรัชญาการศึกษาของมหาวิทยาลัยเป็นการเจริญงอกงามด้วย อารยวัณ 5 ประการ(อง.ปญจก122/04/47) ได้แก่

งอกงามด้วยศรัทธา งอกงามด้วยศรัทธาในชีวิต บทบาทและหน้าที่ของตน
 งอกงามด้วยศีล งอกงามด้วยจริยธรรมและความดีงามทั้งปวง
 งอกงามด้วยสุตะ งอกงามด้วยการสดับฟังและเรียนรู้ตลอดเวลา
 งอกงามด้วยจาคะ งอกงามด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และอาหารต่อผู้อื่น
 งอกงามด้วยปัญญา งอกงามในการดำรงชีวิต คิดและทำด้วยปัญญา

3. ปณิธานของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีความมุ่งมั่นในการผลิตและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทุกคน ให้มีความรู้คุณนักปราชญ์และมีความประพฤติดีผู้ทรงศีล ประสิทธิภาพและความรู้ระดับสูงในสาขา วิชาต่าง ๆ ตามหลักสากล เพื่อเป็นคุณประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และศิลปะ วัฒนธรรมอันเป็นมรดกของชาติ ส่งเสริมการวิจัย ค้นคว้าและการศึกษาหาความรู้ในระดับบัณฑิต ศึกษาอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพเป็นมาตรฐาน เป็นที่เชื่อถือได้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ และให้บริการวิชาการในด้านต่าง ๆ

4. วิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จะเป็นมหาวิทยาลัยที่มีลักษณะสมบูรณ์แบบ มีบทบาทสำคัญ ในการเป็นแบบอย่างที่ดีของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของครอบครัว ชุมชนและสังคม สร้างความเป็นเลิศทางวิชาการในด้านนี้ ทั้งในระดับชาติและในระดับภูมิภาค มีความพร้อมที่จะปรับ เปลี่ยนรูปแบบ และบทบาทในด้านต่าง ๆ รวมถึงการเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ที่มีความพร้อม ในเชิงบริหารและเชิงวิชาการ เพื่อดำเนินการให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคมและประเทศชาติ

5. พันธกิจของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เป็นสถาบันชั้นสูงทางการศึกษา และวิจัยของรัฐ ดำเนินการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพและสอดคล้อง กับความต้องการของสังคมและประเทศ ทั้งด้านความรู้ ความสามารถในการคิด การปฏิบัติ และคุณธรรมจริยธรรม พัฒนาความเป็นเลิศทางวิชาการด้านสังคมศาสตร์ พฤติกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และด้านอื่น ๆ ให้มีความเจริญก้าวหน้าในระดับชาติและภูมิภาค มีลักษณะประยุกต์และบูรณาการศาสตร์ในสาขาต่าง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืนในด้านการศึกษา และจิตวิทยา ด้านศิลปะและวัฒนธรรม ด้านสุขภาพและการกีฬา

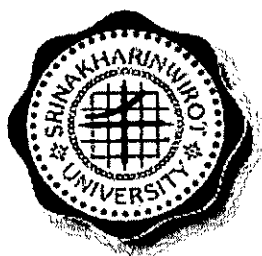
ด้านชุมชน ครอบครัว และด้านสิ่งแวดล้อม และจะร่วมกันแก้ไขปัญหา ลดผลกระทบจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่มีต่อสังคมไทยด้วยความรักสามัคคี

6. ตราสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ตราสัญลักษณ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ใช้ตราซึ่งได้มาจากสมการ $y = e^x$ เมื่อนำค่า x และ y มาเขียนเป็นกราฟ จะมีลักษณะเส้นลาดสูงขึ้นอย่างไม่มีที่สิ้นสุด สื่อความหมายสอดคล้องกับปรัชญาของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒที่ว่า การศึกษา คือ ความเจริญงอกงามนั่นเอง ตราสัญลักษณ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ดังภาพประกอบ 5 และภาพประกอบ 6

ภาพประกอบ 5 ตราสัญลักษณ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒภาษาไทย

ภาพประกอบ 6 ตราสัญลักษณ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒภาษาอังกฤษ

7. สีประจำมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สีประจำมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ใช้สี เทา-แดง มีความหมายดังนี้
 สีเทา เป็นสีของสมอง หมายถึงความคิด สติปัญญาที่เฉลียวฉลาด
 สีแดง เป็นสีของเลือด หมายถึงความกล้าหาญ
 สีเทา-แดง จึงมีความหมายทั้งความเฉลียวฉลาดและความกล้าหาญ

8. ต้นไม้ประจำมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ต้นไม้ประจำมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้แก่ ต้นสาละ ซึ่งเป็นไม้มงคลและเป็นไม้พันธุ์หายาก จัดปลูกไว้ในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒหลายต้น ต้นที่สูงใหญ่ที่สุดนั้นปลูกอยู่ข้างหอพระพุทธรูปญาณวิวัฒน์ธรรมจักรศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งตั้งอยู่ใกล้กับประตูทางเข้า ลักษณะของดอกสาละแสดงดังภาพประกอบ 7

ภาพประกอบ 7 ดอกสาละซึ่งเป็นต้นไม้ประจำมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปรัชญา ปณิธาน คณะสังคมศาสตร์

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผู้วิจัยนำเสนอปรัชญา ปณิธาน โดยสังเขป (รายงานการประเมินตนเอง ประจำปีการศึกษา 2546, 2547 : 1-3) ดังนี้

1. ประวัติ คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีกำเนิดจากวิทยาลัยวิชาการศึกษาโดยได้รับการยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2517 (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่มที่ 91 ตอนที่ 112 วันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2517) ในระยะที่เป็นวิทยาลัยวิชาการศึกษา คณะสังคมศาสตร์ ยังมีได้แยกออกมาเป็นหน่วยงานอิสระ เรียกชื่อว่า คณะวิชามนุษยธรรมศึกษาและสังคมศาสตร์

ในระยะนั้นประกอบด้วยแผนกวิชาทั้งหมด 7 แผนก คือ แผนกวิชาภาษาและวรรณคดีไทย แผนกวิชาภาษาและวรรณคดีอังกฤษ แผนกวิชาภูมิศาสตร์ แผนกวิชาประวัติศาสตร์ แผนกวิชาสังคมวิทยาและวัฒนธรรม แผนกวิชาศิลปและวัฒนธรรม สุดท้ายคือแผนกวิชาคหกรรมศาสตร์

เมื่อวิทยาลัยวิชาการศึกษาได้รับการยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยแล้ว แผนกวิชาต่าง ๆ ของคณะมนุษยธรรมศึกษาและสังคมศาสตร์ได้เปลี่ยนเป็นภาควิชา แยกเป็นสังกัดในคณะมนุษยศาสตร์ และคณะสังคมศาสตร์ จากการประกาศของทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐเรื่องการแบ่งส่วนราชการในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พ.ศ. 2518 (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 92 ตอนที่ 166 วันที่ 21 สิงหาคม 2518) นั้น วันที่ 22 สิงหาคม ถือได้ว่าเป็นวันกำเนิดของคณะสังคมศาสตร์

ภาพประกอบ 8 ป้ายคณะสังคมศาสตร์

คณะสังคมศาสตร์ โดยมีภาควิชาในสังกัดคณะ รวมทั้งสิ้น 6 ภาควิชาคือ

- 1.1 ภาควิชาบริหารธุรกิจ
- 1.2 ภาควิชาภูมิศาสตร์
- 1.3 ภาควิชาเศรษฐศาสตร์
- 1.4 ภาควิชาประวัติศาสตร์
- 1.5 ภาควิชาสังคมวิทยา
- 1.6 ภาควิชารัฐศาสตร์

2. ปรัชญา ของคณะสังคมศาสตร์

ปรัชญา คณะสังคมศาสตร์ ได้แก่ “สร้างความรู้ คู่คุณธรรม นำปัญญา พัฒนาสังคม”

3. ปณิธาน ของ คณะสังคมศาสตร์

คณะสังคมศาสตร์มีปณิธาน มุ่งหวังที่จะผลิตพัฒนาทักษะบุคคล ให้มีความรอบรู้ในวิชาการ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความรับผิดชอบ สามารถนำความรู้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์แก่สังคม

4. วิสัยทัศน์ ของ คณะสังคมศาสตร์

คณะสังคมศาสตร์จะเป็นคณะวิชาที่มีศักยภาพในการศึกษาและวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์สาขาต่างๆ มีความเป็นเลิศทางวิชาการ มีความเป็นสากล และมีความสามารถบูรณาการองค์ความรู้ทางด้านสังคมศาสตร์ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการส่งเสริมและพัฒนา คุณภาพชีวิตและสังคม สร้างประชาสังคมที่แข็งแกร่งและพึ่งพาตนเองได้

5. พันธกิจ ของ คณะสังคมศาสตร์

คณะสังคมศาสตร์เป็นองค์กรที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบจัดการศึกษา เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพทางด้านสังคมศาสตร์ ศึกษา ค้นคว้า วิจัย และผลิตผลงานวิจัยที่มีคุณค่าต่อสังคม ให้บริการทางด้านวิชาการ โดยตอบสนองความต้องการของประชาสังคม ตลอดจนแก้ไขปัญหา สร้างสรรค์และพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

6. เครื่องหมายประจำคณะสังคมศาสตร์

เครื่องหมายประจำคณะสังคมศาสตร์มีลักษณะดังภาพประกอบ 9

ภาพประกอบ 9 เครื่องหมายประจำคณะสังคมศาสตร์

7. ดอกไม้และสีประจำ คณะสังคมศาสตร์

ดอกไม้ประจำ คณะสังคมศาสตร์ ได้แก่ ดอกช่อม่วง ซึ่งเป็นดอกไม้ที่สื่อความหมายถึง สีประจำ คณะสังคมศาสตร์ ด้วยคือ สีม่วง ลักษณะของดอกช่อม่วงมีดังภาพประกอบ 10

ภาพประกอบ 10 ดอกช่อม่วง ซึ่งเป็นดอกไม้และสีประจำคณะสังคมศาสตร์

ปรัชญา ปณิธาน ภาควิชาบริหารธุรกิจ

ผู้วิจัยนำเสนอปรัชญา ปณิธาน ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยสังเขป (รายงานการประเมินตนเองภาควิชาบริหารธุรกิจ. 2544 : 1-8) ดังนี้

1. ประวัติภาควิชาบริหารธุรกิจ

ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้ก่อตั้งขึ้นใน ปี พ.ศ. 2516 รองศาสตราจารย์ ดร.สุดใจ เหล่าสุนทร อธิการบดีสมัยนั้นได้ส่งอาจารย์นิภา แนวบุญเนียร ไปศึกษาวิชาธุรกิจศึกษา ณ ประเทศแคนาดา เพื่อเตรียมการเปิดหลักสูตรธุรกิจศึกษา จากนั้นอีกสองปี ภาควิชาบริหารธุรกิจ ได้เปิดหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.บ.) ต่อเนื่อง 2 ปี วิชาเอกธุรกิจศึกษา สาขาการตลาดและการบัญชี โดย ก.พ.เทียบหลักสูตรนี้เป็นบริหารธุรกิจ (บธ.บ.) มีการเปิดหลักสูตรวิชาโทธุรกิจศึกษาและวิชาโทบริหารธุรกิจ ต่อมาทบวงมหาวิทยาลัย และ ก.พ. ได้รับรองหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) ในปี พ.ศ.2531

ภาควิชาบริหารธุรกิจได้พัฒนาหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.บ.) ต่อเนื่อง 2 ปี วิชาเอกธุรกิจศึกษา สาขาการตลาดและการบัญชี เป็นหลักสูตร ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) ต่อเนื่อง 2 ปี วิชาเอกธุรกิจศึกษา สาขาการตลาดและการบัญชี ในปี พ.ศ. 2533

จากนั้นได้รับอนุมัติจากทบวงมหาวิทยาลัยให้เปลี่ยนชื่อปริญญา เป็นบริหารธุรกิจ บัณฑิต(บธ.บ.) ต่อเนื่อง 2 ปี สาขาการตลาดและสาขามหาบัณฑิตในปี พ.ศ. 2536

ในปี พ.ศ. 2539 ภาควิชาบริหารธุรกิจ ได้รับอนุมัติ หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (บธ.บ.) หลักสูตร 4 ปี วิชาเอกการตลาดและวิชาเอกการบัญชี จากทบวงมหาวิทยาลัยและ ก.พ.

สองปีต่อมาภาควิชาบริหารธุรกิจ ได้รับอนุมัติหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (บธ.ม.) สาขาวิชาการจัดการและสาขาวิชาการตลาด จากทบวงมหาวิทยาลัยและ ก.พ.

นอกจากนี้ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีโครงการความร่วมมือระดับบัณฑิตศึกษา สาขาธุรกิจศึกษา กับโรงเรียนพณิชยการเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ในปี พ.ศ. 2542 จากนั้นภาควิชาบริหารธุรกิจ ได้รับอนุมัติหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต(บธ.บ.) หลักสูตร 4 ปี วิชาเอกการเงินและการธนาคาร วิชาเอกการจัดการการท่องเที่ยวและการโรงแรม หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต(บธ.ม.) สำหรับผู้บริหาร สาขาวิชาการจัดการและสาขาวิชาการตลาด ตามลำดับ

ปัจจุบันภาควิชาบริหารธุรกิจมีการให้บริการการศึกษา จำนวน 11 หลักสูตร ดังนี้

- 1.1 หลักสูตร วิชาศึกษาทั่วไป
- 1.2 หลักสูตร วิชาโทบริหารธุรกิจ
- 1.3 หลักสูตร บธ.บ. ต่อเนื่อง 2 ปี สาขาการตลาด
- 1.4 หลักสูตร บธ.บ. ต่อเนื่อง 2 ปี สาขาการบัญชี
- 1.5 หลักสูตร บธ.บ. 4 ปี วิชาเอกการตลาด
- 1.6 หลักสูตร บธ.บ. 4 ปี วิชาเอกการบัญชี
- 1.7 หลักสูตร บธ.บ. 4 ปี วิชาเอกการจัดการการท่องเที่ยวและการโรงแรม
- 1.8 หลักสูตร บธ.บ. 4 ปี วิชาเอกการเงินและการธนาคาร
- 1.9 หลักสูตร กศ.ม. สาขาวิชาเอกธุรกิจศึกษา
- 1.10 หลักสูตร บธ.ม สาขาวิชาการตลาด
- 1.11 หลักสูตร บธ.ม สาขาวิชาการจัดการ

ภาควิชาบริหารธุรกิจ ผลิตบัณฑิตปริญญาตรี จาก 6 หลักสูตรและผลิตมหาบัณฑิต จาก 3 หลักสูตร ที่จัดการเรียนการสอนที่อาคาร 11 บริเวณชั้นสองและชั้นสาม คณะสังคมศาสตร์ ดังภาพประกอบ 11

ภาพประกอบ 11 อาคารเรียนของนิสิตภาควิชาบริหารธุรกิจ (ชั้น 2-3 คณะสังคมศาสตร์)

2. ปรัชญา ของภาควิชาบริหารธุรกิจ

ปรัชญา ภาควิชาบริหารธุรกิจ ได้แก่ คุณภาพการศึกษา คือคุณภาพแห่งชีวิตและสังคม

3. ปณิธาน ของภาควิชาบริหารธุรกิจ

ภาควิชาบริหารธุรกิจได้กำหนดปณิธานว่าภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์ มีความมุ่งมั่นในการผลิตและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ จริยธรรม ความรอบรู้ ความคิดสร้างสรรค์เชิงธุรกิจ และความรับผิดชอบต่อสังคม

4. วิสัยทัศน์ ของภาควิชาบริหารธุรกิจ

ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์ มุ่งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นผู้มีคุณลักษณะ “มองไกล ก้าวไว โปร่งใส ใจกว้าง สว่างปัญญา”

5. พันธกิจของ ภาควิชาบริหารธุรกิจ

5.1 สร้างเสริมโอกาสในการศึกษาทางด้านบริหารธุรกิจให้แก่ประชาชนทั่วไป

5.2 พัฒนาการจัดการธุรกิจและคุณภาพการเรียนรู้ในการประกอบธุรกิจสู่ความเป็นเลิศ

5.3 พัฒนามาตรฐานการศึกษาทางด้านบริหารธุรกิจ เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันทางด้านธุรกิจในระดับสากล

จากปรัชญา ปณิธานและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารภาควิชาบริหารธุรกิจ แสดงให้เห็นว่าภาควิชาบริหารธุรกิจมีบทบาทมาก ในการผลิตและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ มีจริยธรรม ความรอบรู้ ความคิดสร้างสรรค์เชิงธุรกิจ และความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งการเป็นนักธุรกิจที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนพัฒนาในเรื่องบุคลิกภาพ

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพ

ความหมายของบุคลิกภาพ

บุคลิกภาพ (Personality) เป็นคำที่มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน คำว่า Persona ซึ่งหมายถึงหน้ากากที่ตัวละครใช้สวมกันในสมัยของกรีกและโรมัน ก่อนการแสดงตามบทบาทที่กำหนดให้ มีนักจิตวิทยา นักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่า บุคลิกภาพ ไว้หลากหลาย ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

สมาคมจิตแพทย์อเมริกัน (Jensen.1989 ; citing APA. 1980 : 130) ได้ให้นิยามความหมายของคำว่าบุคลิกภาพ คือ คุณลักษณะในการคิด การรู้สึกและการประพฤติของบุคคลหนึ่ง ๆ เป็นรูปแบบพฤติกรรมที่ยังลึกในตัวบุคคลจึงพัฒนาขึ้นทั้งในขณะที่มีสติ (Conscious) และไม่รู้สติ (Unconscious) เป็นเสมือนวิถีชีวิต หรือแนวปฏิบัติที่บุคคลปรับให้เข้ากับสภาพแวดล้อม

พระดา สุริยะคุณ (2529 : 164) กล่าวว่า บุคลิกภาพหมายถึง ลักษณะส่วนรวมของพฤติกรรมของบุคคลซึ่งมีความสำคัญต่อบุคคล ทั้งในด้านกิจการงาน ชีวิตส่วนตัว และสังคมทั่วไป เป็นคุณลักษณะทางด้านจิตใจ

จำรัส แจ่มจันทร์ (2539 : 14) บุคลิกภาพหมายถึง ผลรวมของพฤติกรรมต่าง ๆ ทั้งภายนอกและภายใน ตลอดจนทัศนคติ ค่านิยม ซึ่งแสดงให้เห็นคุณลักษณะนิสัยเฉพาะตัวของบุคคลใดบุคคลหนึ่งตลอดจนลักษณะที่บอกถึงสภาพจิตใจ อารมณ์ และความรู้สึกนึกคิด ที่แสดงออกทาง การกระทำทั้งที่เปิดเผยและซ่อนเร้น อันเป็นผลมาจากพันธุกรรม การเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ

ฮิลการ์ด (Hilgard. 1965 : 109) กล่าวว่า บุคลิกภาพ เป็นลักษณะส่วนรวมของบุคคลแต่ละคนอันเป็นแนวทางในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ซึ่งแต่ละคนจะมีรูปแบบของการแสดง ออกทางพฤติกรรมต่างกัน

มอริส (Morris. 1979 : 618) กล่าวว่า บุคลิกภาพหมายถึง รูปแบบของลักษณะต่าง ๆ (traits) ประจำตัวของบุคคลที่เกี่ยวกับพฤติกรรม อารมณ์ แรงจูงใจ ความคิดและทัศนคติ

อัลพอร์ต (Allport. 1982 : 28) กล่าวว่า บุคลิกภาพ เป็นระบบการเคลื่อนไหวของอินทรีย์ที่อยู่ภายในจิตใจบุคคล ซึ่งเป็นตัวกำหนดคุณลักษณะประจำตัวบุคคลนั้นทั้งหมด

สารานุกรมไทยฉบับเยาวชน เล่มที่10 ได้ให้ความหมายของบุคลิกภาพในส่วนที่เกี่ยวข้องกับจิตเวชศาสตร์ และสุขภาพจิต ไว้ว่า บุคลิกภาพ หมายถึงลักษณะภายนอกและลักษณะภายในทั้งหมดของบุคคล นับตั้งแต่รูปร่างหน้าตา กริยาท่าทาง เจตคติ แรงจูงใจ สติปัญญาความสามารถ ปฏิกริยาตอบสนองทางอารมณ์ ลักษณะประจำตัวต่างๆ (Traits) ความนึกคิด ความรู้สึกที่บุคคลนั้นมีต่อตนเอง ส่วนที่เหลือค้ำจากประสบการณ์ บุคลิกภาพจึงเป็น

ลักษณะเฉพาะของบุคคลไม่มีใครในโลกที่มีบุคลิกภาพเหมือนกันแม้แต่ฝาแฝดจากไข่ใบเดียวกัน บุคลิกภาพของคนเราจะเป็นอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการ คือ โครงสร้างทางชีววิทยาและกรรมพันธุ์ กับปัจจัยสภาพแวดล้อมในการพัฒนาการซึ่งเริ่มตั้งแต่เกิดหรือเกิดก็ว่าได้ (บุคลิกภาพกับสุขภาพจิต. 2548 : Online)

สถาบันบุคลิกภาพจอห์นโรเบิร์ตพาวเวอร์ อธิบายถึงบุคลิกภาพในเว็บไซต์ว่าบุคลิกภาพ คือ ภาพรวมในใจของผู้คนอื่นๆเกี่ยวกับตัวเรา ซึ่งเกิดขึ้นจากข้อมูลสะสมเกี่ยวกับสิ่งที่ได้เห็น ได้ยิน ได้สัมผัส ในทุกครั้งที่นั่ง ยืน เดิน สนทนา และในทุกอิริยาบถ เมื่อปรากฏตัวอยู่ในสายตาของเขานั้นเอง (วรวรรณา จิลลานนท์. 2548 : Online)

การพัฒนาบุคลิกภาพตามช่วงวัย

บุคลิกภาพของคนเราเกิดจากองค์ประกอบหลายสิ่งหลายอย่างรวมกัน ซึ่งจะมีส่วนใดมากน้อยหรือเด่นชัดออกมาก็แล้วแต่ละบุคคล เช่นบางคนก็จะเป็นคนที่รูปร่างหน้าตาดี สติปัญญาปานกลาง อารมณ์อ่อนไหวเปลี่ยนแปลงง่าย แต่ก็มีอุปนิสัยสุภาพอ่อนโยน รักสงบ เกิดมาในครอบครัวที่ใช้ชีวิตเรียบง่าย แต่เมื่อโตมาต้องอยู่ในสังคมใหญ่ที่วุ่นวาย ยุ่งเหยิง พอเอาทั้งหมดนี้รวมกันผลที่ออกมา ก็จะเป็นบุคลิกเฉพาะตัว

สิ่งซึ่งสะท้อนบุคลิกภาพเฉพาะตัวนี้ประกอบไปด้วย (วรวรรณา จิลลานนท์. 2548 : Online) หลายสิ่ง ดังนี้

1. ร่างกาย หมายถึงรูปลักษณ์ภายนอกที่ปรากฏต่อผู้อื่น รวมถึงแต่งรูปร่างหน้าตา การแต่งกาย ทรงผม กระทั่งการดูแลรักษาความสะอาด และน้ำเสียงหรือถ้อยจา
2. สติปัญญา ก็คือความสามารถในการรับรู้ การทำความเข้าใจปรากฏการณ์ต่างๆ ด้วยเหตุและผล ตลอดจนความสามารถในการแยกแยะข้อเท็จจริงต่างๆ
3. อารมณ์ เป็นปฏิกิริยาของจิตใจที่ตอบสนองต่อเรื่องราวที่มากระทบตามธรรมชาติ มนุษย์ เช่น อารมณ์ขัน อารมณ์เศร้าโศกเสียใจ อารมณ์หุดหู่เปื้อนนาย และอีกหลายอารมณ์ ซึ่งบางครั้งก็เกิดขึ้นเฉพาะในการรับรู้ของแต่ละบุคคล หรือบางครั้งก็อาจปรากฏตัวออกมาให้เห็นที่รู้เห็นของบุคคลอื่นได้เหมือนกัน
4. นิสัย คือพื้นฐานพฤติกรรมต่างๆอันเกิดจาก ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม ซึ่งเกิดขึ้นจากการสะสมข้อมูลรวมทั้งการกระทำตามความเคยชินและข้อมูลที่ได้รับรู้มาจากแหล่งต่างๆ ประกอบกัน
5. สังคม หมายถึงสิ่งแวดล้อมในทุกด้านของชีวิต ทั้งที่เป็นบุคคลและเป็นปรากฏการณ์ต่างๆ นับตั้งแต่เกิดมาจนถึงปัจจุบัน

จากที่กล่าวมาจึงจะเห็นได้ว่าทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ นิสัย และสังคมนั้น มนุษย์ จะได้รับการเพาะบ่มมาตลอดช่วงชีวิต โดยเฉพาะช่วงเด็กถึงวัยรุ่น ซึ่งแต่ละช่วงวัยก็มี

พัฒนาการทางบุคลิกภาพ (“บุคลิกภาพกับสุขภาพจิต” . 2548 : Online) พัฒนาการทางบุคลิกภาพแต่ละช่วงวัยมีดังนี้

1. วัยทารก

วัยทารก (แรกเกิดถึง 1 ปี) เด็กช่วยตัวเองไม่ได้เลย ต้องพึ่งผู้อื่นทั้งกายและใจโดยสิ้นเชิง บุคคลสำคัญที่สุดในวัยนี้ คือ “แม่” กิจกรรมสำคัญในระยะนี้ คือ “การดูด” ซึ่งเด็กได้รับความพอใจมากเด็กจะพอใจและมีความสุขเมื่อได้ดูดแม้มันขณะที่ไม่หิว เด็กในวัยนี้จึงมักเอาของใส่ปากเสมอ

2. วัยเด็กเล็ก

วัยเด็กเล็ก (อายุ 1-2 ปีครึ่ง) เด็กเริ่มวิ่งได้ ไปไหนได้เอง โดยไม่ต้องพึ่งผู้ใหญ่ เขาเริ่มช่วยตัวเองได้ ไปไหนได้เองโดยไม่ต้อง พึ่งผู้ใหญ่ เช่น ดักข้าวกินเองได้ขณะเดียวกัน ผู้ใหญ่ก็มักจะฝึกหัดการขับถ่ายให้เป็นที่เป็นทาง (toilet training) ก่อนที่กลัมน้ำและประสาทจะเจริญเพียงพอที่จะช่วยให้เขาบังคับการนั่งถ่ายได้เองแล้ว เขาอาจมีปัญหาเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ อาจมีบุคลิกภาพย้ำคิดย้ำทำ จู้จี้ เจ้าระเบียบ แกวตรงเกินไป ดึงเครียดเคร่งเครียด ไม่รู้จักยืดหยุ่น

3. วัยอนุบาล

วัยอนุบาล (อายุ 3-5 ปี) เด็กเริ่มสนใจความแตกต่างของอวัยวะเพศ มีความรักใคร่พ่อหรือแม่ที่เป็นเพศตรงข้ามกับตน และ ทำตนเป็นคู่แข่งหรือเป็นศัตรูกับพ่อแม่ที่เป็นเพศเดียวกันกับตน

4. วัยเรียน

วัยเรียน (อายุ 6-12 ปี) เด็กจะมุ่งไปทางการเรียนและออกกำลังกายเริ่มพึ่งพาบิดามารดาน้อยลง มักสนใจเข้าพวกเข้าหมู่ ชอบ คบเพื่อเพศเดียวกัน

5. วัยรุ่น

วัยรุ่น (13-17 ปี) เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างมากมาทั้งด้านร่างกายและจิตใจเป็นวัยของความยุ่งยากใจ เพราะเขาไม่แน่ใจว่าเขาเป็นเด็กหรือเป็นผู้ใหญ่ ใจหนึ่งนั้นเขาอยากเป็นผู้ใหญ่ เขาดิ้นรนหาเสรีภาพและอยากพึ่งตนเอง มีความคิดเป็นของตนเอง แต่อีกใจหนึ่งนั้นเขายังเป็นเด็ก คือยังรู้สึกต้องการที่พึ่งพิงและได้รับความช่วยเหลือจากบิดามารดา

ฟรอยด์ (สุชา จันทรโสม. 2541 : 97; อ้างอิงจาก Freud. 1969) อธิบายว่า พัฒนาการของบุคลิกภาพเป็นไปอย่างต่อเนื่องเป็นขั้นตอน ในระยะ 5 ขวบปีแรก เป็นระยะเวลาที่เด็กใช้เวลาในการสร้างบุคลิกภาพที่ถาวรขึ้น เด็กทุก ๆ คนจะต้องผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. ความพึงพอใจทางปาก (Oral Stage) ความพึงพอใจที่ได้จากปากนับว่าเป็นสิ่งสำคัญ เด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 1 ปี จะมีความสุขทางปาก เริ่มด้วยตั้งแต่การดูดนม การดูดหัวแม่มือ ตลอดจนการกัดเล็บ และอมสิ่งต่าง ๆ

2. ความพึงพอใจทางทวารหนัก (Anal Stage) ในขั้นนี้เด็กจะได้รับความสุขต่อเมื่อมีการขับถ่าย ระยะเวลาอายุเด็กเริ่มเข้าสู่ 2 ปี ซึ่งเด็กอาจจะเริ่มหัดใช้ห้องน้ำได้ เกาอาจเรียนรู้ที่จะกลั่นกรองการขับถ่าย ระยะเวลาถ้าบิดามารดาเข้มงวดกับเด็ก เด็กอาจจะอดกลั้นไม่ยอมถ่ายออกมา หรือเด็กอาจจะถ่ายไม่ตรงเวลาก็ได้

3. ความพึงพอใจในทางทวารอวัยวะสืบพันธุ์ (The Phallic Stage) เป็นพฤติกรรมของเด็กวัย 3-5 ปี ระยะเวลาเด็กอาจมีความรู้สึกทางเพศและความก้าวร้าวเกิดขึ้น ในขั้นนี้เด็กจะได้รับความสุขทางเพศอันเกิดจากการที่จับคลำอวัยวะสืบพันธุ์ของตนเอง

4. ระยะพักตัว (Latency Stage) ขั้นนี้เป็นระยะที่เด็กอายุประมาณ 6-13 ปี เด็กจะพึงพอใจเมื่อได้เรียนรู้โลกภายนอก

5. ความพึงพอใจในการรักเพศตรงข้าม (Genital Stage) ระยะเวลาเด็กเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น เด็กจะเปลี่ยนจากการรักตัวเองมาเป็นรักคนอื่นโดยเฉพาะเพศตรงข้าม บรรดาหน้าที่จะได้ร่วมรักกับเพศตรงข้าม มีการเตรียมตัวเพื่อร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคม เช่น การแต่งงาน การเลือกอาชีพ เป็นต้น ซึ่งเด็กจะพัฒนาไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ต่อไป

บุคลิกภาพจึงมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตอย่างมาก (กันยา สุวรรณแสง, 2533 : 4-5) ผู้ที่มีบุคลิกภาพเหมาะสมจึงสามารถใช้ชีวิตและปรับตัวในสังคมได้เป็นอย่างดี ดังจะพิจารณาได้จากประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ความมั่นใจ ผู้ที่มีบุคลิกภาพดี จะมีความมั่นใจในการแสดงออกมากขึ้น ทำให้กล้าแสดงออกเพราะคนอื่น ๆ ที่พบเห็นจะให้ความสนใจและเชื่อมั่น ดังนั้นโอกาสที่จะประสบความสำเร็จจึงมีมากขึ้น

2. การคาดหมายพฤติกรรม ถ้ารู้ว่าบุคคลนั้นมีบุคลิกภาพอย่างไร จะทำนายได้ว่าสถานการณ์ใดจะแสดงพฤติกรรมอย่างไร

3. การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถบอกได้ว่าบุคคลหนึ่งแตกต่างจากอีกบุคคลหนึ่งได้ ก็โดยอาศัยสังเกตดูพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเป็นประจำสม่ำเสมอแก่ตัวบุคคลนั้น ๆ

4. การตระหนักในเอกลักษณ์ของบุคคล บุคลิกภาพทำให้คนมีลักษณะเฉพาะตัวที่เป็นของตนเอง เป็นแบบอย่างแก่เยาวชน

5. การปรับตัวเข้ากับคนอื่น ๆ การที่รู้บุคลิกภาพมีส่วนสำคัญช่วยให้สามารถปรับตัวเข้ากับบุคคลและสถานการณ์ได้ดีขึ้น รวดเร็วขึ้น ง่ายขึ้น

6. ความสำเร็จ คนที่มีบุคลิกภาพดี ได้เปรียบคนอื่นเสมอ เป็นพื้นฐานแห่งความศรัทธาเชื่อถือแก่ผู้พบเห็น ช่วยให้ธุรการทำงานสำเร็จง่ายขึ้น ได้รับความร่วมมือ และการติดต่อด้วยดีได้รับความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่การงาน

7. การยอมรับ คนที่มีบุคลิกภาพดียอมเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป ใคร ๆ ก็เรียกร้องต้องการชอบที่จะให้ร่วมอยู่ในกลุ่มทำให้เกิดความมั่นคงทางจิตใจ

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาบุคลิกภาพควรได้รับการพัฒนาเป็นไปตามขั้นตอนตลอดช่วงชีวิต โดยควรมีการพัฒนาบุคลิกภาพให้สอดคล้องกับช่วงวัย จึงจะทำให้เป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี สามารถปรับตัวเข้ากับสังคม หน้าที่การงานได้อย่างมีความสุข

กระบวนการพัฒนาบุคลิกภาพ

กระบวนการพัฒนาบุคลิกภาพ คือ การวิเคราะห์ถึงลักษณะเฉพาะอย่างของเอกลักษณ์บุคคล แล้วหาทางแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรมบางอย่างให้เหมาะสมกับหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย หรืองานที่กำลังกระทำอยู่ ดังนั้น กระบวนการพัฒนาบุคลิกภาพก็คือ การวิเคราะห์ถึงลักษณะเฉพาะของตน ว่ามีความเหมาะสมกับงานมากน้อยเพียงใด แล้วหาทางแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรมบางอย่างให้เหมาะสม เช่น คนที่พูดจาไม่สุภาพ ก็พยายามปรับปรุงการพูดให้สุภาพมากขึ้น คนที่พูดเสียงดังมากเกินไป ก็พยายามลดเสียงพูดให้เบาลงเสียงบ้าง หรือบางคนมีนิสัยเจ้าชู้ริมน ก็พยายามปรับปรุงตนเองให้เป็นคนมีอารมณ์ขันบ้าง เป็นต้น

การพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคลมีกระบวนการที่สำคัญ (อารี พันธุ์ณี. 2543 : 80-82) ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ตนเอง (Self Analysis)

การวิเคราะห์ตนเอง หมายถึง การสำรวจตรวจสอบว่า ตัวเองมีสิ่งใดดีหรือบกพร่อง หรือมีอะไรบ้างที่เหมาะสมกับงานที่ทำบ้าง วิธีการตรวจสอบ หรือวิเคราะห์ตนเองที่ให้ผลมากกว่าวิธีอื่น คือ การให้บุคคลที่สมาคมอยู่ด้วยวิพากษ์วิจารณ์ตัวเรา เราก็สามารถวิเคราะห์ตัวของเราเองได้โดยใช้วิธีการพิจารณาใคร่ครวญตรวจสอบตนเองอยู่เสมอ หมั่นนึกคิดอยู่เสมอว่า “จงเตือนตนด้วยตนเอง” จะพูด จะทำ นึกคิดสิ่งใด จงตั้งสติให้มั่นคงอยู่เสมอ

2. การปรับปรุงตนเอง (Self Improvement)

การแก้ไขปรับปรุงตนเอง จะมีขึ้นได้ต้องอาศัยการวิเคราะห์ตนเองเป็นเบื้องต้น นั่นคือ จะต้องฝึกตนให้เป็นคนรู้เหตุ-รู้ผล เมื่อรู้อะไรไม่เหมาะสมแล้วมีผลอย่างไรก็พยายามเลิกพฤติกรรมนั้นเสีย เช่น พูดเสียงเบา ก็พูดให้เสียงดังขึ้น เดินไหล่เอียงข้างหนึ่งก็พยายามเดินให้ตัวตรง เป็นคนเจ้าอารมณ์ก็พยายามฝึกหัดให้เป็นคนมีความอดทน หรือคนที่แต่งกายไม่ค่อยเรียบร้อยก็พยายามแต่งกายให้สุภาพเหมาะสมกับกาลเทศะ เป็นต้น

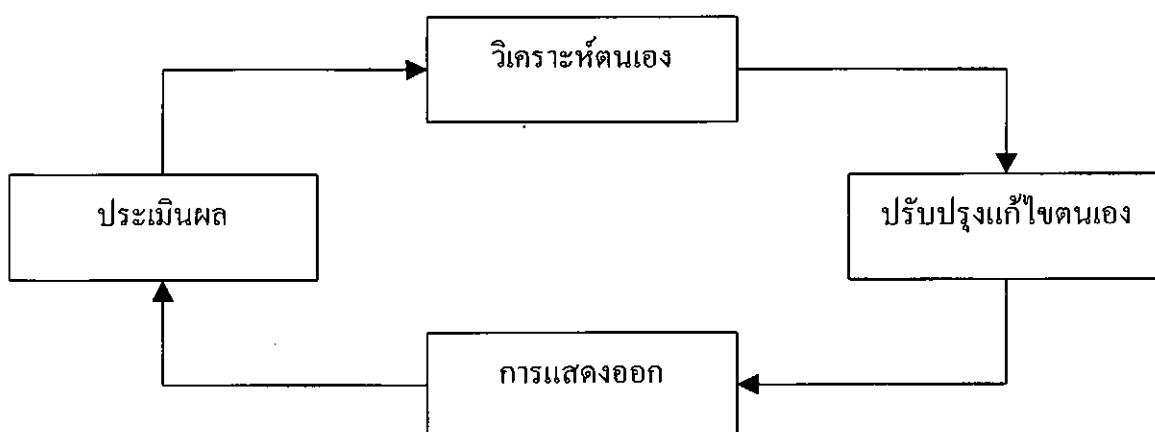
3. การฝึกฝนตนเอง (Self Training)

การฝึกฝนตนเองในขั้นนี้ รวมถึงการควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติตามสิ่งที่ได้แก้ไขปรับปรุงโดยการหมั่นฝึกฝนปฏิบัติเป็นประจำให้เกิดเป็นนิสัย การฝึกฝนตนเองจะสำเร็จได้

ต้องอาศัยความจริงใจเป็นปัจจัยสำคัญ คนที่ไม่มีความจริงใจต่อตนเองมักจะทำอะไรไม่สำเร็จ ดังนั้นในการพัฒนาบุคลิกภาพของตนเอง เราจะต้องมีความจริงใจและความอดทนด้วย

4. การประเมินตนเอง (Self Evaluation)

การประเมินผลเป็นการสำรวจสอบครั้งสุดท้าย หลังจากได้กระทำการตามขั้นตอนที่ได้วางแผนไว้ หรือตั้งใจไว้แล้ว การประเมินผลทางบุคลิกภาพควรให้คนอื่นที่เรา มีปฏิสัมพันธ์ด้วยเป็นผู้ประเมิน ถ้าเราได้คนที่มีความคุ้นเคยกันมาก ๆ เป็นผู้ประเมิน ผลการประเมินจะมีความเชื่อถือได้มากยิ่งขึ้น ดังแผนภูมิกระบวนการพัฒนาบุคลิกภาพ ดังภาพประกอบ 12

ภาพประกอบ 12 การเสริมสร้างบุคลิกภาพบุคคล

บุคลิกภาพของบุคคลเป็นสิ่งที่สามารถปรับปรุงแก้ไข หรือสร้างเสริมให้ดีขึ้นได้โดยอาศัยการฝึกหัด หรือกระทำบ่อย ๆ จนกระทั่งเคยชินเป็นบุคลิกภาพ ในการเสริมสร้างบุคลิกภาพบุคคล มีข้อควรพิจารณา 6 ประการ ได้แก่

1. การมอง (The way you look)

การมองด้วยสายตาของบุคคลจะแสดงออกมาซึ่งความรู้สึกให้เห็นได้ เช่น การมองที่แสดงออกซึ่งความรัก ความเมตตาปรานี และความพึงพอใจ ย่อมแตกต่างจากการมองที่แสดงออกซึ่งความเกลียดชัง ดูหมิ่นเหยียดหยาม เยาะเย้ย เป็นต้น ฉะนั้น จึงต้องพยายามฝึกหัดการมองให้สื่อความรู้สึกในทางที่ดี และสุภาพเรียบร้อย

2. การแต่งกาย (The way you dress)

บุคลิกภาพของบุคคลนั้นย่อมขึ้นอยู่กับ การแต่งกายด้วยอย่างมาก แต่การแต่งกายเพื่อเสริมสร้างบุคลิกภาพมิใช่ต้องแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่มีราคาแพงมาก ๆ หรือมีคุณภาพดี ๆ ที่สำคัญ คือ ต้องคำนึงถึงความสะอาด เรียบร้อย ความเหมาะสมกับวัย และฐานะ ความถูกต้อง

ตามกาลเทศะมากกว่า สำหรับการแต่งกายในส่วนอื่นๆ เช่น หน้าตา ผม เครื่องประดับอวัยวะต่าง ๆ ก็ควรจะให้ความเหมาะสมพอสัมกับวัย ฐานะ และโอกาส ตลอดจนเทศะด้วยเช่นกัน

3. การพูด (The way you talk)

การพูดเป็นสิ่งที่สำคัญต่อผู้พูดมาก ดังภาษิตที่ว่า “ปากเป็นเอก เลขเป็นโท” เพราะจะเป็นตัวบ่งบอกฐานะ อุปนิสัย และจิตใจของผู้พูดให้ผู้อื่นได้ทราบได้ การพูดจาที่สุภาพเรียบร้อยมีเหตุผล ถูกกาลเทศะ ย่อมจะเป็นสิ่งส่งเสริมบุคลิกภาพของผู้พูดได้เป็นอย่างดีทำให้ชนะใจผู้ฟังและเป็นที่นับถือศรัทธาของผู้ที่ได้มาติดต่อสนทนาด้วยตรงกันข้ามกับการพูดจาหยาบคายก้าวร้าวและดูหมิ่นผู้อื่นย่อมจะเป็นการทำลายบุคลิกภาพของผู้พูด ทำให้เป็นที่เกลียดชังของผู้อื่น

4. การเดิน (The way you walk)

การเดินเป็นอากัปกิริยาที่สำคัญยิ่ง เพราะจะแสดงออกซึ่งลักษณะการเคลื่อนไหวของบุคคลในส่วนของร่างกาย การเดินที่สง่าผ่าเผยงดงามสุภาพเรียบร้อย ย่อมจะนำมาซึ่งความมีเสน่ห์เป็นที่นิยมชมชอบของผู้พบเห็น ตรงกันข้ามกับบุคคลที่เดินเอียง สาย หรือไขว่ยกเขยก ตึงตัง ไม่ระมัดระวัง ย่อมจะสร้างความรำคาญแก่บุคคลอื่น และทำให้ขาดความนิยมศรัทธาจากผู้พบเห็นเสมอ

5. การแสดงท่าทาง (The way you act)

การแสดงท่าทางของบุคคล โดยเฉพาะในที่สาธารณะ จะต้องระมัดระวังและแสดงออกให้เหมาะสมกับวัย และฐานะของผู้แสดง อีกทั้งจะต้องคำนึงถึง โอกาส เวลา และสถานที่ด้วย การแสดงท่าทางที่ไม่เหมาะสม ย่อมจะก่อให้เกิดผลเสียหายมาก เพราะบุคคลอื่นจะมองและตีค่าในตัวเราจากกริยาท่าทางที่แสดงออกดังภาษิตที่ว่า “สำเนียงส่อภาษา กริยาส่อสกุล”

6. การทำงาน (The way you work)

บุคคลที่ทำงาน หรือกิจกรรมต่าง ๆ ได้ดีเด่นโดยสามารถกระทำการงานได้คล่องแคล่วว่องไว ด้วยลักษณะท่าทางที่สง่างาม เข้มแข็ง และจริงจังเหมาะสมกับสภาพงานที่กระทำ ย่อมจะเป็นสิ่งที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงบุคลิกภาพของบุคคลนั้นได้ว่าเป็นบุคคลที่มีบุคลิกภาพดี น่าศรัทธายกย่อง

7. ความชำนาญงาน (The skill with which you do)

ความชำนาญงานโดยเฉพาะงานอาชีพ เป็นงานที่ต้องใช้ทักษะ (skill) เป็นอย่างมาก จึงต้องมีลักษณะที่ดีเด่น คือ มีท่าทางและความชำนาญ ทำให้คล่องแคล่ว ว่องไว มีลักษณะดี ทำให้ผู้ที่รับบริการมีความเชื่อถือ

8. สุขภาพอนามัย (Your health)

สุขภาพเป็นสิ่งสำคัญ พนักงานบริการควรจะต้องเป็นผู้ที่มีสุขภาพดี ร่างกายแข็งแรง ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ ควรบำรุงรักษาให้เป็นผู้ที่มีสุขภาพสมบูรณ์อยู่เสมอ

ทั้ง 8 ประการนี้ แสดงให้เห็นถึงการเป็นผู้มีบุคลิกลักษณะดี ด้วยการปรากฏและวางตนให้เหมาะสมพร้อมกับการมีมารยาทดี (good manner) ควรพิจารณาตนเองว่ามีพร้อมแล้วหรือยัง และมีอะไรบ้างที่ควรจะได้รับการปรับปรุงแก้ไข เพื่อเป็นการเสริมสร้างบุคลิกภาพของตนให้เหมาะสมกับอาชีพซึ่งศูนย์ข้อมูลอาชีพ สำนักจัดหางานจังหวัดเชียงใหม่ ได้ระบุดูอาชีพแต่ละบุคลิกภาพไว้ (“บุคลิกภาพกับอาชีพ”. 2548 : Online) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 บุคลิกภาพแบบจริงจังไม่คิดฝัน นิยมความจริง (Realistic)

อาชีพตัวอย่าง : นักชีวอนามัย : นักอาชีวบำบัด : นักกิจกรรมบำบัด : ผู้ควบคุมการผลิตไวน์ และไวน์ผลไม้ : เกษตรกรปลูกพืชผสมผสาน : ช่างทำเครื่องเรือนไม้, ช่างทำเฟอร์นิเจอร์ : ช่างเทคนิคควบคุมหุ่นยนต์ : วิศวกรอาหาร : วิศวกรอิเล็กทรอนิกส์ : ช่างเทคนิคแมคคาทรอนิกส์ : วิศวกรแมคคาทรอนิกส์ : วิศวกรสิ่งทอ, วิศวกรอุตสาหกรรมสิ่งทอ : ช่างซ่อมเครื่องอิเล็กทรอนิกส์ (เครื่องใช้สำนักงาน) : นักอณูวิทยาศาสตร์ : เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย : ช่างเขียนแบบทั่วไป : ช่างเขียนแบบสถาปัตยกรรม : ช่างเชื่อมโลหะ ช่างซ่อมและติดตั้งวางสายไฟฟ้า : ช่างเทคนิคเครื่องกล : ช่างเทคนิคเครื่องยนต์ : ช่างเทคนิคอากาศยานและเครื่องยนต์ : ช่างทันตกรรม : ช่างเทคนิคอิเล็กทรอนิกส์ : ช่างปรับอิเล็กทรอนิกส์ : ช่างเทคนิคไฟฟ้า : ช่างแท่นพิมพ์ออฟเซต : ช่างซ่อมตัวถังรถยนต์ : ช่างพืด : ช่างสำรวจ : นักกายภาพบำบัด : นักเทคโนโลยีทางการศึกษา : นักบิน : อาชีววิทยา : เจ้าหน้าที่จราจรอากาศ : ผู้ประกอบการ : วิศวกรการบิน : วิศวกรเครื่องกลรถยนต์ : วิศวกรเครื่องกล(ทั่วไป) : วิศวกรปรับอากาศ : วิศวกรโทรคมนาคม : วิศวกรโยธา : วิศวกรอุตสาหกรรม

กลุ่มที่ 2 บุคลิกภาพแบบใช้ความคิดเข้าแก้ปัญหา แสวงหาความรู้ (Investigation)

อาชีพตัวอย่าง : จักษุแพทย์ : นักดาราศาสตร์ : จิตแพทย์ : นักนิติเวชวิทยา : ทันตแพทย์ : ครูสอนเด็กออทิสติก : ครูสอนการศึกษาพิเศษ : นักเคมี : ผู้ชิมสุรา ไวน์ และไวน์ผลไม้ นักจิตวิทยา : นักอุดมศึกษา : นักชีววิทยา : นักนิวเคลียร์เคมี : นักเทคนิคการแพทย์ : นักทำแผนที่ : นักฟิสิกส์ : นักเทคโนโลยีชีวภาพ : นักโลหะกรรม : นักพยาธิแพทย์ : นักวิเคราะห์ระบบงานคอมพิวเตอร์ : ครูสอน : ผู้เรียนสมาธิสั้น : นักวิเคราะห์การตลาด นักโรคพืช : นักวิเคราะห์สิ่งแวดล้อม : นักกีฏวิทยา : นักวิจัย : นักเคมีผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม : นักเศรษฐศาสตร์ : นักเคมีพอลิเมอร์ : นักสถิติ นักธรณีวิทยาทั่วไป : วิศวกรโปรแกรมคอมพิวเตอร์ : นักวิทยาศาสตร์การอาหาร ผู้บริหารระบบข่าวสาร : ผู้วางแผนการผลิต : พนักงานเครื่องประมวลผลอัตโนมัติ : นักรังสีเทคนิค : แพทย์ทั่วไป : เกษตรกร วิศวกรไฟฟ้าทั่วไป : วิศวกรแพทย์ : ศัลยแพทย์ : สัตวแพทย์ทั่วไป

กลุ่มที่ 3 บุคลิกภาพแบบศิลปะ (Artistic)

อาชีพตัวอย่าง : นักเขียนการ์ตูน : ช่างเครื่องปั้นดินเผา : นักเขียนประกาศโฆษณา : จิตรกร : ศิลปินภาพวาด : นักประชาสัมพันธ์ : นักเอกสารสารสนเทศ : นักสารสนเทศ : นักวิเคราะห์เอกสารหรือนักจดหมายเหตุ : นักหนังสือพิมพ์ : เจ้าหน้าที่สร้างสรรค์งานประชาสัมพันธ์ : นักออกแบบบรรจุภัณฑ์ : ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์ : นักออกแบบฉากละคร : นักออกแบบท่าแสดง ท่าเต้น : นักออกแบบฉากละคร : ประติมากร : นักออกแบบเครื่องประดับ : นักออกแบบเว็บไซต์ : ผู้จัดการฝ่ายโฆษณา : ผู้แปลภาษาต่างประเทศ ผู้สื่อข่าว : ภูมิสถาปนิก : มัณฑนากร : สถาปนิก

กลุ่มที่ 4 บุคลิกภาพแบบชอบสมาคม ช่วยเหลือผู้อื่น (Social)

อาชีพตัวอย่าง : ครูอาจารย์ : ผู้ฝึกสอนกีฬา : เจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคล : พนักงานผสมเครื่องดื่ม บาร์เทนเดอร์หรือบาร์เทนดี้ : เจ้าหน้าที่โสตทัศนูปกรณ์ : โหร นักโหราศาสตร์ : ช่างเสริมสวย : นักนันทนาการ : นักจัดรายการวิทยุ : แม่บ้านทั่วไป : นักแนะแนว : ผู้ดูแลผู้ป่วย ผู้สูงอายุ และเด็ก(ตามบ้าน) : นักสังคมสงเคราะห์ พยาบาล : พนักงานต้อนรับ : โภชนากร

กลุ่มที่ 5 บุคลิกภาพแบบกล้าคิดกล้าทำ ชอบวางแผนด้านเศรษฐกิจ (Enterprise)

อาชีพตัวอย่าง : ทนายความ : นักวางแผนงานการประชุม : ที่ปรึกษาทางกฎหมาย : ผู้จัดการแผนกส่วนหน้า : ผู้จัดการฝ่ายบุคคล : พนักงานอัยการ : ผู้พิพากษา หัวหน้าพ่อครัว : หัวหน้าผู้ปรุงอาหาร : หัวหน้าแผนกครัว : พนักงานขาย เจ้าหน้าที่การตลาด : เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการซื้อขายหลักทรัพย์ : พิธีกร พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน

กลุ่มที่ 6 บุคลิกภาพแบบทำตามระเบียบแบบแผน (Conventional)

อาชีพตัวอย่าง : ผู้นำเข้าหรือส่งออก : ผู้ทำยางแผ่นดิบ : ผู้ทำยางเคป : พนักงานบัญชี : พนักงานแอฟฟิค : ผู้ประสานงานติดต่อ : ผู้ประสานกิจกรรม : เจ้าหน้าที่ควบคุมคุณภาพ : ผู้ดูแลคลังสินค้า : ผู้ตรวจสอบบัญชี : ผู้ประเมินทรัพย์สิน : พนักงานพิมพ์ดีด คอมพิวเตอร์ : เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย : เลขานุการ : สมุห์บัญชี

กระบวนการพัฒนาบุคลิกภาพของแต่ละบุคคลจึงเป็นเรื่องที่มีปัจจัยต่าง ๆ มาเกี่ยวข้องหลายประการ นักจิตวิทยา (อารี พันธุ์ณี, 2545 : 38-39) กล่าวถึงปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่มีต่อการพัฒนาบุคลิกภาพ ดังนี้

1. ลักษณะโครงสร้างของบุคลิกภาพ

ตามทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ได้กล่าวถึงว่าบุคลิกภาพจะเกิดขึ้นอย่างไรนั้นก็ย่อมจะต้องใช้อิทธิพลของ อิด อีโก้ และซูเปอร์อีโก้ หากเมื่อใดที่บุคคลใช้อิด ซึ่งเป็นความพึงพอใจสวามนุษย์และเป็นสัญชาตญาณตามธรรมชาติแล้วบุคลิกภาพที่ปรากฏออกมาก็จะมีลักษณะก้าวร้าวเห็นแก่ตัว แต่หากบุคคลได้ใช้กระบวนการของซูเปอร์อีโก้เป็นตัวประสานเพื่อลดความต้องการของ อิดให้น้อยลงแล้ว บุคคลก็จะสามารถแสดงบุคลิกภาพอันเป็นที่พึงประสงค์ของสังคมในลักษณะของอีโก้ได้ บุคลิกภาพที่เกิดขึ้นในลักษณะของอีโก้จะเป็นที่ยอมรับของสังคม ดังนั้น การพัฒนาบุคลิกภาพจึงมีเป้าหมายที่สำคัญในการที่จะให้บุคคลได้แสดงออกในลักษณะของอีโก้

“ตัวตน (Self) ตามทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการรับรู้ตัวเองนั้น การที่บุคคลมีความเข้าใจและรู้จักตนเองได้ดีขึ้น ย่อมหมายถึงว่าบุคคลได้สามารถประสานสัมพันธ์ระหว่างการมองตนเองและประสบการณ์แห่งความเป็นจริงที่มีอยู่ได้ทำให้บุคคลไม่เกิดความขัดแย้งในตนเอง บุคลิกภาพที่เกิดขึ้นจะเป็นลักษณะของการที่ช่วยให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อสังคม แต่ในทางตรงข้าม ถ้าบุคคลไม่สามารถที่จะมองตนเองให้สอดคล้องกับความเป็นจริงแล้ว ก็เกิดความขัดแย้งในตนเองทำให้ต้องดิ้นรนเพื่อลดความขัดแย้งในตนด้วยวิธีต่าง ๆ เป็นเหตุให้บุคคลเกิดบุคลิกภาพในด้านของการต่อต้านสังคม ขาดความมั่นใจในตนเอง ขาดความนับถือตนเอง ดังนั้นการพัฒนาบุคลิกภาพจึงเป็นเรื่องที่จะเน้นเกี่ยวกับการให้บุคคลมีการรับรู้ตนเองได้ตามความเป็นจริง (Self perception) เพื่อบุคคลจะได้มีการมองตนเอง (Self concept) อย่างถูกต้องและจะได้พัฒนาบุคลิกภาพของตนต่อไป

2. ปฏิสัมพันธ์ในสังคม (Social interaction)

ตามทฤษฎีทางจิตวิทยาพลวัตได้กล่าวไว้ว่าการที่บุคคลจะเกิดมีบุคลิกภาพอย่างไรนั้นเป็นผลของการที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสมาคมซึ่งจะทำให้บุคคลได้พบกับลักษณะของความต้อย-ความเด่น ตลอดจนการมีครองชีวิตที่เป็นของตนเอง ปฏิสัมพันธ์ในสังคมเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก เพราะทำให้บุคคลได้มีโอกาสรับรู้ตนเองจากภาพการมองของผู้อื่น ซึ่งเป็นเสมือนกระจกเงาฉายภาพตัวตนของบุคคลออกมาให้ชัดเจนกว่าการที่บุคคลมองตนเองเพียงอย่างเดียวซึ่งอาจจะมีอคติสำหรับตนเองด้วยในบางครั้งหรือบ่อยครั้ง การรับรู้ตนเองอย่างถูกต้องจะทำให้บุคคลสามารถแสดงออกซึ่งบทบาทที่เหมาะสมและเกิดบุคลิกภาพที่พึงประสงค์ตามมาด้วย ความเด่น ความต้อย และครองชีวิตของบุคคลจะมีผลในการสร้างรูปแบบของบุคลิกภาพทั้งทางที่สังคมพึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ ดังนั้นการสร้างเสริมบุคลิกภาพในบุคคลก็ควรได้คำนึงถึงความสำคัญของปฏิสัมพันธ์ในสังคมประกอบด้วยอีกประการหนึ่ง

3. การเรียนรู้ทางสังคม (Social learning)

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมซึ่งแบนดูราได้ให้แนวคิดพื้นฐานสำคัญว่าการเรียนรู้ทางสังคมนี้เป็นกระบวนการที่บุคคลได้รับข้อมูลต่าง ๆ จากการสังเกตพฤติกรรมของบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อม โดยจะมีกระบวนการจำและนำมาใช้เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตามต่อไป นักจิตวิทยาได้เน้นความสำคัญในแนวคิดนี้ด้วยว่า การเรียนรู้และการแสดงออกเป็นเรื่องที่มีความแตกต่างกัน คือการเรียนรู้เป็นเพียงการสังเกตเท่านั้นก็เพียงพอแล้ว แต่การแสดงออกเป็นพฤติกรรมนั้นจะต้องมีการใช้ทั้งแบบอย่างที่ได้รับมาจากการสังเกตและกระบวนการที่จะเลือกแบบอย่างที่เหมาะสมมาใช้ ดังนั้นจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมจะช่วยให้เราทราบว่า บุคลิกภาพของบุคคลที่เกิดขึ้นมานั้น ต้องอาศัยทั้งการที่บุคคลมีความจำในแบบอย่างของพฤติกรรมของผู้อื่น แล้วนำมาเข้ากระบวนการเลือกสรร แล้วจึงแสดงออกเป็นบุคลิกภาพที่ปรากฏให้เห็น ฉะนั้น ถ้าหากจะให้บุคคลมีบุคลิกภาพที่พึงประสงค์ของสังคมแล้ว การสร้างเสริมบุคลิกภาพก็ควรจะมีขั้นตอนของการให้บุคคลได้สังเกตแบบอย่างพฤติกรรมที่เหมาะสม แล้วนำไปใช้ในกระบวนการเลือกสรรเพื่อพัฒนาเป็นบุคลิกภาพของตนเอง

4. ลักษณะที่ถ่ายทอดทางพันธุกรรม (Heredity)

ลักษณะนี้ค่อนข้างจะเป็นพื้นฐานของบุคลิกภาพที่ปรากฏทางกายและสมองบางอย่างซึ่งบุคคลที่เกิดมาแล้วจะเลือกหรือเปลี่ยนแปลงไม่ได้ เช่น คนเตี้ย โดยพ่อแม่เตี้ยทั้งสองคน ถึงแม้จะได้รับอาหารที่ครบถ้วนสมบูรณ์ตามหลักโภชนาการก็จะมีกระดูกโตมากกว่าพ่อแม่บ้าง แต่ก็คงไม่เหมือนกับคนที่มีพันธุกรรมเป็นคนสูงทั้งครอบครัว หรือโรคบางอย่างที่ถ่ายทอดทางพันธุกรรม เช่น สติปัญญาอ่อน ดาบอดสี ก็คงจะยากที่จะได้รับการแก้ไข ดังนั้น จึงจะเป็นเรื่องของการปรับตัวต่อสภาพทางพันธุกรรมที่มีอยู่มากกว่าการแก้ไขให้หมดไป การพัฒนาบุคลิกภาพตามพื้นฐานประการนี้น่าจะเป็นการสร้างและเสริมบุคลิกภาพให้ดีตามลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลมากกว่าการเปรียบเทียบตนเองกับบุคคลอื่น

ปัจจัยพื้นฐานเหล่านี้ ล้วนมีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพที่เหมาะสมทั้งสิ้น ซึ่งในการพัฒนาบุคลิกภาพที่พึงประสงค์ของสังคมนั้นก็จะได้อาศัยปัจจัยเหล่านี้ในการกำหนดวิธีการในการสร้างและเสริมบุคลิกภาพต่อไป

กล่าวโดยสรุป บุคลิกภาพเป็นสิ่งที่พัฒนาได้ และควรมีการสร้างเสริมบุคลิกภาพให้เหมาะสมกับอาชีพ โดยเฉพาะนิสิตบริหารธุรกิจที่กำลังเตรียมตัวก้าวเข้าสู่ตลาดแรงงาน ควรมีการพัฒนาบุคลิกภาพให้เหมาะสมสอดคล้องกับอาชีพของตนเอง

บุคลิกภาพกับความคิดสร้างสรรค์

บุคลิกภาพซึ่งแสดงออกด้วยลักษณะพฤติกรรมของบุคคลนั้นเป็นเอกลักษณ์หรือศักยภาพของแต่ละบุคคล ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์จึงมักแสดงออกซึ่งบุคลิกลักษณะที่แตกต่างจากบุคคลอื่นๆ ทั้งนี้เพราะเป็นผู้มีบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดผลต่อคุณลักษณะ ทักษะ ความสามารถหลายๆ อย่าง ซึ่งจากการศึกษาค้นคว้ามีนักวิชาการและนักจิตวิทยาได้กล่าวถึงบุคลิกลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์พอสรุปได้ดังนี้

ทอเรนซ์ (Torrance. 1962 : 81-82) ได้ศึกษาเกี่ยวกับบุคลิกภาพของคนที่มีความคิดสร้างสรรค์สูง พบว่าคนที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงเป็นคนที่มีความคิดแปลกไปจากคนอื่น มีผลงานที่ทำไม่ซ้ำแบบใคร

การิสัน (อาร์ พันธัมณี. 2543 : 17-18 ; อ้างอิงจาก Garison. 1954) ได้อธิบายบุคลิกลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ไว้ว่า

1. เป็นคนสนใจปัญหา ยอมรับความเปลี่ยนแปลงไม่หนีปัญหาที่จะเกิดขึ้น แต่กล้าเผชิญปัญหา กระตือรือร้นที่จะแก้ปัญหา ตลอดจนหาทางปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และพัฒนาตนเอง และงานอยู่เสมอ

2. เป็นคนมีความสนใจกว้างขวาง ทนต่อเหตุการณ์รอบด้าน ต้องการเอาใจใส่ในการศึกษาหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ที่เพิ่มเติมอยู่เสมอ ยอมรับข้อคิดเห็นจากข้อเขียนที่มีสารประโยชน์ รู้จักนำข้อมูลเหล่านั้นมาประกอบใช้พิจารณาปรับปรุงพัฒนางานของตน

3. เป็นคนชอบคิดหาทางแก้ปัญหาไวหลาย ๆ ทาง เตรียมทางเลือกสำหรับปัญหา ไว้มากกว่าหนึ่งวิธีเสมอ เพื่อช่วยให้เกิดความคล่องตัว และประสบผลสำเร็จมากขึ้น เพราะการเตรียมทางเลือกหลาย ๆ ทางย่อมสะดวกในการเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ได้ ทั้งยังเป็นการประหยัดเวลา และเพิ่มกำลังใจในการแก้ปัญหา เพราะเป็นที่ไม่อับจนความคิด ถ้าวิธีหนึ่งใช้ไม่ได้ ก็ยังมีวิธีอื่นให้ทดลองใช้ได้อีก

4. เป็นคนที่มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ หรือสุขภาพดี และสุขภาพจิตก็ดีด้วย รู้จักการพักผ่อนหย่อนใจอย่างเพียงพอ มีความสนใจต่อสิ่งใหม่ ๆ ที่พบ เป็นคนรู้จักซักถาม และจดจำได้ดี สามารถนำข้อมูลที่จดจำมาใช้ประโยชน์ได้ จึงทำให้การทำงานดำเนินไปด้วยดี

5. เป็นคนที่ยอมรับและเชื่อว่าบรรยากาศและสภาพแวดล้อมมีผลกระทบต่อการคิดสร้างสรรค์ จึงจัดบรรยากาศ สถานที่ และสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม สามารถจัดสิ่งรบกวนและอุปสรรคออกไปเสีย ทำให้การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

แมคคินนอน (Mackinnon. 1959 : 90) ได้ศึกษาคุณลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ พบว่าผู้มีความคิดสร้างสรรค์จะเป็นผู้ที่ตื่นตัวตลอดเวลา มีความสามารถในการใช้สมาธิมีความสามารถในการวินิจฉัยวิเคราะห์ คิดอย่างถี่ถ้วนเพื่อใช้ในการแก้ปัญหา

วิกเตอร์ โลเวนเฟลด์ (อาร์ รังสินันท์. 2527 : 28 ; Viktor Lowenfeld) ได้กล่าวว่าผู้มีความคิดสร้างสรรค์ควรมีลักษณะ 8 ประการดังนี้

1. เข้าใจปัญหาต่าง ๆ ได้รวดเร็ว
2. มีความคิดรวดเร็วคล่องแคล่ว
3. มีความสามารถในการเปลี่ยนแปลงหรือปรับเปลี่ยนสิ่งต่าง ๆ ได้คล่อง
4. มีความคิดริเริ่มด้วยตนเอง
5. สามารถอธิบายและลำดับเรื่องต่าง ๆ ได้ใหม่ตามต้องการ
6. สามารถวิเคราะห์และแยกแยะสิ่งต่าง ๆ ได้
7. สามารถสังเคราะห์ หรือเชื่อมประสาน สิ่งต่าง ๆ ได้
8. มีความติดกระจำงัดแงะในการจัดรูปการณ์ต่าง ๆ

ครอมเลย์ (Cropley. 1966 : 124) ได้อธิบายว่า ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์จะประกอบด้วยลักษณะ 4 ประการ ดังนี้ คือ

1. มีประสบการณ์ที่กว้างขวาง (Procession of wide categories)
2. เต็มใจและพร้อมที่จะเสี่ยง (Willingness to take risks)
3. เต็มใจและพร้อมที่จะก้าวไปข้างหน้า (Willingness to have ago) และ
4. สามารถที่จะยืดหยุ่นความคิดได้อย่างคล่องแคล่วในระดับสูง

ไรซ์ (Rice. 1970 : 69) ได้อธิบายว่าลักษณะคนที่มีความคิดสร้างสรรค์มีลักษณะดังนี้

1. เป็นคนมีไหวพริบ
2. มีความสามารถในการประยุกต์ มีการตอบสนองที่แสดงออกถึงความคิดริเริ่ม มีความยืดหยุ่น
3. มีอิสระในการคิดและแสดงออก
4. สนใจที่จะมีประสบการณ์สิ่งต่าง ๆ และสังเคราะห์สิ่งที่ได้พบเห็นรวมกับความรู้สึกรายใน
5. มีความสามารถในการหยั่งรู้
6. มีความรู้เกี่ยวกับทฤษฎี และเข้าใจคุณค่าของความงาม
7. รู้จักตนเอง เข้าใจถึงจุดมุ่งหมายของสิ่งต่าง ๆ
8. เข้าใจสภาพของตนในกระบวนการที่ตนมีส่วนร่วม

รัทมี ภิบาลแทน และสุมนา จรณะสมบุรณ์ (2544 : 73) ได้กล่าวสรุปถึงบุคลิกภาพของคนที่มีความคิดสร้างสรรค์ไว้ดังนี้

1. มีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าหาญ กล้าเผชิญความจริง ยอมรับความแตกต่างของผู้อื่น มีความเพียรพยายาม ชอบทำตัวเป็นต้นแบบให้คนอื่นคิดตามหรือทำตาม
2. ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ทนต่อความไม่แน่นอนและความเปลี่ยนแปลงได้ดี ไม่ชอบความซ้ำซากจำเจ สนใจสิ่งแปลก ๆ ชอบประสบการณ์ใหม่ ๆ
3. ชอบพึ่งพาตนเอง ชอบทำอะไรด้วยตนเอง สามารถปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ถ้าไม่จำเป็นจริง ๆ จะไม่ขอรบกวนใครให้ช่วยเหลือ แต่กลับจะเป็นที่พึ่งของคนอื่น
4. มีความคิดเป็นอิสระ มักตัดสินใจทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง ไม่ชอบทำตามอย่างผู้อื่นโดยไม่มีเหตุผล
5. มีโลกทัศน์กว้างขวาง ไม่ยึดติดกับสิ่งใดมากเกินไป สนใจสิ่งรอบด้าน รับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่าย สนใจความรู้หลาย ๆ ด้าน
6. มีความตั้งใจสูง มีจิตใจจดจ่อผูกพันกับงานแม้เป็นเรื่องน่าเบื่อหน่าย และหนักหนาสาหัสก็ไม่ยอมเลิกล้ม ยินดีฝ่าฟันอุปสรรค
7. มีสุขภาพจิตดี มีอารมณ์แจ่มใสไม่ขุ่นมัว
8. สามารถรับรู้เรื่องราวได้รวดเร็ว มีความสามารถในการมองเห็นภาพรวมของส่วนย่อย หรือเห็นภาพของทั้งระบบได้อย่างทะลุปรุโปร่ง แม้เพียงได้รับทราบเพียงแค่จุดเริ่มต้น
9. สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ดี รู้จักการเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ รู้จักให้ความช่วยเหลือ ยกย่องชมเชย ให้เกียรติผู้อื่นคิดถึงใจผู้อื่น มีอารมณ์ขัน และสามารถจูงใจผู้อื่นให้คล้อยตามได้อย่างมีเหตุผล

นวลจิตต์ เขาวงกตพิงส์ (2544 : 113) ได้กล่าวถึงบุคลิกภาพที่เป็นคุณสมบัติภายในของมนุษย์ที่เอื้ออำนวยให้เกิดการคิดมีอยู่หลายประการ อาจเรียกได้ว่าเป็นบุคลิกลักษณะนิสัยที่ต้องสะสมมานาน สามารถจัดเป็นกลุ่มได้ 6 กลุ่ม คือ

1. ใจกว้างและเป็นธรรม
2. กระตือรือร้น ใฝ่รู้
3. ชอบวิเคราะห์และผสมผสาน
4. ขยัน ต่อสู้ และอดทน
5. มั่นใจในตัวเอง
6. น่ารักน่าคบ

บุคลิกลักษณะนิสัยทั้งหมดนี้ถือเป็นปัจจัยภายในตัวบุคคลซึ่งจะต้องมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับปัจจัยภายนอก อันได้แก่ ข้อมูลที่ใช้ในการคิด อันจะมีผลต่อบุคลิกภาพของบุคคลในการคิดและการตัดสินใจ

กล่าวโดยสรุป ความคิดสร้างสรรค์มีผลต่อการแสดงออก บุคลิกลักษณะและพฤติกรรมของบุคคล หรืออาจกล่าวได้ว่าบุคลิกภาพนั้นแสดงออกจากแนวความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล

ความหมายของความคิดสร้างสรรค์

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าความหมายของความคิดสร้างสรรค์จากเอกสาร ตำรา ของผู้ทรงคุณวุฒิ ขอนำเสนอดังนี้

พานส์ (Parnes. 1962) ได้ให้คำจำกัดความของความคิดสร้างสรรค์ว่าเป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงเอกลักษณ์และคุณค่าของผลิตผลนั้น ๆ ซึ่งคุณค่าที่กล่าวถึงนี้อาจจะเกิดขึ้นต่อหน่วยงาน ต่อสังคม หรือต่อมนุษยชาติ หรือแม้กระทั่งคนใดคนหนึ่งเท่านั้นก็ย่อมได้ และความคิดสร้างสรรค์เกิดขึ้นได้จากปัจจัยดังนี้

1. ความรู้พื้นฐานของแต่ละคน (Individual's Knowledge) คืออย่างน้อยผู้นั้นต้องทราบปัญหาที่กำลังประสบอยู่ในปัจจุบันนั้น ตนเองได้เคยแก้ปัญหาอย่างไรในอดีต
2. จินตนาการ (Imagination) คืออย่างน้อยเขาจะต้องคิดได้ว่าจะมีทางอื่น หรือวิธีอื่นที่จะแก้ปัญหานี้ได้หรือไม่ ถ้ามี มีอะไรบ้าง และอย่างไร
3. การพิจารณา (Judgement) ต้องมีการใช้วิจารณ์ญาณวิเคราะห์ให้ได้ว่าวิธีแก้ปัญหานั้นใดสามารถนำมาปฏิบัติและเป็นประโยชน์ที่สุด

เกตเซลส์ แอน แจ็กสัน (Getzels and Jackson. 1962 2 445-460) ได้อธิบายความหมายว่า ความคิดสร้างสรรค์ เป็นลักษณะการคิดที่หาคำตอบหลาย ๆ คำตอบในการตอบสนองต่อสิ่งเร้า ซึ่งลักษณะเช่นนี้จะเกิดขึ้นกับบุคคลที่มีอิสระในการตอบสนอง จึงจะสามารถตอบได้มาก

กิลฟอร์ด (Guilford. 1959 : 470) ได้อธิบายความหมายว่า ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึงความคิดแตกแขนง (Divergent Thinking) ซึ่งคิดได้หลายทิศทาง หลายด้าน หลายมุม คิดได้กว้าง และนำไปสู่การคิดประดิษฐ์สิ่งแปลกใหม่ รวมถึงการคิดค้นวิธีการแก้ไขปัญหาลำบากสำเร็จ ความคิดแตกแขนงประกอบด้วย ความคิดริเริ่ม (Originality) ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) และความคิดละเอียดลออ (Elaboration)

ทอแรนซ์ (Torrance. 1962 : 16) ได้อธิบายความหมายว่า ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึงกระบวนการของความรู้สึกรวบรวมปัญหา หรือสิ่งพบพร่องที่ขาดไป แล้วรวบรวมความคิดตั้งสมมติฐานขึ้นและทำการทดสอบสมมติฐานและรายงานผลที่ได้รับจากการค้นพบ

ไฮโมวิทซ์ (Haimowitz. 1973 : 173) ได้อธิบายความหมายว่า ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึงความสามารถที่จะประดิษฐ์หรือคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ หรือจัดองค์ประกอบแบบที่ไม่เคยมีใครจัดมาก่อนในวิถีทางที่ทำให้เกิดสิ่งประดิษฐ์ หรือแนวคิดที่มีคุณค่า และมีความงาม

ไรลีย์ และเลวิส (Reilly and Lewis. 1983 : 76) ได้อธิบายความหมายว่า ความคิดสร้างสรรค์ เป็นกระบวนการที่นำไปสู่ผลงานและจินตนาการที่มีความเป็นตัวของตัวเอง ไม่ซ้ำแบบใคร และขณะเดียวกันก็มีคุณค่าในตัว

อารี รัสสิกันท์ (2527 : 41) ได้อธิบายความหมายว่า ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความคิดจินตนาการประยุกต์ที่สามารถนำไปสู่สิ่งประดิษฐ์ คิดค้นพบสิ่งใหม่ ๆ ทางเทคโนโลยี เป็นความคิดในลักษณะที่คนอื่นคาดคิดไม่ถึงหรือมองข้ามไป เป็นความคิดหลากหลาย คิดได้กว้างไกล เน้นทั้งปริมาณและคุณภาพ อาจเกิดจากการคิดผสมผสานเชื่อมโยงระหว่างความคิดใหม่ ๆ กับประสบการณ์เดิมให้เกิดสิ่งใหม่ที่แก้ปัญหาและเอื้อประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

ศรีสุรางค์ ทีนะกุล และคณะ (2542 : 12) ได้อธิบายความหมายว่า ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึงความสามารถที่มีอยู่ในตัวบุคคลเป็นลักษณะความคิดแปลกใหม่ ไม่ลอกเลียนแบบใคร มีลักษณะเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากการคิดปรับปรุงเปลี่ยนแปลงจากความคิดเดิมให้เป็นความคิดที่แปลกใหม่ และแตกต่างจากความคิดเดิม เป็นงานที่สร้างสรรค์และมีประโยชน์

อารี พันธุ์ณี (2545 : 26) ได้กล่าวถึงความคิดสร้างสรรค์ว่า สามารถได้ 3 ลักษณะคือ

1. ลักษณะทางกระบวนการ หมายถึง ความรู้สึกไวต่อปัญหาและความสามารถแก้ไข ปัญหาได้อย่างมีขั้นตอน และเป็นระบบ และนำผลไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในสิ่งใหม่ต่อไป
2. ลักษณะของบุคคล หมายถึง บุคคลที่มีความอยากรู้อยากเห็น กระตือรือร้น กล้าคิด กล้าแสดงออก มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีอารมณ์ขัน มีจินตนาการ และมีความยืดหยุ่นทั้ง ความคิดและการกระทำ และเป็นบุคคลที่มีความสุขกับการทำงาน หรือสิ่งที่ตนพอใจ และไม่หวัง ผลประเมินจากภายนอก
3. ลักษณะทางผลิตผล หมายถึง คุณภาพของผลงานที่เกิดขึ้น มีตั้งแต่ขั้นต่ำที่แสดงผลที่เกิดจากความพอใจของตนที่จะแสดงออกซึ่งความคิดและการกระทำ จนกระทั่งพัฒนาขึ้นเป็นทักษะและค่อยคิดได้เอง จนถึงระดับการค้นพบทฤษฎี หลักการ และการประดิษฐ์คิดค้น ต่างๆ

ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2546 : 16) ได้สังเคราะห์จากแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ และได้สรุปจุดเน้นลักษณะเฉพาะของความคิดสร้างสรรค์ว่ามี 3 ลักษณะ คือ

1. ความคิดสร้างสรรค์เป็นความคิดที่ใหม่ แปลกแตกต่างจากเดิม ซึ่งอาจเกิดจากการคิดปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสิ่งที่มีอยู่แล้ว หรือการใช้จินตนาการคิดประดิษฐ์สิ่งใหม่ขึ้นมา
2. เป็นการคิดมุ่งแก้ปัญหาที่เกิดจากความต้องการของบุคคล หรือความจำเป็นจากสิ่งแวดล้อมโดยมีลักษณะของความไวต่อการรับรู้ถึงปัญหาหรือการคิดค้นพบปัญหาในแง่มุม หรือรูปแบบที่แตกต่างจากธรรมดา
3. เป็นการคิดที่มีคุณค่า เป็นประโยชน์ มีใช้คิดฟุ้งซ่านให้แปลก ๆ แตกต่าง แต่ไร้สาระหรือเป็นอันตราย เป็นการคิดแปลกใหม่ที่เหมาะสมกับการแก้ปัญหา มีทางเป็นไปได้และใช้ประโยชน์ได้จริง

บุซัน (Buzan. 2547 : 14-16) ได้กล่าวว่าความคิดสร้างสรรค์คือ ความสามารถของบุคคลที่จะสร้างความคิดใหม่ ๆ แก่ปัญหาในแบบที่ไม่ซ้ำใคร และขีดหน้าชุดาให้เขาโดดเด่นกว่าเพื่อน ๆ ได้ในแง่ของจินตนาการ พฤติกรรม และผลผลิตของเขา พลังแห่งความคิดเชิงสร้างสรรค์ รวมถึงปัจจัยต่าง ๆ หลายประการและทุกด้านก็สามารถฝึกสอนและพัฒนาให้บุคคลนั้นเพิ่มความคิดสร้างสรรค์ได้ ซึ่งประกอบไปด้วย

1. สมอซึกซ่าย / ขวา (The Left / Right Brain) ความสามารถที่จะใช้ทักษะที่แตกต่างกันของสมอซึกซ่ายและซึกขวา โดยการเชื่อมโยงทั้งสองซึกเข้าด้วยกัน
2. การจดบันทึก (Mind Mapping) เป็นความสามารถที่จะเห็นความคิดของบุคคลนั้นอย่างชัดเจน และความคิดเห็นต่าง ๆ จะออกมาได้อย่างไหลลื่นเป็นธรรมชาติ โดยนำออกมาจากหัวของเขามาวางไว้ในหน้ากระดาษ เพื่อว่าเขาจะสามารถสำรวจความคิดทั้งหมดของเขาได้อย่างรอบด้านโดยจัดทำเป็น “แผนที่ความคิด”
3. ความยุบยับ-คล่องแคล่ว (Fluency) อัตราความเร็วในการขยายความคิดใหม่ ๆ อย่างคล่องแคล่วรวดเร็ว ความคล่องแคล่วในการแตกความคิดอย่างยุบยับ คือระบบการวัดของความสามารถในการผลิตความคิดสร้างสรรค์ในตัวเขา
4. ความยืดหยุ่น (Flexibility) ความสามารถในการผลิตความคิดที่หลากหลายแตกต่างกัน และความสามารถในการปรับเปลี่ยนแนวคิดในการมองปัญหาไปตามกลยุทธ์ต่าง ๆ ที่ต่างกัน รวมกันเป็นความยืดหยุ่นที่สร้างสรรค์ ความยืดหยุ่นนี้รวมไปถึงความสามารถในการเปลี่ยนมุมมองสิ่งต่าง ๆ รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา นำความคิดเดิมมาจัดเป็นรูปแบบใหม่ ๆ และเปลี่ยนแปลงความคิดที่มีอยู่เดิม ทั้งยังนับรวมความสามารถในการใช้ประสาทสัมผัส (อายตนะ) ทั้งหมดในตัวบุคคลนั้นมาสร้างเป็นความคิดใหม่ ๆ ขึ้นมา
5. ความยอดเยี่ยม-ความคิดริเริ่ม (Originality) ความคิดริเริ่มที่ยอดเยี่ยมไม่เหมือนใคร คือหนึ่งในหัวใจของความคิดสร้างสรรค์ ความคิดยอดเยี่ยมริเริ่ม คือ ความสามารถในการผลิตความคิดเป็นของบุคคลคนนั้นคนเดียว แปลกไม่เหมือนใคร ยอดเยี่ยม ไม่ธรรมดา
6. ความยืดยาว-ขยายความคิด (Expanding on Idea) นักคิดสร้างสรรค์ที่ดีหยิบเอา “แก่นแกน” และแตกแขนงความคิดออกไปทุกทิศทุกทาง พัฒนา แผลขยายกิ่งก้านสาขา ตกแต่งเพิ่มเติมรายละเอียดออกไปรอบ ๆ ความคิดเดิม
7. การโยงใย (Association) นักคิดสร้างสรรค์ใช้หลักการที่ว่า สมอของมนุษย์ คือ “เครื่องมือโยงใยต่อเชื่อม” ขนาดยักษ์ หากว่านักคิดสร้างสรรค์รู้แน่แก่ว่าเครื่องเชื่อมโยงนี้ทำงานอย่างไร ก็สามารถนำวิธีการนี้มาใช้ได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด เพื่อยกระดับความคิดสร้างสรรค์ในทุกด้าน

มิติกรอบความคิด

กรอบความคิด (Framework) ของเรื่องการคิดที่มีความครอบคลุมหรือให้ภาพรวมขององค์ประกอบของมิติความคิด และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบชัดเจน มีความจำเป็นต่อการคิด ปัจจุบันมีผู้คิดค้นจัดโปรแกรมการสอนด้านการคิดเป็นจำนวนมาก แต่ขาดการนำโปรแกรมเหล่านั้นไปใช้พัฒนาการคิดอย่างครบถ้วนทุกมิติ สมาคมการนิเทศและพัฒนาหลักสูตรของอเมริกาซึ่งรู้จักกันในนามของ ASCD (Association for Supervision and Curriculum Development) จึงได้พยายามที่จะช่วยสร้างกรอบความคิด (Framework) ในเรื่องของการคิดขึ้น โดยได้เสนอมิติของการคิดไว้ 5 ด้าน ดังนี้

1. มิติด้านการควบคุมการรู้คิดของตนเอง (Meta-cognition) เป็นด้านที่เกี่ยวกับการรับรู้และควบคุมกระบวนการคิดและการเรียนรู้ของตนเอง เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับตนเองมีผลต่อความตั้งใจ และแรงจูงใจในการทำงาน เป็นต้น
2. มิติด้านการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณและการคิดอย่างสร้างสรรค์ (Critical and creative thinking) เป็นด้านที่แสดงถึงลักษณะของการคิดซึ่งมักจะเกิดขึ้นเสมอในการคิด ไม่ว่าจะใช้กระบวนการหรือทักษะอะไร
3. มิติด้านกระบวนการคิด (Thinking process) ได้แก่ กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด กระบวนการสร้างหลักการ และกระบวนการสร้างความเข้าใจ ซึ่งกระบวนการทั้งสามนี้จำเป็นต่อการตัดสินใจ การแก้ปัญหาและการวิจัย
4. มิติด้านทักษะการคิด (Core thinking skills) ประกอบด้วยทักษะย่อย ๆ ที่นำไปใช้ในกระบวนการคิดต่าง ๆ เช่น ทักษะการเปรียบเทียบและจัดหมวดหมู่ ทักษะการตีความและแปลความหมายข้อมูล เป็นทักษะที่จำเป็นซึ่งต้องนำไปใช้ในการตัดสินใจและแก้ปัญหาต่าง ๆ
5. มิติด้านความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ในเนื้อหาวิชาและการคิด (The relationship of content area knowledge to thinking) มิติดีนี้มีความสำคัญมาก เนื่องจากการคิดเป็นกระบวนการซึ่งยากที่จะแยกออกจากเรื่องที่คิด เวลาที่มีการคิดเกิดขึ้นก็จะต้องมีการคิดอะไรเกิดขึ้นด้วย เราไม่สามารถที่จะคิดโดยไม่มีเรื่องที่คิดได้ ดังนั้น การคิดจึงมีความสัมพันธ์กับความรู้ในเรื่องที่คิดเสมอ ตัวอย่างเช่น ความสามารถในการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลเรื่องใดเรื่องหนึ่ง มักขึ้นอยู่กับความรู้ในเรื่องนั้น ๆ มากกว่าขึ้นอยู่กับความรู้เกี่ยวกับการจัดหมวดหมู่ของข้อมูล ความรู้ในเรื่องสาระหรือเรื่องที่คิดนั้นว่ามีความเกี่ยวข้องกับการคิดในลักษณะที่ซับซ้อนและลึกซึ้งมาก

กรอบความคิดในเรื่องมิติของการคิดนี้ ได้แยกเรื่องของการพัฒนาทางสติปัญญา (Cognitive development) ซึ่งกล่าวถึงขั้นตอนของการเจริญงอกงามทางสติปัญญาของเด็ก และแบบแผน หรือสไตร์การเรียนรู้ทางสติปัญญาของเด็กไว้เป็นเรื่องใหญ่อีกเรื่องหนึ่ง ซึ่งผู้สอนจำเป็นต้องพิจารณาควบคู่ไปกับมิติทั้ง 5 ดังกล่าวข้างต้น ในที่นี้จะขอกล่าวถึงในรายละเอียดเกี่ยวกับมิติทั้ง 5 ซึ่งถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการคิดทั้งหลาย

1. มิติด้านการควบคุมการรู้คิดของตนเอง (Meta-cognition) (ทิสนา แชมมณี และคณะ. 2544: 76-84) การควบคุมการรู้คิดของตนเอง หมายถึง การรู้ตัวถึงความคิดของตนเอง ในการกระทำอะไรบางอย่างใดอย่างหนึ่ง และใช้ความรู้นั้นในการควบคุมการกระทำที่ตนเองกำลังกระทำอยู่ การคิดในลักษณะนี้บางทีเรียกว่า “การคิดอย่างมียุทธศาสตร์” หรือ “Strategic thinking” เช่นถ้าบุคคลรู้ว่าตนเองมีปัญหาในการเรียนวิชา ก. มากกว่าวิชา ข. ก็จะวางแผนที่จะให้เวลาในการศึกษาทบทวนวิชา ก. มากกว่าวิชา ข. เป็นต้น การควบคุมการรู้คิดของตนเองนี้จะมีเป้าหมายที่ชัดเจนและมีการควบคุมดูแลกำกับตนเองให้ไปสู่เป้าหมายนั้นด้วยตนเอง ช่างจะต้องประกอบไปด้วยคุณสมบัติ 3 ประการ ดังนี้

1.1 ความมุ่งมั่นในการกระทำ (Commitment)

การกระทำใดหากขาดความมุ่งมั่นที่จะทำให้ได้ตามเป้าหมายแล้ว ก็ยากที่จะประสบความสำเร็จ ความมุ่งมั่นจะช่วยให้บุคคลเกิดความพยายามที่จะทำและกระทำอย่างจริงจัง ความมุ่งมั่นนี้ไม่ใช่เป็นเพียงความรู้สึกว่าอยากหรือไม่อยากจะทำ ชอบหรือไม่ชอบที่จะทำ แต่ต้องเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจอย่างจริงจังที่จะใช้ความพยายามในการทำสิ่งนั้นๆ เพื่อให้ได้ตามเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายที่ต้องการ

1.2 เจตคติในการกระทำ (Attitude)

เจตคติอาจเกิดจากอารมณ์ (Emotion) และอารมณ์อาจเกิดจากพฤติกรรม (Behavior) ต่าง ๆ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า พฤติกรรมหรือการกระทำเป็นเหตุให้เกิดอารมณ์หรือความรู้สึก และความรู้สึกนั้นมีผลทำให้เกิดเจตคติและในทางกลับกันอารมณ์อาจทำให้เกิดเจตคติที่มีผลต่อพฤติกรรมหรือการกระทำได้ ดังนั้นการรับรู้เจตคติของตนเองและการรู้จักควบคุมเจตคติของตนเองจึงอาจส่งผลต่อการกระทำของตนได้ เช่น หากนักเรียนไม่ชอบการเรียนคณิตศาสตร์ ถ้าพยายามสร้างเจตคติต่อการเรียนใหม่ โดยครูอาจใช้เทคนิคให้ผู้เรียนสร้างความคิดว่า เรื่องนี้เป็นเรื่องที่ไม่ยากและน่าสนใจมาก และเป็นเรื่องที่จะต้องนำไปสอนหรือตั้งใจให้ผู้อื่นเชื่อคล้อยตาม การควบคุมกำกับเจตคติของตนเองเช่นนี้อาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนได้

1.3 ความตั้งใจในการกระทำ (Attention)

ความตั้งใจจะต้องเกิดขึ้นอย่างตั้งใจอย่างตั้งใจให้เกิดขึ้น ไม่ใช่เป็นความตั้งใจที่เกิดขึ้นอย่างอัตโนมัติ เช่น นักเรียนเกิดความตั้งใจในการเรียน เพราะบังเอิญเรื่องที่ครูพูดเป็นเรื่องที่นักเรียนชอบและสนใจ หรือเพราะครูคาดโทษไว้ว่าถ้าไม่ตั้งใจจะตัดคะแนน ความตั้งใจในที่นี้เป็นความตั้งใจอย่างจริงจัง เพราะเกิดการรู้คิดมาก่อน เช่น นักเรียนรู้ว่าเรื่องที่จะเรียนต่อไปนี้เป็นเรื่องที่ยากแก่การเข้าใจ หากไม่ตั้งใจฟังอย่างมีสมาธิและติดตามอย่างจดจ่อจะทำให้ไม่เข้าใจได้

การควบคุมกระบวนการรู้คิดของตนเองนี้ เป็นมิติหนึ่งของการคิดที่บุคคลสามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้และแสวงหาความรู้ต่าง ๆ ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 3 ประเภท

ใหญ่ ๆ ได้แก่ ความรู้ประเภทข้อเท็จจริง (Declarative or Fact) ความรู้ประเภทวิธีการ (Procedural) และความรู้ประเภทเหตุผลและสถานการณ์ เงื่อนไขต่าง ๆ (Conditional or Contextual) หรือกล่าวสั้น ๆ ว่าเป็นความรู้ประเภท “Know What, Know How, Know Why” ตัวอย่างเช่น ถ้านักเรียนจะเขียนเรียงความบทหนึ่งโดยมีการควบคุมกระบวนการรู้คิดของตน นักเรียนจะต้องมีความมุ่งมั่นในการเขียนว่า จะต้องทำให้ดี ให้สำเร็จ ให้ได้คะแนนมากกว่าที่เคยทำ และอาจสร้างเจตคติว่า การเขียนเรียงความเป็นกิจกรรมที่ทำท้าทายความสามารถ และเป็นเครื่องมือที่จะแสดงความสามารถของตนเองให้ประจักษ์แก่ผู้อื่น ดังนั้นนักเรียนจึงลงมือเขียนอย่างตั้งใจด้วยสมาธิ โดยนักเรียนอาจคิดว่า จะเขียนอะไร จะเขียนอย่างไร และจะแสดงเหตุผลอะไร กระบวนการคิดดังกล่าวเป็นกระบวนการที่ครอบคลุมการวางแผน (Planning) การควบคุมกำกับ การกระทำของตนเอง (Monitoring and Controlling of behavior) การตรวจสอบความก้าวหน้า (Regulating) และการประเมินผล (Evaluating)

2. มิติด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดอย่างสร้างสรรค์ (Critical and Creative Thinking)

การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดอย่างสร้างสรรค์ เป็นประเภทของการคิดที่ใช้กันมากในโรงเรียน และในการเรียนการสอนโดยทั่วไป คำว่า “การคิดอย่างมีวิจารณญาณ” หรือบางคนเรียกว่า “การคิดวิพากษ์” มักจะมีความหมายของการประเมินอยู่ในตัว ส่วนการคิดสร้างสรรค์มักจะมีมีความหมายของการสร้างหรือผลิตสิ่งใหม่อยู่ในตัว คำ 2 คำนี้ไม่ได้มีความหมายตรงกันข้ามกัน แต่เป็นประเภทของการคิดที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน และมีตัวประกอบที่เหมือนกันหลายตัว คำ 2 คำนี้ไม่สามารถแยกกันได้ชัดเจน เพราะความคิดที่ดีมักจะมีทั้งการประเมินที่มีคุณภาพและการผลิตสิ่งใหม่ นักคิดที่มีวิจารณญาณมักมีการประเมินและค้นพบสิ่งที่เป็นจุดอ่อนซึ่งนำไปสู่การคิดสร้างสรรค์ และนักคิดที่สร้างสรรค์มักมีการตรวจสอบประเมินสิ่งที่คิดขึ้น จึงกล่าวได้ว่า “นักคิดที่มีวิจารณญาณมักสร้างสรรค์ และนักคิดที่สร้างสรรค์มักมีวิจารณญาณ” ด้วยเหตุนี้นักวิชาการจำนวนมากจึงมักใช้คำ 2 คำนี้ในลักษณะที่ควบคู่กันไป

2.1 การคิดอย่างมีวิจารณญาณ

สามารถนิยามในระดับแคบได้ว่า หมายถึง การประเมินความถูกต้องแม่นยำตรง (Accuracy and Validity) ของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ส่วนในระดับกว้างสามารถนิยามได้ว่า เป็นความคิดที่สะท้อนออกมาอย่างมีเหตุผล เพื่อแสดงถึงการตัดสินใจว่าจะเชื่อหรือทำอะไร ความคิดใดจะมีเหตุผลก็ต่อเมื่อสามารถที่จะอธิบายข้อถกเถียงข้อโต้แย้ง (Argument) ได้อย่างสมเหตุสมผล โดยมีหลักฐานยืนยันที่น่าเชื่อถือได้ เอนนิส (Ennis, 1985) กล่าวถึงการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณว่า เป็นการปลูกฝังหรือฝึกการคิดอย่างมีเหตุผล (Rational thinking) เพื่อนำไปสู่พฤติกรรมที่เหมาะสม ดังนั้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณจึงเป็นการพัฒนาเพื่อให้บุคคลนั้นมีคุณสมบัติของ 1) การมีใจกว้างและยุติธรรม (Fair minded) 2) การมีเกณฑ์ประเมินที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม (Objective) และ 3) การมีความมุ่งมั่นที่จะแสวงหาความถูกต้องและความกระจ่าง

(Clarity and Accuracy) นอกจากนั้นพอล (Paul) กล่าวถึงนักคิดอย่างมีวิจารณญาณว่ามี 2 แบบ คือ นักคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ไม่เหมาะสม (Weak sense critical thinker) และ นักคิดอย่างมีวิจารณญาณที่เหมาะสม (Strong sense critical thinker) โดยแบบแรกจะเป็น ผู้ที่สามารถใช้ทักษะในการวิเคราะห์ข้อถกเถียงโต้แย้งต่างๆ เพื่อเป็นเครื่องมือในการทำลาย ชื่อเสียงผู้อื่น แต่แบบที่สองเป็นผู้ที่มักจะทดสอบความคิดและสมมติฐานของตนเองกับความคิดหรือข้อคัดค้านของผู้อื่นอยู่เสมอ นอกจากนั้นเขายังกล่าวถึงการคิดในอีก 3 ลักษณะ คือ ลักษณะของการคิดแบบข้างเดียว (Monological thinking) การคิดแบบสนทนาโต้ตอบ (Dialogical thinking) และการคิดแบบทดสอบ (Dialectical thinking) การคิดแบบข้างเดียวเป็นการคิดที่มีอคติเอนเอียงไปข้างใดข้างหนึ่ง การคิดแบบโต้ตอบเป็นการคิดที่มีการโต้ตอบแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างหลากหลาย ส่วนการคิดแบบทดสอบเป็นการนำการคิดแบบโต้ตอบมาใช้ในการทดสอบจุดอ่อนจุดแข็งของความคิดต่าง ๆ ของฝ่ายตรงกันข้าม ดังนั้นจะเห็นได้ว่านักคิดที่มีวิจารณญาณอย่างเหมาะสมมักนำการคิดแบบโต้ตอบมาใช้ในการคิดแบบทดสอบกันมาก นอกจากนี้ พอล (Paul) ยังได้จำแนกประเภทการคิดอย่างมีวิจารณญาณไว้อีก 4 ประเภท

2.1.1 การคิดที่มีวิจารณญาณ (Critical thinking) การคิดแบบนี้มีลักษณะ

ดังนี้

2.1.1.1 เป็นศิลปะของการคิดเกี่ยวกับความคิดของตนเองที่ตนกำลังคิดเพื่อช่วยให้ความคิดของตนเอง มีความชัดเจน (clear) กระชับ (precise) ถูกต้อง (accurate) มีความสัมพันธ์กัน (relevant) มีความคงเส้นคงวา (consistent) และยุติธรรม (fair)

2.1.1.2 เป็นศิลปะของการสงสัยอย่างสร้างสรรค์

2.1.1.3 เป็นศิลปะของการค้นหาและจัดจลนคติ และการคิดแบบแนว

นอน

2.1.1.4 เป็นศิลปะของการนำตนเอง และการเรียนรู้การใช้เหตุผล

2.1.1.5 เป็นการคิดที่ทำให้เราเกิดความรู้อย่างมีเหตุผล และกระจ่าง

ชัดในสิ่งที่ไม่รู้

2.1.2 การคิดที่ไม่มีวิจารณญาณ (Uncritical thinking) มีลักษณะดังนี้

2.1.2.1 เป็นการคิดที่ยึดอยู่กับความต้องการของตนเองหรือติดอยู่กับเงื่อนไขทางสังคม รวมทั้งอคติและความประทับใจที่ไม่มีเหตุผล

2.1.2.2 เป็นการคิดที่ยึดตนเองเป็นหลัก เป็นการคิดที่กระทำอย่างขาดความระมัดระวังรอบคอบ ขาดสมมติฐานและข้อมูลหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ขาดความคงเส้นคงวา และแนวทางในการนำไปใช้

2.1.3 การคิดที่มีวิจารณญาณแบบยึดความสนใจของตนเอง (Sophistic critical thinking) การคิดแบบนี้มีลักษณะดังนี้

2.1.3.1 เป็นการคิดที่จะมีความสอดคล้องกับหลักการและทฤษฎี
 ครอบคลุมทั้งเรื่องของการคิดนั้นอยู่ในขอบเขตที่ตนสนใจ

2.1.3.2 เป็นทักษะการคิดอย่างชำนาญที่ตั้งอยู่บนสมมติฐาน มีเหตุผล
 ข้อมูล และหลักฐาน มีการนำไปใช้และมีความคงเส้นคงวา ครอบคลุมทั้งเรื่องของการคิดนั้นอยู่ใน
 ความสนใจของตน

2.1.3.3 เป็นทักษะการคิดอย่างชำนาญที่ได้มาจากความสนใจ การยึด
 ตัวเองเป็นศูนย์กลาง การยึดชนชั้นหรือกลุ่มของตนมากกว่าความเป็นจริงหรือเหตุผล

2.1.4 การคิดที่มีวิจญาณแบบเป็นกลางหรือยุติธรรม (Fair-mind critical
 thinking) การคิดแบบนี้มีลักษณะดังนี้

2.1.4.1 เป็นทักษะการคิดที่ชำนาญ ที่มีความสอดคล้องกับหลักการ
 และทฤษฎีแม้ว่าจะไม่ใช่เรื่องที่ตนสนใจ

2.1.4.2 เป็นทักษะการคิดที่ชำนาญ ที่มีลักษณะของการรู้สึกเข้าใจใน
 ความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับตน และการยึดความจริงเป็นหลัก ไม่ยึดติดอยู่กับความสนใจของตน
 เพียงอย่างเดียว

2.1.4.3 เป็นทักษะการคิดที่ชำนาญ ที่แสดงให้เห็นถึงการยอมรับ
 ความคิดเห็นในหลายๆแง่มุม และการยอมรับนั้นเกิดจากการมีความรู้สึกเข้าใจในความคิดเห็นนั้นๆ
 อย่างมีเหตุผล มีความคงเส้นคงวา ไม่ยึดติดอยู่กับความสนใจและความรู้สึกส่วนตัวเท่านั้น

พอล ได้สรุปความหมายของการคิดอย่างมีวิจญาณไว้ว่า “เป็นความคิดที่
 บุคคลคิดขึ้นด้วยตนเอง และมีความสมบูรณ์เหมาะสมกับเรื่องที่คิด และหากการคิดนั้น ๆ มีการ
 นำเอาความคิดของผู้อื่น หรือกลุ่มอื่นที่ต่าง ๆ กันมาพิจารณาร่วมกันแล้วจะเรียกการคิดนั้นว่า
 เป็นการคิดอย่างยุติธรรม หรืออย่างเป็นกลาง (Fair-minded thinking)”

2.2 การคิดอย่างสร้างสรรค์ (Creative thinking)

มีผู้ให้คำนิยามของการคิดสร้างสรรค์ไว้หลายคน เป็นต้นว่า ฮัลเพิร์น
 (Halpern) กล่าวว่า “การคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถที่จะผสมผสานความคิดหรือข้อมูล
 ต่างๆ ขึ้นเป็นความคิดใหม่เพื่อสนองความต้องการและจุดประสงค์ที่กำหนด ซึ่งจำเป็นต้องใช้
 ลักษณะการคิดแบบสนทนาโต้ตอบกัน (Dialectical thinking) มาใช้ในการพิจารณาความคิด
 เหล่านั้น” นอกจากนั้น เพอร์คินส์ (Pekins) ยังได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของการคิดสร้างสรรค์
 ไว้ว่า “เป็นการคิดที่มีแบบแผนที่นำไปสู่ผลงานที่สร้างสรรค์” ดังนั้นการคิดอย่างสร้างสรรค์จะดูที่
 ผลผลิตเป็นสำคัญ เราจะเรียกบุคคลใดบุคคลหนึ่งว่าเป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ก็ต่อเมื่อบุคคล
 นั้นมีผลงานที่สร้างสรรค์ออกมา ซึ่งก่อนที่จะมีผลงานออกมานั้น บุคคลนั้นย่อมต้องมีการคิด
 อย่างมีวิจญาณมาก่อนว่า เขาจะทำอะไร ทำอย่างไร และทำไปทำไม ดังนั้นการคิดอย่างมี

วิจารณ์ญาณและการคิดอย่างสร้างสรรค์จึงเป็นการคิดที่มักมีความคู่กันไปเสมอ นอกจากคำนิยามดังกล่าวแล้ว เพอร์คินส์ ได้อธิบายลักษณะของการคิดสร้างสรรค์ไว้ว่า มี 6 ลักษณะ ดังนี้

2.2.1 เป็นการคิดสร้างสรรค์เกิดจากความต้องการและการเตรียมการอย่างมาก

2.2.2 เป็นการคิดที่เกิดขึ้นจากการมีวินัยในตนเอง การมุ่งมั่น และการอุทิศตนในการสร้างสรรคงานนั้น ๆ ไม่ใช่เป็นการคิดที่คิดขึ้นมาอย่างง่าย ๆ ดังที่คนบางคนเข้าใจผิด

2.2.3 เป็นการคิดที่ผ่านการศึกษาวิเคราะห์ตั้งแต่จุดเริ่มต้น มิใช่เป็นเพียงการมาต่องานในตอนปลาย ๆ

2.2.4 เป็นการคิดที่มีกระบวนการประเมินจากตนเองมากกว่าการประเมินจากภายนอก

2.2.5 เป็นการคิดที่นำเสนอกรอบความคิดใหม่ ๆ

2.2.6 เป็นการคิดที่จำเป็นต้องทำตนเองให้หลุด หรือออกจากสถานการณ์ หรือ เหตุการณ์นั้นชั่วคราว เพื่อช่วยให้การคิดไม่ยึดติดกับกรอบความคิด หรือการรับรู้เดิม ๆ

3. มิติด้านกระบวนการคิด (Thinking process)

กระบวนการคิดเป็นกระบวนการทำงานของสมองซึ่งเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนมาก และต้องอาศัยทักษะการคิดต่าง ๆ มากมาย เช่น ทักษะการสังเกต การเปรียบเทียบ การอ้างอิง เป็นต้น กระบวนการคิดมีลักษณะที่กว้างกว่าทักษะการคิด และใช้เวลามากกว่า สมาคมนิเทศและพัฒนาหลักสูตร (ASCD) ได้จำแนกกระบวนการคิดออกเป็น 8 กระบวนการ ดังนี้

3.1 กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด (Concept formation) คลอสเมียร์ (Klausmeier, 1985) ได้ให้คำอธิบายไว้ว่า เป็นกระบวนการทางสมองที่แสดงความคิดออกมาในรูปของสัญลักษณ์ทางภาษา ความคิดรวบยอดประกอบด้วยการรวบรวมข้อมูลของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ทำให้บุคคลสามารถระบุคุณสมบัติเฉพาะของสิ่งนั้น และจำแนกความแตกต่างของสิ่งนั้นจากสิ่งอื่นได้ ความคิดรวบยอดมีหลายระดับ ได้แก่

3.1.1 ระดับรูปธรรม (Concrete level) ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อบุคคลรับรู้สิ่งนั้นและสามารถจำสิ่งนั้นได้เมื่อพบเห็นอีกครั้ง

3.1.2 ระดับความเหมือน (Identity level) เกิดขึ้นเมื่อบุคคลสามารถจำสิ่งนั้นได้แม้สิ่งนั้นจะอยู่ในสภาพหรือเหตุการณ์แตกต่างไปจากเดิม

3.1.3 ระดับจัดหมวดหมู่ (Classificatory level) เกิดขึ้นเมื่อบุคคลเกิดความคิดรวบยอดในระดับจำความเหมือนในเหตุการณ์หรือสภาพที่แตกต่างไปจากเดิมตั้งแต่ 2 เหตุการณ์ขึ้นไปก็จะเกิดการจัดหมวดหมู่

3.1.4 ระดับให้คำนิยาม (Formal level) เกิดขึ้นเมื่อบุคคลสามารถระบุตัวอย่างที่เป็นความคิดรวบยอดของสิ่งนั้น และที่ไม่เป็นความคิดรวบยอดของสิ่งนั้นได้ สามารถระบุคุณสมบัติเฉพาะของสิ่งนั้น และสามารถให้คำนิยามของสิ่งนั้นได้

3.2 กระบวนการสร้างหลักการ (Principle formation) หลักการเป็นข้อสรุปที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความคิดรวบยอดหลายประการ ปกติแล้วบุคคลมีความคิดรวบยอดเรื่องต่าง ๆ ซึ่งจะได้รับการให้ชื่อเฉพาะไว้ ความคิดรวบยอดต่าง ๆ ที่มีอยู่ สามารถนำมาสัมพันธ์กันกลายเป็นหลักการได้ ความคิดรวบยอดต่างจากหลักการตรงที่ความคิดรวบยอดเป็นข้อความที่ไม่ได้ตั้งอยู่บนฐานของความถูกผิดหรือความพึงพอใจ จึงมาสามารถตอบได้ว่าข้อความนั้นถูกหรือผิด ในขณะที่หลักการสามารถตอบได้ว่า ถูกหรือผิด ตัวอย่างเช่น ข้อความที่ว่า “น้ำไหลลงที่ต่ำ” ข้อความนี้เป็นหลักการเพราะสามารถถามได้ว่า ข้อความนี้ถูกหรือผิด หลักการนี้เป็นความสัมพันธ์ของความคิดรวบยอดของคำว่า “น้ำ” และคำว่า “ที่ต่ำ” ซึ่งหากจะเขียนความคิดรวบยอดของคำว่า “น้ำ” ก็ต้องเขียนในลักษณะที่แสดงคุณสมบัติของสิ่งนั้น แคทซ์ (Katz, 1976) และคลอสเมียร์ (Klausmeier, 1985) ได้จำแนกประเภทของหลักการไว้ 4 ประเภท คือ

3.2.1 หลักการแสดงผล (Cause and effect principles)

3.2.2 หลักการแสดงความสัมพันธ์ (Correlative principles)

3.3.3 หลักการแสดงความเป็นไปได้ (Probability principles)

3.3.4 หลักการแสดงความจริงที่เป็นที่ยอมรับกัน (Axiomatic principles)

3.3 กระบวนการสร้างความเข้าใจ (Comprehension) เป็นกระบวนการสร้างความหมายจากข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วยการแสวงและสกัดข้อมูลความรู้ใหม่ และการเชื่อมโยงความรู้ใหม่เข้ากับความรู้เดิม เกิดเป็นความหมายใหม่ หรือความเข้าใจใหม่ กระบวนการนี้ต้องอาศัยทักษะย่อย ๆ ที่จำเป็นอีกหลายทักษะ เช่น ทักษะการอ่าน การจับใจความ การสรุป การตั้งคำถาม การทำความเข้าใจ การเชื่อมโยง และการทำนาย เป็นต้น

3.4 กระบวนการแก้ปัญหา (Problem solving) มีผู้ให้นิยามการแก้ปัญหาไว้ต่าง ๆ กัน เช่น แอนเดอร์สัน (Anderson, 1974) ได้อธิบายการแก้ปัญหาวา เป็นความพยายามที่จะไปให้ถึงเป้าหมาย และ แวน ดิก และคินท์ (Van Dijk and Kintsch, 1983) นิยามว่า การแก้ปัญหาเป็นกระบวนการทางสมอง หรือขั้นตอนในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ การสอน หรือการฝึกอบรมการแก้ปัญหามีหลายรูปแบบด้วยกัน ประเด็นที่มักเป็นข้อถกเถียงกันบ่อย ๆ ก็คือ ควรจะสอนวิธีการแก้ปัญหาที่เฉพาะสำหรับปัญหาแต่ละประเภท หรือควรจะสอนวิธีการกลาง ๆ ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ แต่ละวิธีต่างก็มีจุดเด่นและจุดด้อยต่างกัน

3.5 กระบวนการตัดสินใจ (Decision making) เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลตกอยู่ในภาวะที่ต้องเลือกอย่างใดอย่างหนึ่งจากตัวเลือกหลายตัว ซึ่งบุคคลจำเป็นต้องตัดสินใจโดยใช้เกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่ง การตัดสินใจเป็นทักษะที่ต้องฝึกฝนไปพร้อม ๆ กับทักษะการคิดอื่น ๆ เวลส์ นาร์ดี และสเตเกอร์ (Wales, Nardi and Staker, 1986) ได้พัฒนารูปแบบสำหรับกระบวนการตัดสินใจซึ่งประกอบด้วยการดำเนินการ 4 ขั้นตอนใหญ่ ๆ คือ การกำหนด

จุดมุ่งหมาย การแสวงหาแนวคิด การวางแผน และการปฏิบัติการ โดยแต่ละขั้นตอนจะมีขั้นตอนย่อย ๆ อีก

3.6 กระบวนการสืบเสาะแสวงหาความรู้ หรือการวิจัย (Research or scientific inquiry) เป็นการใช้กระบวนการสืบเสาะในการแสวงหาความรู้ โดยมีการกำหนดจุดมุ่งหมาย การทำนายผล และกระบวนการดำเนินการศึกษาหาข้อมูลไว้อย่างล่วงหน้า แม้ว่าจะมีผู้ให้ความคิดเห็นในเรื่องนี้อย่างหลากหลาย แต่ก็มักจะมีคุณสมบัติที่เหมือนกันอยู่ 3 ประการ คือ มีการอธิบายปรากฏการณ์ มีการตั้งสมมติฐาน และการทดสอบสมมติฐาน ซึ่งกระบวนการทั้งสามจำเป็นต้องใช้ทักษะต่าง ๆ เข้าช่วย เช่น ทักษะการสังเกต ทักษะการระบุลักษณะเฉพาะ ทักษะการจัดหมวดหมู่ ทักษะการเปรียบเทียบ ทักษะการเลือกตัวแปร เป็นต้น

3.7 การวาดความคิด หรือการประกอบความคิด (Composition) เป็นกระบวนการของการวาดความคิดและสร้างผลผลิตออกมา ซึ่งเป็นกระบวนการที่นำมาใช้ในการผลิตผลงานสร้างสรรค์ต่าง ๆ เช่น ในงานเขียน งานการแสดง เพลง ภาพวาด ภาพปั้น เป็นต้น การสร้างภาพ การประกอบความคิดขึ้นเป็นรูปร่าง เป็นกระบวนการในการสร้างผลผลิตซึ่งต้องอาศัยความรู้และประสบการณ์เดิม และความคิดสร้างสรรค์

3.8 การแสดงความคิดผ่านทางภาษาพูด (Oral discourse) เป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์โดยใช้ภาษาระหว่างบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป การใช้ภาษามีลักษณะทั้งที่เป็นปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ การพูดขัดแย้งกัน การช่วยกันทำความเข้าใจในความคิดทั้งหลาย ตลอดจนการจัดระเบียบความคิด นับว่าเป็นกระบวนการที่ช่วยทำให้การคิดของบุคคลเกิดความสมบูรณ์ขึ้น

4. มิติด้านทักษะการคิดที่เป็นแกนสำคัญ (Core thinking skills) ทักษะการคิด

ทักษะการคิดเป็นทักษะย่อยที่จำเป็นต่อกระบวนการและการปฏิบัติการในด้านอื่น ๆ ของการคิด กระบวนการคิดและทักษะการคิด มีความแตกต่างกันในแง่ที่กระบวนการมักจะมีลักษณะของการมีเป้าหมาย หรือวิธีการที่นำไปสู่เป้าหมาย กระบวนการเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมาย โดยมีขั้นตอนที่จัดไว้อย่างเป็นลำดับที่จะช่วยให้บรรลุเป้าหมาย การดำเนินการหรือกระบวนการเป็นไปตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ตามแนวความคิดของ ASCD ทักษะการคิดที่เป็นแกนสำคัญประกอบด้วยทักษะย่อยรวมทั้งสิ้น 21 ทักษะ ดังนี้

4.1 ทักษะการระบุจุดเน้น ประกอบด้วย

4.1.1 ทักษะการระบุหรือนิยามปัญหา

4.1.2 ทักษะการกำหนดปัญหา

4.2 ทักษะการรวบรวมข้อมูล

4.2.1 ทักษะการสังเกต

4.2.2 ทักษะการตั้งคำถาม

4.3 ทักษะการจำ

4.3.1 ทักษะการเข้ารหัสข้อมูล

4.3.2 ทักษะการเรียกข้อมูลกลับ

4.4 ทักษะการจัดระเบียบข้อมูล

4.4.1 ทักษะการเปรียบเทียบ

4.4.2 ทักษะการจัดหมวดหมู่ของข้อมูล

4.4.3 ทักษะการจัดลำดับ

4.4.4 ทักษะการนำเสนอข้อมูล

4.5 ทักษะการวิเคราะห์

4.5.1 ทักษะการระบุองค์ประกอบสำคัญ หรือลักษณะเฉพาะ

4.5.2 ทักษะการระบุความสัมพันธ์ขององค์ประกอบและแบบแผนขององค์

ประกอบเหล่านั้น

4.5.3 ทักษะการจับใจความสำคัญ

4.5.4 ทักษะการค้นหาและระบุความผิดพลาด

4.6 ทักษะการอ้างอิง

4.6.1 ทักษะการอ้างอิง

4.6.2 ทักษะการทำนาย

4.6.3 ทักษะการขยายความ

4.7 ทักษะการเชื่อมโยงและบูรณาการข้อมูลความรู้เดิมกับความรู้ใหม่

4.7.1 ทักษะการสรุป

4.7.2 ทักษะการสร้างโครงสร้างใหม่

4.8 ทักษะการประเมิน

4.8.1 ทักษะการกำหนดเกณฑ์การประเมิน

4.8.2 ทักษะการทดสอบความถูกต้องและความตรงของข้อมูล

5. มิติด้านความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ในเนื้อหาวิชาและการคิด (The relationship of content area knowledge to thinking) ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า การคิดเป็นกระบวนการซึ่งต้องมีควบคู่ไปกับเนื้อหาของการคิด และความรู้ในเนื้อหาส่งผลต่อกระบวนการคิด สมาคมการนิเทศและพัฒนาหลักสูตรของ อเมริกา (ASCI) ได้อภิปรายเกี่ยวกับเนื้อหาของการเรียนรู้หรือการคิดไว้ 4 ลักษณะ ดังนี้

5.1 เนื้อหาการเรียนรู้ หรือการคิดในลักษณะที่เป็นโครงสร้างความรู้

5.2 เนื้อหาการเรียนรู้ หรือการคิดในลักษณะที่เป็นรูปแบบ

5.3 เนื้อหาการเรียนรู้ หรือการคิดในลักษณะที่เป็นความรู้ที่เปลี่ยนแปลงได้

5.4 เนื้อหาการเรียนรู้ หรือการคิดในลักษณะที่เป็นแนวทางในการสืบค้น

ลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาการเรียนรู้กับกระบวนการเรียนรู้ที่มีความซับซ้อนยากที่จะแยกออกจากกันได้ ทำให้เกิดความจำเป็นในการสอนแบบบูรณาการขึ้น การสอน กระบวนการคิดควบคู่ไปกับการสอนเนื้อหาวิชาต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

ผู้อำนวยการสถาบันอนาคตการศึกษาเพื่อการศึกษา หรือที่เรียกว่า ไอเอฟดี (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2545: 3-6) ได้อภิปรายไว้ว่าการคิดสร้างสรรค์เป็นคุณสมบัติสำคัญสำหรับโลกการแข่งขัน จากการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันนานาชาติโดย ไอเอ็มดี ในช่วงห้าปีที่ผ่านมา จากการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขัน ของนานาชาติประเทศโดย IMD ในช่วงเวลา 5 ปีที่ผ่านมา โดยพิจารณาจาก 49 ประเทศ ผลปรากฏว่า ความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยจะติดอยู่ในกลุ่ม 20 ประเทศรั้งท้ายมาโดยตลอด นอกจากนี้ สถิติจำนวนการจดทะเบียนสิทธิบัตรในประเทศไทยพบว่า สิทธิบัตรส่วนใหญ่เป็นของชาวต่างประเทศ ดังจะเห็นได้จาก ในปี พ.ศ.2544 สถิติการจดทะเบียนสิทธิบัตรการประดิษฐ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์โดยชาวต่างประเทศมีจำนวนทั้งสิ้น 1,098 ราย ขณะที่ชาวไทยมีเพียง 418 ราย ซึ่งในจำนวนนี้เป็นการออกแบบ 360 ราย และการประดิษฐ์มีเพียง 116 รายเท่านั้น ในความเป็นจริงแล้ว ความสามารถของเราไม่ได้ด้อยกว่าชาติอื่น แต่เป็นเพราะความคิดสร้างสรรค์ของคนไทยไม่ได้รับการกระตุ้นให้พัฒนาออกมาอย่างที่ควรจะเป็น อุปสรรคสำคัญบางประการต่อการเสริมสร้าง การพัฒนาความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของคนไทย ได้แก่

1. ผลพวงจากสังคม

สังคมไทยมีลักษณะ “ฟังฟังผู้ใหญ่” มากกว่า “ฟังฟังตนเอง” คนอ่อนอาวุโสไม่กล้าคิดหรือคิดแล้วไม่ได้รับรางวัลตอบแทน ทั้งยังอาจถูกลงโทษไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง เพราะอยู่ภายใต้ระบบอาวุโสสุดโต่ง

ระบบการศึกษาของไทยเราเน้น “สอนให้จำ” มากกว่า “สอนให้คิด” และไม่ได้สอนหรือสนับสนุนการคิดเชิงวิเคราะห์ ยิ่งไปกว่านั้น สังคมยังให้คุณค่า “เงินและความดัง” มากกว่า “ความสร้างสรรค์” ให้คุณค่า “เงิน ฐานะ ตำแหน่ง ชื่อเสียง” มากกว่า “ปัญญาความคิด” ให้คุณค่า “ความเหมือน” มากกว่า “ความแตกต่าง” นอกจากนี้ บริบทในสังคมยังให้รางวัล “การเชื่อฟัง” มากกว่า “การสร้างสรรค์สิ่งใหม่” และหลายครั้งได้ลงโทษคนคิดสร้างสรรค์ด้วยการลอกเลียนแบบ เป็นต้น

2. บุคลิกภาพส่วนบุคคลบางประการ

ลักษณะเฉพาะตัวบางประการของบุคคลที่ขัดต่อการเป็นคนสร้างสรรค์ เป็นอุปสรรคสำคัญอีกอย่างหนึ่งต่อการสร้างสิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น อาทิ การมีทัศนคติต่อตนเองว่าไม่มีความสร้างสรรค์ การมีความคิดเชิงลบ ความกลัวว่าตนเองจะเป็นแกะดำ หรือแม้กระทั่งการตอบสนองสิ่งต่าง ๆ ตามความเคยชิน

ดังนั้นหากเราต้องการให้ประเทศไทยพัฒนาต่อไปได้ ไม่เสียเปรียบ ไม่ถูกหลอกง่าย และสามารถคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ได้ เราจำเป็นต้องให้คนไทย “คิดเป็น” คือรู้จักวิธีคิดที่ถูกต้องในการใช้ข้อมูลเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจที่ถูกต้อง ไม่ผิดพลาด เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2542 : 3-4) ได้เสนอแนะว่าควรมีการพัฒนาความสามารถในการคิดใน 10 มิติ ดังต่อไปนี้

มิติที่ 1 ความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical thinking) หมายถึง ความสามารถในการท้าทายและโต้แย้งข้อสมมติฐานที่อยู่เบื้องหลังเหตุผลที่โยงความคิดเหล่านั้น เพื่อเปิดทางสู่แนวความคิดอื่น ๆ ที่อาจเป็นไปได้

มิติที่ 2 ความสามารถในการคิดเชิงวิเคราะห์ (Analytical thinking) หมายถึง ความสามารถในการสืบค้นข้อเท็จจริง เพื่อตอบคำถามเกี่ยวกับบางสิ่งบางอย่าง โดยการตีความ (Interpretation) การจำแนกแยกแยะ (Classification) และการทำความเข้าใจ (Understanding) กับองค์ประกอบของสิ่งนั้นและองค์ประกอบอื่น ๆ ที่สัมพันธ์กัน รวมทั้งเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงเหตุผล (Causal relationship) ที่ไม่ขัดแย้งกันระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้นด้วยเหตุผลที่หนักแน่น น่าเชื่อถือ

มิติที่ 3 ความสามารถในการคิดเชิงสังเคราะห์ (Synthesistype thinking) หมายถึง ความสามารถในการรวมองค์ประกอบที่แยกส่วนกัน มาหลอมรวมภายใต้โครงสร้างใหม่ได้อย่างเหมาะสม

มิติที่ 4 ความสามารถในการคิดเชิงเปรียบเทียบ (Comparative thinking) หมายถึง การค้นหาความเหมือน และ/หรือความแตกต่างขององค์ประกอบตั้งแต่ 2 องค์ประกอบขึ้นไป เพื่อใช้ในการอธิบายเรื่องใดเรื่องหนึ่งบนมาตรฐานการ (criteria) เดียวกัน

มิติที่ 5 ความสามารถในการคิดเชิงโมโนทัศน์ (Conceptual thinking) หมายถึง ความสามารถในการนำข้อมูลทั้งหมดมาประสานกันและสร้างเป็นกรอบความคิดใหม่ขึ้นมาใช้ในการตีความข้อมูลอื่น ๆ ต่อไป

มิติที่ 6 ความสามารถในการคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative thinking) หมายถึง ความสามารถในการคิดนอกกรอบความคิดเดิมที่มีอยู่ ทำให้ได้แนวทางใหม่ ๆ ที่ไม่เคยมีมาก่อน

มิติที่ 7 ความสามารถในการคิดเชิงประยุกต์ (Applicative thinking) หมายถึง ความสามารถในการนำสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่เดิมไปใช้ประโยชน์ในวัตถุประสงค์ใหม่ได้ และสามารถปรับสิ่งที่มียุติเดิมให้เข้ากับ บุคคล สถานที่ เวลา และเงื่อนไขใหม่ได้อย่างเหมาะสม

มิติที่ 8 ความสามารถในการคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic thinking) หมายถึง ความสามารถในการกำหนดแนวทางที่เป็นรูปธรรมที่ดีที่สุดภายใต้เงื่อนไขข้อจำกัดต่าง ๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

มิติที่ 9 ความสามารถในการคิดเชิงบูรณาการ (Integrative thinking) หมายถึง ความสามารถในการคิดเชื่อมโยงในมุมต่าง ๆ เข้ากับเรื่องหลัก ๆ ได้อย่างเหมาะสม

มิติที่ 10 ความสามารถในการคิดเชิงอนาคต (Futuristic thinking) หมายถึงความสามารถในการคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตโดยใช้เหตุผลทางตรรกวิทยา สมมติฐาน ข้อมูล และความสัมพันธ์ต่าง ๆ ของในอดีตและในปัจจุบัน เพื่อคาดการณ์ทิศทางหรือขอบเขตทางเลือกที่เหมาะสม อีกทั้งมีพลวัตสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2542) เชื่อว่าหากคนไทยสามารถคิดได้ตามมิติทั้ง 10 ที่กล่าวข้างต้น ก็จะได้ชื่อว่าเป็นคนคิดเป็น ไม่ถูกหลอกได้โดยง่าย เป็นผู้รู้จักคิด ไตร่ตรองอย่างละเอียดรอบคอบก่อนตัดสินใจ สามารถคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ที่เหมาะสมสำหรับสังคมไทยได้

การคิดมีผลการพัฒนาสังคมเชิงสภาพการณ์ปัจจุบัน โลกและสังคมของมนุษย์กำลังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงและปัญหาต่าง ๆ อย่างรวดเร็วแบบที่ไม่เคยพบมาก่อน เนื่องจากสาเหตุสำคัญหลายประการ ได้แก่ ความจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติ และความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม การเพิ่มจำนวนประชากร ความซับซ้อนของสังคม และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วเหลือเชื่อของความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบของความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ดังกล่าว ได้รวมกันผลักดันให้มนุษย์ตกอยู่ในภาวะจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่ต้องอาศัยแนวคิดและวิธีการใหม่ ๆ ที่แตกต่างไปจากเดิมที่มีอยู่ ทั้งนี้ก็เพราะว่าความเปลี่ยนแปลงและความต้องการจำเป็นใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาอย่างรวดเร็ว ทำให้ความรู้ คำตอบ และวิธีการแก้ปัญหาแบบที่เคยใช้ได้ผลมาแล้วในอดีต หรือที่ใช้อยู่ในวันนี้จะล้าสมัยใช้ไม่ได้แล้วเมื่อถึงวันพรุ่งนี้ ยิ่งอัตราความเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นรวดเร็วเพียงใด อัตราของสภาพการณ์ที่เรียกว่าความล้าสมัยก็ย่อมเกิดขึ้นรวดเร็วควบคู่กันไป ดังนั้นสังคมและการศึกษาที่มุ่งผลิตแต่คนที่มีลักษณะแบบเมื่อวาน (Yesterday mind) อาจทำให้เกิดข้อจำกัดมากเพราะคนที่มีลักษณะการคิดแบบเมื่อวาน ย่อมขาดความสามารถ ความพร้อม และวิสัยทัศน์ (Vision) ที่จะเผชิญกับปัญหาและความเปลี่ยนแปลงแบบที่ไม่เคยพบมาก่อนในวันข้างหน้า ดังที่ขอประมวลการอธิบายเปรียบเทียบลักษณะของคนที่มีรูปแบบเมื่อวานกับแบบพรุ่งนี้มาเสนอเป็นแนวคิดดังตาราง 1

ตาราง 1 เปรียบเทียบการคิดแบบเมื่อวาน กับ การคิดแบบพรุ่งนี้

คิดแบบ เมื่อวาน (Yesterday mind)	คิดแบบ พรุ่งนี้ (Tomorrow mind)
1. เป็นผู้เรียน (learner)	1. เป็นผู้คิด (thinker)
2. เรียนเชิงรับ (reactive)	2. เรียนเชิงรุก (proactive)
3. รับ เรียนรู้สิ่งที่มีอยู่แล้ว (acquiring)	3. ตั้งคำถาม สืบเสาะหาสิ่งที่ยังไม่มี ยังไม่รู้ (inquiring)
4. รักษาและถ่ายทอดความรู้เดิม	4. รักษาและพัฒนาสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น
5. คิดเอกนัย (convergent)	5. คิดอเนกนัย (divergent)
6. คิดในกรอบ (vertical)	6. คิดนอกกรอบ (lateral)
7. ยึดกรอบความคิดความเชื่อเดิม	7. คิดหาแนวทางใหม่นอกกรอบเดิมที่ครอบงำอยู่
8. มองย้อนหลัง	8. มองไปข้างหน้า
9. คิดจากประสบการณ์ที่ผ่านมา	9. คิดคาดคะเน ปัญหาและการท้าทายใหม่ ๆ

จากลักษณะทั้งสองแบบดังกล่าว เห็นได้ว่าสภาพปัญหาและความต้องการของโลกและสังคมยุคใหม่มีความจำเป็นต้องการคนที่มีความรู้ทั้งสองแบบในสัดส่วนที่เหมาะสม ในยุคของโลกไร้พรมแดนจึงเป็นที่ประจักษ์ชัดว่ายังมีความต้องการแนวคิด และวิธีการแก้ปัญหาแบบใหม่ๆ เพิ่มขึ้นมากเท่าใด ความต้องการความคิดสร้างสรรค์ก็ยิ่งมีความจำเป็นมากขึ้นเท่านั้น

จากที่กล่าวมา จึงสรุปได้ว่ากรอบความคิดของคนสลับซับซ้อน และมีผลต่อการพัฒนาประเทศชาติ สังคม โดยเฉพาะประเทศไทยยังต้องการบุคลากรที่มีบุคลิกภาพเชิงสร้างสรรค์ เพื่อช่วยกันพัฒนาประเทศชาติต่อไป

การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทางการใช้สมองในระดับสูงสุดของมนุษย์ นับว่าเป็นสมบัติพิเศษหรือพรสวรรค์ที่พระเจ้าประทานให้มาใช้ประโยชน์ ทำนองเดียวกันกับที่ได้สร้างสรรค์ความเป็นมนุษย์ของเราไว้อย่างซับซ้อนและประณีตบรรจง แต่จากสภาพความเป็นจริงเท่าที่ปรากฏอยู่อาจอุปมาได้เสมือนเรามีเพชรอยู่ในมือแต่ขาดความตระหนักในคุณค่า เพชรเม็ดนี้จึงมิได้รับความสนใจใยดีให้ส่งประกายระยิบระยับงดงามสมคุณค่าที่มีอยู่ จากความเข้าใจสับสนว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นพรสวรรค์เฉพาะบางคนเท่านั้นที่เรียกว่า “อัจฉริยะบุคคล” ทำให้เพชรอีกจำนวนมากถูกทิ้งให้คลุกฝุ่นตามอยู่ตามยถากรรม นับเป็นการทำลายสมบัติพิเศษที่ธรรมชาติให้มาอย่างน่าเสียดายที่สุด (ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา. 2546 : 5) ซึ่งสอดคล้องกับการทดลองในรัฐยูทาห์ สหรัฐอเมริกา เป็นการศึกษาปริมาณศักยภาพในเชิงสร้างสรรค์ของบุคคลใน

วัยที่ต่างกัน ผลออกมาฟังแล้วน่าใจหาย ทีมงานวิจัยการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ตลอดชีวิตสำรวจตั้งแต่เด็กนักเรียนในโรงเรียนอนุบาล เด็กนักเรียนชั้นประถม เด็กนักเรียนชั้นมัธยม และนักศึกษามหาวิทยาลัย ตลอดจนถึงผู้ใหญ่ เพื่อประเมินหาจำนวนของการใช้ศักยภาพในเชิงสร้างสรรค์ (บุชาน. 2547 : 191-192) ปรากฏผลดังตาราง 2

ตาราง 2 ร้อยละของการใช้ความคิดสร้างสรรค์

กลุ่มอายุ	ร้อยละของการใช้ความคิดสร้างสรรค์
เด็กนักเรียนโรงเรียนอนุบาล	95-98 %
เด็กนักเรียนชั้นประถม	50-70 %
เด็กนักเรียนชั้นมัธยม / นักศึกษามหาวิทยาลัย	30-50 %
ผู้ใหญ่	น้อยกว่า 20 %

ที่มา : บุชาน. (2547). พลังแห่งความฉลาดเชิงสร้างสรรค์ หน้า 192.

ความคิดสร้างสรรค์นั้น เจริญไปพร้อมๆ กับความเจริญของร่างกาย และจะเจริญเต็มที่เมื่ออายุ 18-19 ปี ในขณะที่นั้นสภาพร่างกายในส่วนสำคัญ ๆ หยุดการเจริญเติบโตพอดี สมมุติฐานนี้มิได้หมายความว่า เมื่อบุคคลมีอายุเกินช่วงนี้แล้วจะไม่มีความคิดสร้างสรรค์อีกต่อไป เพียงแต่ให้ข้อสังเกตว่า บุคคลในช่วงอายุดังกล่าวจะมีแนวโน้มทางความคิดสร้างสรรค์ หรือความสามารถทางด้านจินตนาการถูกจำกัดลง ในขณะที่ความฉลาด หรือความคิดเชิงเหตุผลเริ่มพัฒนามากขึ้นเป็นการทดแทนเท่านั้นเอง ความคิดสร้างสรรค์ไม่ได้เจริญอย่างสม่ำเสมอ หากแต่ในวัยเด็กจะมีพัฒนาการ(ทางด้านจินตนาการ)ได้เร็วกว่าความฉลาดและ ค่อยๆ จำกัดลงเมื่อมีการรับรู้ข้อกำหนดเพิ่มขึ้นจากสังคมและสภาพแวดล้อม และมีการเรียนรู้ในด้านเหตุผลมากยิ่งขึ้น

อุปสรรคในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ที่สำคัญดูเหมือนจะเป็นในแง่ทางสังคมวัฒนธรรมมากกว่าทางด้านชีววิทยาโดยเฉพาะผลกระทบที่เกิดใน 4 ช่วงของระบบการศึกษาตั้งแต่วัยอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ดังนี้

1. วัยอนุบาล

ช่วงอนุบาลเมื่อเด็กเริ่มเข้าสู่วัยเรียน ถือว่าเป็นระยะแรกของความโง่เขลาในข้อบังคับทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งมีผลกระทบต่อเด็กที่เคยอยู่ในวัยของการเล่นสนุกสนาน และการสร้างจินตนาการ เปลี่ยนเข้าสู่การคิดสร้างเหตุผล การคล้อยตาม และเลียนแบบ เป็นส่วนประกอบเพิ่มขึ้นในการกำหนดพฤติกรรมของเด็ก ทำให้จินตนาการเริ่มลดบทบาทลง จิตสำนึก

ทางอารมณ์ที่นำความคิด (Pre-consciousness) เริ่มถูกแยกแยะออกจากความมีสติสัมปชัญญะ (Consciousness) โดยเด็ดขาด พ่อแม่และครูอาจารย์มีส่วนรับผิดชอบสำคัญที่จะคงสภาพจินตนาการและความเพ้อฝันให้คงอยู่ในส่วนความนึกคิดของเด็กมากน้อยเพียงไร เพราะจินตนาการและความเพ้อฝันนั้นเป็นบริบทสำคัญในการที่จะพัฒนาไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ในช่วงชีวิตต่อ ๆ ไปของเด็ก (Getzels and Jackson, 1962) โดยธรรมชาติของเด็กเองแล้วไม่ต้องการที่จะเลิกเล่นการสร้างจินตนาการเสมอไป แต่ผู้อื่นเป็นผู้สร้างความกดดันเด็กเลิกความสนใจเพียงเพื่อจุดประสงค์ ที่ต้องการให้เขาเป็นเด็กปกติที่มีการคิดและปฏิบัติตามสภาพสังคมวัฒนธรรมที่เป็นอยู่ในขณะนั้น

2. วัยประถมศึกษา

ในระดับการศึกษาตั้งแต่ชั้นอนุบาลและต่อ ๆ ไป ครูมีบทบาทจากการให้กฎเกณฑ์ระเบียบวินัย และการควบคุมความประพฤติ ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งอุปสรรคอื่น ๆ ที่เกิดจากเพื่อน ๆ ในโรงเรียนเดียวกัน โดนการสนับสนุนหรือชี้นำลักษณะตัวอย่างที่ควรประพฤติปฏิบัติ ครูควรจะส่งเสริมด้านบุคลิกภาพในลักษณะภาพรวมมากกว่าการยอมรับบุคลิกภาพ ที่เป็นลักษณะอิสระเฉพาะตัวของนักเรียนแต่ละคน บทบาททางเพศ เป็นอุปสรรคอีกอย่างหนึ่งที่มักกำหนดว่า ผู้อ่อนแอมีอารมณ์อ่อนไหวง่ายและเป็นผู้ตาม เป็นลักษณะของเพศหญิง ความคิดอิสระ การเป็นผู้นำ และความอดทน เป็นลักษณะของเพศชาย เป็นต้น สิ่งดังกล่าวทำให้เด็ก ๆ รักษาค่านิยมนี้ และแยกตัวเองตามบทบาทที่ให้เป็นโดยสภาพสังคมวัฒนธรรมต่อ ๆ ไป การสนับสนุนการแยกบทบาททางเพศ เป็นสิ่งที่บั่นทอนความคิดสร้างสรรค์ (Torrance, 1964)

3. วัยมัธยมศึกษา

ในการศึกษาระดับมัธยมศึกษา สิ่งเหล่านี้จะมีผลกระทบมากขึ้นจนแปลงสภาพความคิดในการศึกษาที่เน้นความ “ถูกต้อง” จากการกำหนดของครู และผลของคะแนนสอบที่สูง ๆ มากกว่าความนึกคิดโดยแท้จริงของตัวนักเรียนด้วยกัน กลายเป็นความคิดที่เด็กนักเรียนเองไม่แน่ใจว่าจะกระทำได้ดีหรือไม่ การเลือกแขนงการศึกษาและอาชีพในอนาคต เริ่มถูกแทรกแซงและชี้นำหรือกำหนดโดยความเหมาะสมทางเพศในด้านสังคม และที่สำคัญจะต้องได้รับการยอมรับและพอใจโดยพ่อแม่ของตนเองด้วย

4. วัยมหาวิทยาลัย

ในระดับมหาวิทยาลัย ความคิดสร้างสรรค์มักมีอุปสรรคมากขึ้น เนื้อหาของการศึกษา หรือความรู้เดิมที่สืบทอดกันมา ทฤษฎีและความรู้ใหม่ ๆ เป็นสิ่งยากที่นักศึกษาจะได้ทำการทดลองแสวงหาได้เอง จำเป็นจะต้องคล้อยตามเอกสารและตำราเรียนเก่า ๆ นอกเหนือจากความรู้ดั้งเดิมของอาจารย์ด้วย หลักสูตรการศึกษาต่าง ๆ ขาดความกล้าที่จะยกเลิก หรือเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงให้ตอบสนองความคิดเชิงสร้างสรรค์ได้ยิ่งขึ้น วิชาการใหม่ ๆ ที่ควรเกิดขึ้นหรือกำหนดขึ้นเพื่อความเหมาะสมของแต่ละประเทศ ก็ต้องให้เป็นลักษณะสากล หรือมีฉะนั้นก็ต้องรอการคล้อยตามประเทศอื่น ๆ ด้วยระบบการเรียนเป็นหน่วยกิต แปรสภาพให้เป็นไปเพื่อการ

ศึกษาโดยหวังผลคะแนนสูง ๆ ไม่ใช่เป็นเพื่อเพิ่มความสนใจโดยตรงเฉพาะของนักศึกษา ผลการศึกษากลายเป็นเครื่องบั่นทอนให้นักศึกษาขาดความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง ทศนคติของนักศึกษา จึงกลายสภาพจากการแสวงหาความรู้ที่ตนเองควรมี หรือต้องการมีความรู้นั้น ๆ เปลี่ยนไปเป็นเพื่อผลของการจะได้จำนวนหน่วยกิตให้ครบเพียงพอ ให้ได้รับปริญญาโดยเร็ว ๆ ในสุดท้ายของการศึกษาเท่านั้นเอง

กล่าวโดยสรุป ความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่พัฒนาได้ หากได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องย่อมทำให้ศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์เจริญงอกงามอย่างไม่สิ้นสุด และย่อมทำให้เป็นผู้มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมในสังคมอีกด้วย

ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์

การคิด หรือ ความคิด เป็นสิ่งสลับซับซ้อนทางกระบวนการสมองของมนุษย์ การคิดนี้ทำให้คนแตกต่างจากสัตว์เดรัจฉาน เพราะรู้จักคิดมนุษย์จึงเป็นสัตว์ประเสริฐ นักวิชาการ นักจิตวิทยา และผู้ทรงคุณวุฒิได้ศึกษาวิทยาการด้านการคิดไว้หลากหลาย ผู้วิจัยขอนำเสนอพอสังเขปโดยสรุป ดังนี้

1. ทฤษฎีภาพรวมของกลุ่มเกสตัลท์ (Gastalt's Perception Theory)
2. ทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญาของกิลฟอร์ด (Guildford Structure of Intellect Thory)
3. ทฤษฎีแนวคิดการบริหารสมอง (Brain Gym Theory)
4. ทฤษฎีการคิดแก้ปัญหาอนาคตของทอแรนซ์ (Torrance's Future Problem Solving Theory)
5. ทฤษฎีการคิดโดยเทคนิคหมวกหกใบของโบโน (The Six Thinking Hats of De Bono Theory)

ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความคิดแต่ละทฤษฎีมีรายละเอียดดังนี้

1. ทฤษฎีภาพรวมของกลุ่มเกสตัลท์ (Gastalt's Perception Theory)

ทฤษฎีกลุ่มเกสตัลท์ เกิดจากนักจิตวิทยาชาวเยอรมัน ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1912 โดยผู้นำกลุ่มคือ เวอร์ไธเมอร์ (Wertheimer) โคห์เลอร์ (Kohler) คอฟฟิกา (Koffka) และเลวิน (Lewin) โดยกลุ่มผู้นำมีแนวคิดว่าการเรียนรู้เกิดจากการจัดประสบการณ์ที่อยู่กระจัดกระจายให้มารวมกันเสียก่อน แล้วจึงพิจารณาส่วนย่อยต่อไป

เกสตัลท์ (Gastalt) หมายถึง รูปแบบ หรือแบบแผน (formal pattern) ต่อมาได้แปลว่าส่วนรวม (whole) เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดของทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่มนี้ที่กล่าวว่าส่วนรวมมีค่ามากกว่าผลบวกของส่วนย่อย (The whole is greater than the sum of the parts)

หลักการเรียนรู้ของทฤษฎีกลุ่มเกสตัลท์ เน้นการเรียนรู้ส่วนรวมมากกว่าส่วนย่อย การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ใน 2 ลักษณะ คือ

1.1 การรับรู้ (Perception) เป็นการแปลความหมายจากการสัมผัสด้วยอวัยวะรับสัมผัสทั้ง 5 ส่วน คือ หู ตา จมูก ลิ้น และผิวหนัง การรับรู้ทางสายตามีประมาณร้อยละ 75 ของการรับรู้ทั้งหมด ดังนั้นกลุ่มเกสตัลท์จึงจัดระเบียบการรับรู้โดยแบ่งเป็นกฎย่อย ๆ เรียกว่า กฎแห่งการจัดระเบียบ (The law of organization) คือ

1.1.1 กฎแห่งความชัดเจน การเรียนรู้ที่ดีต้องมีความชัดเจนและแน่นอน เพราะผู้เรียนมีประสบการณ์แตกต่างกัน เมื่อต้องการให้เกิดการเรียนรู้เหมือนกัน สิ่งที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้จึงต้องมีความชัดเจน

1.1.2 กฎแห่งความคล้ายคลึง เป็นการวางหลักการรับรู้ในสิ่งที่คล้ายคลึงกัน เพื่อจำได้รู้ว่าการจัดสิ่งทีคล้ายคลึงกันให้อยู่ด้วยกัน จะช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ละเรียนรู้ว่าเป็นพวกเดียวกันได้อย่างรวดเร็วสามารถจัดเข้ากลุ่มเดียวกัน

1.1.3 กฎแห่งความสมบูรณ์ บุคคลสามารถรับรู้สิ่งเร้าที่ยังไม่สมบูรณ์ให้สมบูรณ์ได้หากบุคคลนั้นมีประสบการณ์เดิมในสิ่งนั้น

1.1.4 กฎแห่งความต่อเนื่อง หากสิ่งเร้ามีความต่อเนื่องกัน หรือมีทิศทางไปในทางเดียวกัน บุคคลก็จะสามารถรับรู้ว่าเป็นสิ่งเดียวกัน หรือเป็นเหตุเป็นผลกัน

1.1.5 กฎแห่งความคงที่ หากบุคคลรับรู้ภาพรวมของสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้ว จะมีความคงที่ในการรับรู้สิ่งนั้นในลักษณะเดิม แม้ว่าสิ่งเร้าจะได้เปลี่ยนแปลงไปในแง่มุมอื่น

1.1.6 กฎแห่งการปิดเบือน การรับรู้ของบุคคลอาจเกิดการผิดพลาดขึ้นได้ หากสิ่งเร้านั้นมีลักษณะที่ทำให้เกิดการลวงตา

1.2 การเรียนรู้จากการหยั่งรู้ (Insight) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการพิจารณาปัญหาในภาพรวม และการใช้กระบวนการทางความคิดเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับปัญหาที่เผชิญอยู่ เลวิน (Lewin) อธิบายการเรียนรู้ว่า การเรียนรู้เกี่ยวข้องกับ "Life space" ของแต่ละบุคคล ซึ่งประกอบด้วยสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เช่น คน สัตว์ สิ่งของ สถานที่ และสิ่งแวดล้อมทางจิตวิทยา เช่น แรงขับ (drive) แรงจูงใจ (motivation) เป้าหมาย (goal) และความสนใจ (interest) เป็นต้น ดังนั้น พฤติกรรมของคนมีพลังและทิศทาง สิ่งใดที่อยู่ในความสนใจและความต้องการของคนจะมีพลังเป็นบวก สิ่งที่อยู่นอกเหนือจากความสนใจจะมีพลังเป็นลบ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีแรงจูงใจ หรือแรงขับที่กระทำไปสู่จุดหมายปลายทางที่ตนต้องการ

2. ทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญาของกิลฟอร์ด

ทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญาของกิลฟอร์ดนี้ ผู้นำความคิดคือ กิลฟอร์ด (Guilford, 1967) เป็นนักจิตวิทยาซึ่งมีความเชื่อว่า ความสามารถทางสมองสามารถปรากฏได้จากการปฏิบัติตามเงื่อนไข ที่กำหนดให้ในลักษณะของความสามารถด้านต่าง ๆ ที่เรียกว่าองค์

ประกอบ และสามารถตรวจสอบความสามารถนี้ด้วยแบบทดสอบที่เป็นมาตรฐาน กิลฟอร์ดได้เสนอโครงสร้างทางสติปัญญา โดยอธิบายว่าความสามารถทางสมองของมนุษย์ประกอบด้วยสามมิติ (Three Diensional Model) ได้แก่ มิติด้านเนื้อหา (Contents) มิติด้านปฏิบัติการ (Operations) และมิติด้านผลผลิต (Products) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

มิติที่ 1 ด้านเนื้อหา (Contents) หมายถึง วัตถุหรือข้อมูลต่าง ๆ ที่รับรู้และใช้เป็นสื่อก่อให้เกิดความคิด เนื้อหาแบ่งออกเป็น 5 ชนิด ดังนี้

1.1 เนื้อหาที่เป็นรูปภาพ (Figural content) ได้แก่ วัตถุที่เป็นรูปธรรมต่าง ๆ ซึ่งสามารถรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัส

1.2 เนื้อหาที่เป็นเสียง (Auditory content) ได้แก่ สิ่งที่อยู่ในรูปของเสียงที่มีความหมาย

1.3 เนื้อหาที่เป็นสัญลักษณ์ (Symbolic content) ได้แก่ ตัวเลข ตัวอักษร และสัญลักษณ์ที่สร้างขึ้น เช่น พยัญชนะ ระบบจำนวน

1.4 เนื้อหาที่เป็นภาษา (Semantic content) ได้แก่ สิ่งที่อยู่ในรูปของภาษาที่มีความหมาย หรือความคิดที่เข้าใจกันโดยทั่วไป

1.5 เนื้อหาที่เป็นพฤติกรรม (Behavior content) ได้แก่ สิ่งที่ไม่ใช่ถ้อยคำ แต่เป็นการแสดงออกของมนุษย์ เจตคติ ความต้องการ รวมถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล บางครั้งเรียกว่า สติปัญญาทางสังคม (Social intelligence)

มิติที่ 2 ด้านปฏิบัติการ (Operation) หมายถึง กระบวนการคิดต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นมาจากซึ่งประกอบด้วยความสามารถ 5 ชนิด ดังนี้

2.1 การรับรู้และการเข้าใจ (Cognition) เป็นความสามารถทางสติปัญญาของมนุษย์ในการรับรู้และทำความเข้าใจ

2.2 การจำ (Memory) เป็นความสามารถทางสติปัญญาของมนุษย์ในการสะสมเรื่องราว หรือข่าวสาร และสามารถระลึกได้เมื่อเวลาผ่านไป

2.3 การคิดแบบอนกนัย (Divergent thinking) เป็นความสามารถในการตอบสนองต่อสิ่งเร้า และการแสดงออกในหลาย ๆ แบบ หลายวิธี

2.4 การคิดแบบเอกนัย (Convergent thinking) เป็นความสามารถในการสรุปข้อมูลที่ดีที่สุด และถูกต้องที่สุดจากข้อมูลหลากหลายที่ที่อยู่

2.5 การประเมินค่า (Evaluation) เป็นความสามารถทางสติปัญญาในการตัดสินใจที่รับรู้ จำได้ หรือกระบวนการคิด ว่ามีคุณค่า มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม หรือมีความเพียงพอหรือไม่ อย่างไร

มิติที่ 3 ด้านผลผลิต (Products) หมายถึง ความสามารถที่เกิดขึ้นจากการผสมผสานมิติด้านเนื้อหา และด้านปฏิบัติการเข้าด้วยกันเป็นผลผลิต กล่าวคือ เมื่อสมองรับรู้วัตถุ / ข้อมูล บุคคล จะเกิดความคิดในรูปแบบต่าง ๆ กัน ซึ่งสามารถให้ผลแตกต่างกัน 6 ชนิด ดังนี้

3.1 หน่วย (Units) เป็นสิ่งมีคุณสมบัติเฉพาะตัว และมีความแตกต่างจากสิ่งอื่น

3.2 จำพวก (Classes) เป็นกลุ่มของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งมีคุณสมบัติบางอย่างร่วมกัน

3.3 ความสัมพันธ์ (Relations) เป็นการเชื่อมโยง 2 สิ่งเข้าด้วยกัน เช่น เชื่อมโยงคำเชื่อมโยงความหมาย

3.4 ระบบ (System) เป็นแบบแผน หรือรูปแบบจากการเชื่อมโยงหลาย ๆ สิ่งเข้าด้วยกัน

3.5 การปรับเปลี่ยน (Transformation) เป็นการเปลี่ยนแปลง การหมุนกลับ การขยายข้อมูลจากสภาพหนึ่งไปยังอีกสภาพหนึ่ง

3.6 การประยุกต์ (Implication) เป็นผลจากการคิดที่คาดหวัง หรือการทำนายจากข้อมูลที่กำหนดให้

โครงสร้างทางสติปัญญาตามทฤษฎีของกิลฟอร์ดนี้ ประกอบด้วยหน่วยจุลภาคจากทั้ง 3 มิติเท่ากับ $5 \times 5 \times 6$ คือ 150 หน่วย แต่ละหน่วยจะประกอบด้วยเนื้อหา – ปฏิบัติการ – ผลผลิต

จากโครงสร้างทางสติปัญญาข้างต้น กิลฟอร์ดได้ศึกษาเรื่องความคิดสร้างสรรค์ (Creative thinker) ความมีเหตุผล (Reasoning) และการแก้ปัญหา (Problem solving) โดยใช้วิเคราะห์องค์ประกอบ เขาพบว่า ความคิดสร้างสรรค์ คือการคิดหลายแบบหลายทาง ซึ่งสามารถใช้แก้ปัญหาอันนำไปสู่การคิดประดิษฐ์สิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ได้ด้วย (Guiford. 1959) ดังนั้นกิลฟอร์ดจึงอธิบายความคิดสร้างสรรค์ โดยเทียบกับโครงสร้างทางสติปัญญาด้วยการผ่าโครงสร้างออกมาศึกษาเฉพาะส่วนที่เป็นด้านปฏิบัติการ หรือกระบวนการคิด (Operations) และด้านการคิดแบบอเนกนัย โดยใช้มิติทางด้านเนื้อหา และผลผลิตตามโครงสร้างเดิม ทำให้ได้หน่วยจุลภาคที่แทนความสามารถด้านความคิดสร้างสรรค์อยู่ที่ $1 \times 5 \times 6$ คือ 30 หน่วยของแบบจำลอง

นอกจากนี้กิลฟอร์ด (Guiford. 1967) ยังได้อธิบายรูปแบบการคิดแก้ปัญหาโดยทั่วไปว่า เป็นกระบวนการของความสามารถทางสมองด้านการจำ (Memory) การรู้และความเข้าใจ (Cognition) การคิดแบบอเนกนัย (Divergent thinking) การคิดแบบเอกนัย (Convergent thinking) และการประเมินค่า (Evaluation) ความสามารถทั้ง 5 ด้านนี้จะผสมผสานกัน เมื่อบุคคลได้รับปัญหาจากสิ่งแวดล้อม บุคคลจะทำความรู้จักกับสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันโครงสร้างทางปัญหา และสภาพที่ก่อให้เกิดปัญหา โดยการแปลงรูปให้เข้ากับความรู้ที่มีอยู่ในส่วนของความจำ ซึ่งบางครั้งอาจมีการแก้ไขข้อมูลก่อน จากนั้นจะประเมินกลั่นกรองเพื่อแยกแยะประเภทของข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และไม่เกี่ยวข้องกับปัญหา และหาทางออกของปัญหา ซึ่งปัญหา

หนึ่ง ๆ อาจมีทางออกหลายทางโดยที่กระบวนการแก้ปัญหา นั้นอาจจะใช้การคิดทั้งแบบเอกนัย และอเนกนัยสลับกันตามลักษณะของปัญหาว่าต้องการคำตอบแบบใด

3. ทฤษฎีแนวคิดการบริหารสมอง

ทฤษฎีแนวคิดการบริหารสมอง ได้กล่าวว่า สมองเป็นอวัยวะส่วนที่สำคัญมากของมนุษย์ เนื่องจากเป็นส่วนที่ทำหน้าที่เป็นกองบัญชาการควบคุมการทำงานของร่างกาย อวัยวะส่วนต่าง ๆ ของมนุษย์มีเซลล์สมองควบคุมการทำงานอยู่อย่างเป็นระบบ สมองที่มีคุณภาพจึงเป็นยอดปรารถนาของทุกคน และเป้าหมายที่สำคัญของการศึกษาประการหนึ่งก็คือ การพัฒนาสมองให้มีความสามารถในการคิดให้ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

ทศวรรษที่เพิ่งผ่านมามีผลงานวิจัยเกี่ยวกับสมองเป็นจำนวนมาก ผลการวิจัยได้ข้อความรู้จำนวนมากเกี่ยวกับสมอง ซึ่งช่วยให้ความเข้าใจและแนวทางในการพัฒนาสมองของมนุษย์ให้สามารถทำงานได้อย่างเต็มศักยภาพมากที่สุด ข้อความรู้ที่ได้ส่งผลให้เกิดนวัตกรรมทางการศึกษาตามมามาก และหนึ่งในนวัตกรรมที่เกี่ยวกับสมองที่ได้รับความสนใจกว้างขวางก็คือเรื่อง “การบริหารสมอง” หรือ “Brain Gym” ซึ่งเป็นนวัตกรรมที่สามารถช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากผลงานวิจัยทางด้านสมองพบว่า (พัชรวิทย์ เกตุแก่นจันทร์, 2542) สมองของมนุษย์แบ่งออกเป็นสองซีกคือซีกซ้าย และซีกขวา ซึ่งแต่ละซีกจะมีหน้าที่ทำงานเฉพาะอย่าง ไม่ก้าวก่ายกัน สมองซีกซ้ายจะทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับ ภาษา การคำนวณ การใช้เหตุผล และการรับรู้เป็นส่วนย่อย ในขณะที่สมองซีกขวากจะทำหน้าที่ทางด้านการรับรู้ อารมณ์ มิติสัมผัส ความคิดสร้างสรรค์ และภาพรวม สมองแต่ละซีกจะไม่ทำงานแทนกัน แต่สามารถส่งเสริมและกระตุ้นให้อีกฝ่ายทำงานของตนให้ดีขึ้นได้ สมองทั้งสองมีกล้ามเนื้อที่เรียกว่า “Corpus Collosum” เชื่อมอยู่ตรงกลาง และส่วนที่อยู่ตรงกลางนี้จะทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมการทำงานของทั้งสองซีก จากการวิจัยพบว่า หากกล้ามเนื้อส่วนนี้มีความแข็งแรงก็จะทำหน้าที่ประสานงานได้ดี อันจะส่งผลให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ การบริหารสมอง (Brain Gym) ก็คือ การบริหารร่างกายในส่วนที่สมองควบคุมอยู่ โดยเฉพาะในส่วนของกล้ามเนื้อ “Corpus Collosum” ให้เกิดความแข็งแรงอันจะช่วยให้สมองทั้งสองซีกทำงานอย่างสมดุลกัน เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ และช่วยผ่อนคลายความตึงเครียด การบริหารสมองที่ใช้กันมีอยู่ 4 ท่า คือ (พัชรวิทย์ เกตุแก่นจันทร์, 2542)

3.1 การเคลื่อนไหวแบบสลับข้าง (Cross-over movement) การเคลื่อนไหวอวัยวะของร่างกายสลับข้างซ้าย-ขวา จะช่วยทำให้สมองสองซีกส่งข้อมูลถ่ายโยงกันได้ดี

3.2 การยืดส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย (Lengthening movement) การยืดส่วนต่าง ๆ ของร่างกายสามารถช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดของสมองส่วนหน้าและส่วนหลัง ทำให้มีสมาธิในการเรียนรู้หรือการทำงานดีขึ้น

3.3 การเคลื่อนไหวเพื่อกระตุ้น (Energising movement) ทำนี้ช่วยกระตุ้นการทำงานของกระแสนประสาท ช่วยให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้

3.4 การบริหารร่างกายง่าย ๆ (Useful exercise) เป็นการบริหารอวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น แขน ขา ตา ศีรษะ เป็นต้น

การบริหารแต่ละแบบดังกล่าวประกอบด้วยท่าจำนวนมาก ซึ่งผู้ศึกษามาจะทราบว่าท่าใดจะช่วยพัฒนาส่วนใดเป็นพิเศษ สำหรับเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้แต่ละลักษณะ อาจจะเกิดความผิดปกติหรือความอ่อนแอของสมองบางส่วน ซึ่งเมื่อหาสาเหตุได้แล้ว ผู้ศึกษามาทางการบริหารสมองจะสามารถเลือกท่าบริหารที่ช่วยแก้ปัญหาแต่ละลักษณะได้ ปัจจุบันการบริหารสมองเป็นนวัตกรรมหนึ่งที่ได้รับ ความสนใจมากในประเทศไทย การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสมองเป็นเรื่องที่กำลังได้รับความนิยมและคงได้รับความสนใจต่อไปเรื่อย ๆ ปัจจุบันประเทศไทยมีหน่วยงานหรือองค์กรที่ศึกษาวิจัยและให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้เกิดขึ้นแล้วหลายแห่ง เช่น สถาบันวิจัยเรื่องการพัฒนาสมองกับการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สถาบันสร้างสรรค์ศักยภาพสมอง (Creative Brain) สถาบันเหล่านี้ให้บริการคำปรึกษาแนะนำ จัดโปรแกรมการศึกษา ดนตรีบำบัด ศิลปะบำบัด ฝึกพูด ปรับพฤติกรรม เพื่อช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ รวมทั้งจัดอบรมพ่อแม่ บุคลากร ผู้ดูแลเด็ก ครู และบุคลากรในการจัดการศึกษาให้กับเด็ก ตลอดจนทำงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ออกเผยแพร่โดยทั่วไป

4. ทฤษฎีการคิดแก้ปัญหาอนาคตของทอแรนซ์

ทฤษฎีของทอแรนซ์ (Torrance, 1962) มีความเชื่อว่า การศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนรู้จักการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น กล้าคิด กล้าแสดงออก จะช่วยให้ผู้เรียนแต่ละคนได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของตนเองอย่างเต็มที่ ความคิดสร้างสรรค์มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตมาก เพราะผู้สอนไม่สามารถสอนทุกสิ่งทุกอย่างของชีวิตให้แก่เด็กได้ เด็กต้องคิดค้นนำความรู้และแสวงหาความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในการดำรงชีวิต

ทอแรนซ์ (Torrance, 1962) ได้นิยามความคิดสร้างสรรค์ว่า เป็นกระบวนการของความรู้สึกลึกซึ้งต่อปัญหา / สิ่งที่เขาตกใจ / สิ่งที่ไม่ประสานกัน แล้วเกิดความพยายามในการสร้างแนวคิด ตั้งสมมติฐาน ทดสอบสมมติฐาน และเผยแพร่ผลที่ได้ให้ผู้อื่นได้รับรู้ และเข้าใจเพื่อเป็นแนวทางค้นพบสิ่งใหม่ต่อไปโดยทอแรนซ์ได้ใช้แนวคิดแบบอบเนกนัย (Divergent thinking) มาเสนอเป็นองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1) ความคล่องแคล่วในการคิด (Fluency) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการคิดหาคำตอบได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว และสามารถสร้างคำตอบได้ในปริมาณมากในเวลาจำกัด

2) ความยืดหยุ่นในการคิด (Flexibility) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการคิดหาคำตอบได้หลายประเภท หลายทิศทาง หลายรูปแบบ

3) ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึง ลักษณะของความคิดแปลกใหม่ แตกต่าง จากความคิดธรรมดา และไม่ซ้ำกับความคิดที่มีอยู่ทั่วไป

ทอแรนซ์ได้อธิบายกระบวนการคิดสร้างสรรค์ โดยแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1) การค้นหาข้อเท็จจริง (Fact-finding) คือ การเกิดความรู้สึกกังวล สับสน วุ่นวาย ขึ้นในใจ แต่ยังไม่ทราบสาเหตุ จึงพยายามคิดว่าสิ่งที่ทำให้เกิดปัญหานั้นคืออะไร

2) การค้นพบปัญหา (Problem-finding) คือ การพิจารณาด้วยความมีสติจนเข้าใจถึง ความกังวล วุ่นวาย สับสนและพบว่านั่นคือปัญหา

3) การค้นพบแนวคิด (Idea-finding) คือการตั้งสมมติฐาน การรวบรวมข้อมูลต่างๆ เพื่อทดสอบแนวความคิด

4) การค้นพบคำตอบ (Solution-finding) คือ การทดสอบสมมติฐานจนสามารถพบ คำตอบ

5) การยอมรับผลจากคำตอบ (Acceptance-finding) ยอมรับคำตอบที่ค้นพบ เผยแพร่ และคิดต่อไปว่า การค้นพบนี้จะนำไปสู่หนทางที่จะทำให้เกิดแนวคิด หรือสิ่งใหม่ต่อไปได้ อย่างไร

ทอแรนซ์ได้นำกระบวนการคิดสร้างสรรค์เป็นพื้นฐานในการสร้างรูปแบบการคิดแก้ปัญหาอนาคต ในปี ค.ศ. 1974 โดยกรอบความคิดของรูปแบบการคิดแก้ปัญหาอนาคตตามแนวคิดของทอแรนซ์ประกอบด้วย (หงส์สุนีย์ เอื้อรัตนรักษา, 2536 ; อ้างจาก Crabbe, 1984)

4.1 ความหมายของรูปแบบการคิดแก้ปัญหาอนาคต หมายถึง รูปแบบการคิดแก้ปัญหาที่เริ่มจากการรับรู้ถึงสถานการณ์ที่ยังไม่ปรากฏขึ้น แล้วนำเอาสภาพการณ์นั้นมาเข้าสู่ระบบการคิดแก้ปัญหา หรือค้นหาคำตอบที่แปลกใหม่

4.2 องค์ประกอบของรูปแบบการคิดแก้ปัญหาอนาคต องค์ประกอบจะประกอบไปด้วยการรับรู้สถานการณ์ที่ยังไม่ปรากฏขึ้น แล้วนำสภาพการณ์นั้นมาเข้าสู่ระบบการคิด ซึ่งประกอบด้วย

4.2.1 ลักษณะการคิดพื้นฐานที่สำคัญ คือ การคิดคล่องแคล่ว การคิดยืดหยุ่น การคิดริเริ่ม การจินตนาการ การตีวิเคราะห์ และการจัดอันดับความคิด

4.2.2 การใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่ได้จากลักษณะการคิดแบบต่าง ๆ ซึ่งจะนำไปสู่การใช้ประสบการณ์ และกฎต่าง ๆ ในการที่จะค้นพบปัญหาจากสภาพการณ์ที่ยังไม่ปรากฏขึ้น และจากข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับความประทับใจและความรู้สึกที่เกิดขึ้น

4.2.3 การคิดแก้ปัญหาเป็นการคิดแก้ปัญหาแบบเป็นกลุ่ม และการคิดแก้ปัญหาเป็นรายบุคคล โดยเน้นเทคนิคการระดมสมอง ตลอดจนการฝึกทำกิจกรรม ผู้เรียนแต่ละคนนำข้อมูลที่มีอยู่มาเสนอต่อกลุ่มตามลำดับ คือ

4.2.3.1 การนำเอาข้อมูลที่มีอยู่มาเข้าสู่ระบบการคิด เพื่อค้นพบปัญหาที่เป็นไปได้ หรือคาดคะเนว่าอาจเกิดขึ้นได้

4.2.3.2 นำปัญหาเหล่านั้นมาจับประเด็นที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับสภาพการณ์ แล้วนำมาจัดอันดับความสำคัญ

4.2.3.3 การเสนอวิธีการแก้ปัญหา หรือทางเลือกหลาย ๆ ทางที่แปลกใหม่ออกมาให้ได้มาก ๆ

4.2.3.4 การนำเสนอเกณฑ์ที่จะนำมาช่วยในการตัดสินใจหลาย ๆ เกณฑ์ แล้วเลือกหาเกณฑ์ที่มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ในแต่ละสภาพการณ์

4.2.3.5 การให้คำแนะนำนักความสำคัญของวิธีการแก้ปัญหาแต่ละข้อออกมาเป็นคะแนน โดยอาศัยเกณฑ์มาช่วยในการตัดสินใจว่า วิธีการใดจะนำมาแก้ปัญหาได้

4.2.3.6 การนำเอาวิธีการแก้ปัญหาที่ได้นั้นมาอธิบายรายละเอียดเพิ่มเติมข้อมูลที่เป็นไปได้ที่จะช่วยสนับสนุนและนำเสนอได้อย่างเป็นระบบ

4.3 วิธีการหรือขั้นตอนการคิดแก้ปัญหาอนาคต

การใช้กระบวนการการคิดแก้ปัญหาอนาคตนั้นจะเน้นการใช้เทคนิคการระดมสมองเกือบทุกขั้นตอน ดังนี้

4.3.1 การระดมสมองเพื่อค้นหาปัญหา

4.3.2 การค้นหาและสรุปปัญหาหลัก

4.3.3 การระดมสมองเพื่อหาวิธีการแก้ปัญหา

4.3.4 การเลือกเกณฑ์เพื่อใช้ประเมินวิธีการแก้ปัญหา

4.3.5 การประเมินเพื่อหาวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด

4.3.6 การนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด

5. ทฤษฎีการคิดโดยเทคนิคหมวกหกใบของเดอโบโน

การพัฒนาการคิดโดยใช้เทคนิคหมวกการคิดหกใบ (The six Thinking Hats) ของเดอ โบโน (De Bono, 1992) ได้พัฒนากิจกรรมเพื่อพัฒนาความคิดโดยใช้หมวกที่มีสีต่างกัน 6 สี เป็นสัญลักษณ์ของการคิดลักษณะต่าง ๆ 6 ลักษณะ ซึ่งเทคนิคนี้ได้รับความนิยมมาก เพราะสามารถพัฒนาความคิดของผู้เรียนได้โดยไม่จำกัดเชื้อชาติละวัฒนธรรม สามารถนำไปใช้อย่างง่าย เพราะเป็นกิจกรรมที่ไม่ซับซ้อน ประโยชน์ของการใช้หมวกคือ จะช่วยให้ผู้เรียนได้พยายามคิดให้รอบคอบโดยคิดทั้งจุดดี จุดด้อย จุดที่น่าสนใจ และความรู้สึกที่มีต่อสิ่งนั้น ๆ แทนที่จะยึดติดกับความคิดเพียงด้านเดียว หรือรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง

เอ็ดเวิร์ด เดอ โบโน (Edward de Bono) ได้อธิบายความหมายว่า หมวกการคิดหกใบ หมายถึง การคิดที่ใช้สีหมวกแต่ละสีแทนประเภทการคิดแต่ละแบบ เมื่อสวมหมวกสีใดก็คิดแบบนั้น เมื่อเปลี่ยนหมวกการคิดก็ต้องเปลี่ยนรูปแบบการคิดตามบทบาทที่ถูกกำหนดไว้โดย

สืบทอดแต่ละสื จุดเด่นที่สุดของวิธีหมวกการคิดหกใบ คือ เป็นการเปิดโอกาสให้มีการสวมบทบาทนักคิด ผู้คิดจะภาคภูมิใจในการเล่นแต่ละบทบาท แต่หากปราศจากหมวกที่มีลักษณะเป็นทางการแล้ว คนก็จะยึดติดกับการคิดแบบใดแบบหนึ่งอย่างถาวร การนำระบบวิธีการหมวกการคิดหกใบมาใช้เป็นเรื่องสะดวก จึงไม่จำเป็นจะต้องพยายามจดจำถึงความแตกต่างของหมวกทั้งหกใบ เนื่องจากความแตกต่างเหล่านี้เห็นได้ชัดเจน ดังนั้นจึงสามารถจดจำสาระสำคัญของหมวกแต่ละใบได้โดยง่าย ยิ่งภายในองค์กรหนึ่ง ๆ เรียนรู้ความหมายของวิธีการของหมวกการคิดหกใบมากเพียงใด ก็ยิ่งมีการนำวิธีหมวกการคิดหกใบมาใช้บ่อยเพียงนั้น เพราะความจริงก็คือ เราไม่มีภาษาง่าย ๆ ที่จะควบคุมการคิดอย่างมีระบบ แม้จะรู้สึกว่าจะเราฉลาดพอที่จะทำสิ่งเหล่านี้ได้โดยไม่ต้องมีระบบใด ๆ แต่ก็ควรมองว่าระบบดังกล่าวจะช่วยให้มีความเฉลียวฉลาดที่เราภาคภูมิใจมีประสิทธิภาพมากกว่าที่เป็นอยู่ ยิ่งบุคคลใดมีพรสวรรค์โดยธรรมชาติอยู่แล้ว ยิ่งจะได้ประโยชน์มากกว่าคนที่ต้องบังคับตนเองด้วยกฎระเบียบ หมวกการคิดแต่ละสีมีความหมายและสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ กันดังนี้

1. หมวกสีขาว เมื่อสวมหมวกสีขาวให้จินตนาการถึงคอมพิวเตอร์ที่ให้แต่ข้อเท็จจริง และตัวเลขที่เราต้องการ คอมพิวเตอร์เป็นกลางและปราศจากอคติ ไม่มีการตีความ ไม่มีการแสดงความคิดเห็น เมื่อสวมหมวกสีขาว ผู้ฝึกคิดจะต้องทำตัวเลียนแบบคอมพิวเตอร์

ในทางปฏิบัติแล้ว ระบบข้อมูลมี 2 ชั้น ชั้นแรกเป็นข้อเท็จจริงที่ผ่านการตรวจสอบและพิสูจน์แล้ว หรือเรียกว่าข้อเท็จจริงชั้นแรก ส่วนชั้นที่สอง เป็นข้อเท็จจริงที่เชื่อกันว่าจริง แต่ยังไม่ได้ผ่านการตรวจสอบอย่างถี่ถ้วน หรือเรียกว่าข้อเท็จจริงชั้นรอง

นอกจากนี้ “วิสัยความเป็นไปได้” ก็ยังมีขอบเขตกว้างขวาง นับตั้งแต่จริงเสมอ ๆ ไป จนถึงไม่เคยเป็นความจริงเลย และในระดับข้อเท็จจริงที่ใช้การได้ ก็ยังมีข้อเท็จจริงที่เรียกว่า “โดยส่วนใหญ่” หรือ “บางครั้ง” และ “บางโอกาส” ซึ่งข้อมูลเช่นนี้จะต้องถูกนำมาวางภายใต้หมวกสีขาว ด้วยเค้าโครงที่เหมาะสม เพื่อบ่งชี้ถึงระดับความน่าจะเป็น

การคิดด้วยหมวกสีขาว เป็นการคิดที่มีระเบียบวินัยและมีทิศทางชัดเจน ผู้ฝึกคิดจะต้องพยายามเป็นกลาง และมองสิ่งต่าง ๆ อย่างปราศจากอคติ โดยนำเสนอในรูปแบบของข้อมูลเท่านั้น

2. หมวกสีแดง เมื่อสวมหมวกสีแดง ผู้ฝึกคิดสามารถใช้อารมณ์ความรู้สึกที่มีเป็นเรื่องชอบธรรม และถือเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของการคิด

หมวกสีแดงช่วยเปิดทางให้ผู้ฝึกคิดสามารถเข้าและออกจากภาวะของความรู้สึกได้อย่างสะดวก ซึ่งปกติแล้วผู้ฝึกคิดย่อมไม่อาจทำได้หากปราศจากหมวกใบนี้ เมื่อผู้ฝึกคิดสวมหมวกสีแดงก็ไม่ควรพยายามตัดสินอารมณ์ ความรู้สึก หรือหาเหตุผลมาสนับสนุนแต่อย่างใด

หมวกสีแดงครอบคลุมความรู้สึกกว้าง ๆ 2 แบบ แบบแรก คือ ความรู้สึกปกติที่รู้จักกันดี นับตั้งแต่ความรู้สึกอันแรงกล้า เช่น ความหวาดกลัว ความไม่ชอบ ไปจนถึงความรู้สึกละเอียดอ่อนกว่านั้น เช่น ความพะวงสงสัย แบบที่สอง คือ การตัดสินสิ่งต่าง ๆ อย่างซับซ้อน

ซึ่งจะต้องอาศัยความรู้สึกที่ละเอียดอ่อน เช่น สัญชาตญาณ การหยั่งรู้ ความรู้สึกสำนึก รสนิยม ความรู้สึกสุนทรีย์ และความรู้สึกอื่น ๆ ที่ยากจะระบุชัดลงไปได้ แต่เมื่อความคิดเห็นใดก็ตามมีความรู้สึกเหล่านี้รวมอยู่ด้วย ความคิดเห็นนั้นก็ถือว่าอยู่ภายใต้หมวดสีแดง

3. หมวดสีดำ การคิดภายใต้หมวดสีดำ เป็นการมุ่งประเมินค่าในทางลบ ผู้ฝึกคิดด้วยหมวดสีดำจะคอยชี้ว่าจุดใดผิดพลาด ไม่ถูกต้อง และมีข้อบกพร่อง คอยชี้ว่าสิ่งต่าง ๆ นั้นไม่สอดคล้องกับประสบการณ์และความรู้ที่เคยได้รับมาอย่างไร เหตุใดสิ่งต่าง ๆ จึงใช้การไม่ได้ มีความเสี่ยงและอันตรายอย่างไร มีข้อผิดพลาดอย่างไร

การคิดด้วยหมวดสีดำ มิใช่การโต้เถียง และไม่ควรจะเป็นเช่นนั้น แต่การคิดแบบนี้เป็นความพยายามอย่างมีเป้าหมาย เพื่อคิดถึงองค์ประกอบแง่ลบด้วย

หมวดสีดำจะชี้ข้อบกพร่องของกระบวนการคิดและวิธีคิดนั้น ๆ ตัดสินความคิดด้วยอดีต เพื่อดูว่าสิ่งต่าง ๆ นั้นสอดคล้องกับสิ่งที่เคยรับรู้มา มากน้อยเพียงใด

4. หมวดสีเหลือง การคิดด้วยหมวดสีเหลือง เป็นการคิดในทางบวก และในทางสร้างสรรค์ สีเหลืองเป็นสัญลักษณ์ของความสว่างไสว แจ่มใส และมองโลกในแง่ดี

หมวดสีเหลืองจะคลอบคลุมในแง่มุมเชิงบวก นับตั้งแต่แง่มุมเชิงตรรกะ ไปจนถึงในเชิงปฏิบัติซึ่งมีความผัน ภาพลักษณะอยู่ ณ จุดหนึ่ง และมีความหวังอยู่อีกจุดหนึ่ง

หมวดสีเหลืองทำหน้าที่พิสูจน์ เสาะหาคุณค่าและประโยชน์ จากนั้นจึงหาเหตุผลมาสนับสนุนคุณค่าและประโยชน์ดังกล่าว หมวดสีเหลืองพยายามแสดงทัศนะในแง่ดีที่น่าเชื่อถือ แต่ก็ไม่จำเป็นต้องจำกัดอยู่กับแนวทางนี้เสมอไป โดยอาจจะเป็นการเสนอทัศนะเชิงบวกอื่น ๆ ที่มีความเหมาะสมมากน้อยตามลำดับ

หมวดการคิดนี้เป็นการคิดเชิงก่อและให้กำเนิดสิ่งใหม่ ๆ แล้วจากหมวดสีเหลืองจึงจะกลายเป็นข้อเสนอแนะซึ่งเป็นรูปธรรม หมวดสีเหลืองเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการและการทำให้สิ่งต่าง ๆ อุบัติขึ้น ประสิทธิผล คือเป้าหมายของการคิดสร้างสรรค์ภายใต้หมวดสีเหลือง

นอกจากนี้ การคิดภายใต้หมวดสีเหลือง ยังสามารถเป็นการคาดคะเน หรือมองหาโอกาส การมีภาพฝัน และความใฝ่ฝันได้อีกด้วย

5. หมวดสีเขียวการคิดแบบหมวดสีเขียวเป็นการคิดริเริ่ม ผู้สวมหมวดสีเขียว คือผู้ที่สร้างสิ่งต่าง ๆ ดังนั้น คนอื่นที่อยู่รอบ ๆ จึงจำเป็นต้องปฏิบัติตามผลของการคิดแบบนี้ ในฐานะผลิตผลริเริ่ม จะเป็นการดีอย่างยิ่ง หากทั้งผู้คิดและผู้ฟังสวมหมวดสีเขียวด้วยกันทั้งคู่

สีเขียวเป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ การเจริญเติบโต และคุณค่าแห่งเมล็ดพันธุ์ “การค้นหากาทางเลือก” เป็นวิธีพื้นฐานของการคิดด้วยหมวดสีเขียว โดยจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องไปให้ไกลกว่าสิ่งที่เคยรับรู้มา สิ่งที่แจ้งชัด และเป็นที่พอกพ้อใจอยู่แล้ว

การหยุดเพื่อคิดริเริ่ม จะทำให้ผู้ฝึกหัดคิดด้วยหมวดสีเขียวสามารถหยุด ณ จุดหนึ่งจุดใดโดยไม่จำเป็นต้องมีเหตุผลรองรับ ทั้งนี้เพื่อดูว่ามีความคิดอื่น ๆ ที่พอจะเป็นไปได้อีกบ้างหรือไม่ หมวดการคิดสีเขียว หมายถึง “การเคลื่อนไหวไปข้างหน้า” ผู้ฝึกคิดจะต้องพยายามเคลื่อนไปข้างหน้าจากความคิดหนึ่งไปสู่อีกความคิดหนึ่งเพื่อค้นหาความคิดใหม่ ๆ

6. หมวดสีฟ้า หมวดสีฟ้าเป็น “หมวดควบคุม” ผู้ฝึกคิดด้วยหมวดสีฟ้าจะจัดระบบการคิดด้วยตนเอง การคิดด้วยหมวดสีฟ้าเป็นการคิดเกี่ยวกับการจัดระเบียบการคิดของกลุ่ม อันเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเสาะค้นในเรื่องนั้น ๆ ผู้ฝึกคิดด้วยหมวดสีฟ้าก็เปรียบได้กับวาทยกรในวงดนตรี โดยจะทำหน้าที่บอกให้มีการสวมหมวดสีต่าง ๆ จะกำหนดทิศทางการคิดที่จะดำเนินไป เป็นผู้กำหนดจุดสนใจ ระบุปัญหา และวางแนวคำถาม หมวดสีฟ้าจะเป็นตัวกำหนดงานคิดที่ควรกระทำ หมวดการคิดใบนี้จะรับผิดชอบในการย่อ มองภาพรวม และสรุป โดยสิ่งเหล่านี้อาจเกิดขึ้นเป็นระยะ ๆ ในระหว่างช่วงเวลาของการคิด หรือ ณ จุดจบก็ได้

นอกจากนี้ หมวดการคิดสีฟายังทำหน้าที่ตรวจดูการคิด และทำให้มั่นใจได้ว่า กฎของเกมส์การคิดนี้ได้ดำเนินไปอย่างดี คอยยุติข้อโต้เถียง รวมทั้งบังคับให้มีการรักษาวินัย

หมวดการคิดสีฟานี้ยังใช้เพื่อการขัดจังหวะในบางโอกาสได้ เพื่อขอร้องให้มีการสวมหมวดสีหนึ่งสีใด และกำหนดลำดับขั้นตอนการคิดซึ่งควรได้รับการปฏิบัติตาม เช่นเดียวกับการเดินรำตามจังหวะที่กำหนดไว้แล้ว

กล่าวโดยสรุปได้ว่า วิธีการคิดแบบหมวดหกใบ เป็นการแสดงบทบาทการคิดตามสี หมวดที่ตนสวมอยู่ ได้แก่ หมวดสีขาว คิดถึงข้อเท็จจริงแท้ ๆ ตัวเลข และข้อมูลข่าวสาร หมวดสีแดง ใช้อารมณ์ความรู้สึก รวมไปถึงญาณหยั่งรู้ หมวดดำ วิพากษ์วิจารณ์ในทางลบ และให้เหตุผลว่าสิ่งนั้นจึงเป็นไปได้ หมวดสีเหลือง มองโลกในแง่ดี ใช้ทักษะในเชิงบวก และพิจารณาความเป็นไปได้ หมวดสีเขียวใช้ความคิดริเริ่ม คิดในสิ่งที่ท้าทายใหม่ ๆ หมวดสีฟ้าเป็นผู้ควบคุมการคิดของแต่ละคนให้ตรงกับหมวดของแต่ละคนที่สวมอยู่ กระตุ้นให้คิด และสรุปการคิด

องค์ประกอบความคิดสร้างสรรค์

องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ได้รับอิทธิพลมาจากทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญาของกิลฟอร์ด (Guilford. 1962 : 135) ซึ่งเชื่อกำลังความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทางสมองที่คิดได้กว้างไกลหลายทิศทาง หรือเรียกว่าลักษณะการคิดแบบอบเนกนัย หรือ ลักษณะการคิดแบบกระจาย (Divergent Thinking) ซึ่งประกอบด้วย ความคิดริเริ่ม (Originality) ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) และความคิดละเอียดลออ (Elaboration) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึง ลักษณะความคิดแปลกใหม่แตกต่างจากความคิดธรรมดา หรือที่เรียกว่า wild idea เป็นความคิดที่เป็นประโยชน์ต่อทั้งตนเองและสังคม ความคิดริเริ่มอาจเกิดจากการเอาความรู้เดิมมาคิดดัดแปลงและประยุกต์ให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ขึ้น เช่น การคิดเครื่องบินได้สำเร็จ ก็ได้แนวคิดมาจากการทำเครื่องร่อน เป็นต้น

ความคิดริเริ่มอาจเกิดจากการเอาความรู้เดิมมาคิดดัดแปลงและประยุกต์ให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ขึ้นอาจเกิดจากการเอาความรู้เดิมมาคิดดัดแปลงและประยุกต์ให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ขึ้น ความคิดริเริ่มจึงเป็นลักษณะความคิดที่เกิดขึ้นครั้งแรก เป็นความคิดที่แปลกแตกต่างจากความคิดเดิม และอาจไม่เคยมีใครนึกหรือคิดถึงมาก่อน ความคิดริเริ่มจำต้องอาศัยลักษณะความกล้าคิดกล้าลอง เพื่อทดสอบความคิดของตน บ่อยครั้งที่ความคิดริเริ่มต้องอาศัยความคิดจินตนาการ หรือที่เรียกว่าความคิดจินตนาการประยุกต์ คือไม่ได้คิดเพียงอย่างเดียว แต่จำเป็นต้องคิดสร้างและหาทางทำให้เกิดผลงาน ตัวอย่างเช่น เคยมีผู้กล่าวว่า คนที่คิดอยากจะทำบินนั้นประหลาดและไม่มีทางเป็นไปได้ แต่ต่อมาพี่น้องตระกูลไรท์ ก็สามารถประดิษฐ์เครื่องบินได้สำเร็จ

2. ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) หมายถึง ปริมาณความคิดไม่ซ้ำในเรื่องเดียวกัน และความสามารถของบุคคลในการคิดหาคำตอบได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว และมีปริมาณมากในเวลาที่กำหนด แบ่งออกเป็น

2.1 ความคิดคล่องแคล่วทางด้านถ้อยคำ (Word Fluency) เป็นความสามารถในการใช้ถ้อยคำอย่างคล่องแคล่วนั่นเอง

2.2 ความคิดคล่องแคล่วทางการโยงสัมพันธ์ (Associational Fluency) เป็นความสามารถที่จะคิดหาถ้อยคำที่เหมือนกัน หรือคล้ายกันได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ภายในเวลาที่กำหนด

2.3 ความคิดคล่องแคล่วทางการแสดงออก (Expressional Fluency) เป็นความสามารถในการใช้วลี หรือประโยค กล่าวคือ สามารถที่จะนำคำมาเรียงกันอย่างรวดเร็ว เพื่อให้ได้ประโยคที่ต้องการ

2.4 ความคิดคล่องแคล่วในการคิด (Ideational Fluency) เป็นความสามารถที่จะคิดสิ่งที่ต้องการภายในเวลาที่กำหนด

ความคล่องแคล่วในการคิดมีความสำคัญต่อการแก้ปัญหา เพราะในการแก้ปัญหาจะต้องแสวงหาคำตอบ หรือวิธีแก้ไขหลายวิธี และต้องนำวิธีการเหล่านั้นมาทดลองจนกว่าจะพบวิธีการที่ถูกต้องตามที่ต้องการ ความคิดคล่องแคล่วนับว่าเป็นความสามารถอันดับแรกในการที่จะพยายามเลือกเฟ้นให้ได้ความคิดที่ดีและเหมาะสมที่สุด กล่าวคือก่อนอื่นต้องคิดออกมาให้ได้มาก หลากอย่าง และแตกต่างกัน แล้วจึงนำเอาความคิดที่ได้ทั้งหมดมาพิจารณาแต่ละอย่าง เปรียบเทียบกันว่าความคิดอันใดจะเป็นความคิดที่ดีที่สุดและให้ประโยชน์คุ้มค่าที่สุด โดนคำนึงถึงหลักเกณฑ์ในการพิจารณา เช่น ประโยชน์ที่ได้รับ การลงทุน ความยากง่าย บุคลากร เป็นต้น

ความคิดคล่องแคล่ว นอกจากจะช่วยให้ได้เลือกคำตอบที่ดีและเหมาะสมที่สุดแล้ว ยังช่วยจัดหาทางเลือกอื่น ๆ ที่อาจเป็นไปได้อีกด้วย ยกตัวอย่างเช่น ในการแก้ปัญหาใด ๆ ก็ตาม เรามักจะพยายามหาวิธีแก้ปัญหามากมาย วิธี โดยให้โอกาสในการเลือกเป็นอันดับลดหลั่นกันลงมา เช่น ถ้าไม่สามารถทำได้ด้วยวิธีที่ 1 วิธีที่ 2 ก็อาจนำมาทดลองใช้ หรือ วิธีที่ 3 ก็ยังเป็นที่น่าสนใจ ถ้าวิธีที่ 2 ไม่สามารถแก้ปัญหาก็เป็นต้น ความคิดคล่องแคล่ว นอกจากช่วยให้มีข้อมูลมากพอในการเลือกสรรแล้ว ยังมีช่องทางอื่นที่เป็นไปได้ให้เลือกด้วย จึงนับได้ว่าความคิดคล่องแคล่วเป็นความสามารถเบื้องต้นที่จะนำไปสู่ความคิดที่มีคุณภาพ หรือความคิดสร้างสรรค์นั่นเอง

3. ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึงประเภทหรือแบบของความคิดของแต่ละบุคคลในการคิดหาคำตอบ แบ่งออกได้เป็น

3.1 ความคิดยืดหยุ่นที่เกิดขึ้นทันที (Spontaneous Flexibility) เป็นความสามารถที่จะคิดได้หลากหลาย อย่างอิสระ เช่น คนที่มีความคิดยืดหยุ่นในด้านนี้ จะคิดได้ว่าประโยชน์ของก้อนหินมีอะไรบ้างหลายอย่าง ในขณะที่คนที่ไม่มีความคิดยืดหยุ่นจะคิดได้เพียงอย่างเดียวหรือสองอย่างเท่านั้น

3.2 ความคิดยืดหยุ่นทางด้านการดัดแปลง (Adaptive Flexibility เป็นความสามารถที่จะคิดได้หลากหลายและสามารถดัดแปลงจากสิ่งหนึ่งไปเป็นหลายสิ่งได้ คนที่มีความคิดยืดหยุ่นจะคิดได้ไม่ซ้ำกัน ยกตัวอย่างเช่น

คำถาม ในเวลา 5 นาที ท่านลองคิดว่าท่านสามารถใช้หาวยทำอะไรได้บ้าง

คำตอบ กระบุง กระจาด ตะกร้า กล้องใส่ดินสอ กระออมเก็บน้ำ เปล เตียงนอน ตู้ โต๊ะเครื่องแป้ง แก้วนอนเล่น โซฟา ตะกร้อ ชะลอม กรอบรูป กีบติดผม ด้ามไม้เทนนิส ด้ามไม้แบดมินตัน เอาคำตอบดังกล่าวมาจัดเป็นประเภทก็จะจัดได้ 5 ประเภท ดังนี้

ประเภทที่ 1 เฟอร์นิเจอร์ คือ ตู้ เตียงนอน ตู้ โต๊ะเครื่องแป้ง แก้วนอนเล่น โซฟา

ประเภทที่ 2 เครื่องใช้ คือ กระบุง กระจาด ตะกร้า กระออม

ประเภทที่ 3 เครื่องกีฬา คือ ตะกร้อ ด้ามไม้เทนนิส ด้ามไม้แบดมินตัน

ประเภทที่ 4 เครื่องประดับ คือ กีบติดผม

ประเภทที่ 5 เครื่องเขียน คือ กล้องใส่ดินสอ

จะเห็นได้ว่า ความคิดยืดหยุ่นจะเป็นตัวเสริมให้ความคิดคล่องแคล่วมีความแปลกแตกต่างออกไป หลีกเลียงการซ้ำซ้อน หรือเพิ่มคุณภาพความคิดให้มากขึ้นด้วยการจัดเป็นหมวดหมู่และมีหลักเกณฑ์ยิ่งขึ้น

นับได้ว่าความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น เป็นความคิดพื้นฐานที่จะนำไปสู่แนว ความคิดสร้างสรรค์ ได้หลายหมวดหมู่ หลายประเภทตลอดจนสามารถเตรียมทางเลือกไว้หลาย ๆ ทาง ความคิดยืดหยุ่นจึงเป็นความคิดความคิดยืดหยุ่นเสริมคุณภาพให้ดีขึ้น

4. ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) หมายถึง ความคิดในรายละเอียดเพื่อตกแต่งหรือขยายความคิดหลักให้ได้ความหมายสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ความคิดละเอียดลออเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นยิ่งในการสร้างผลงานที่มีความแปลกใหม่ให้สำเร็จ แม้ว่าลักษณะของความคิดสร้างสรรค์ประกอบด้วยลักษณะความคิดหลายลักษณะ แต่ลักษณะของความคิดละเอียดลออก็ขาดเสียมิได้ หากการผลิตผลงานปราศจากความคิดละเอียดลออแล้วก็ไม่อาจเกิดผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นมาได้ และตรงจุดนี้เป็นจุดสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ที่จะมุ่งเน้นผลผลิตที่สร้างสรรค์เป็นสำคัญ

กล่าวสรุปได้ว่า องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย ความคิดริเริ่ม หมายถึงความคิดแปลกใหม่ เป็นประโยชน์ ความคิดคล่องแคล่ว หมายถึง ปริมาณความคิดที่ไม่ซ้ำกัน ความคิดยืดหยุ่น หมายถึงการคิดหลายทิศทาง (Divergent Thinking) หลายประเภท ความคิดละเอียดลออ หมายถึงความคิดในรายละเอียดเพื่อขยายความคิดหลักให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในต่างประเทศ

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยในต่างประเทศที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้รวบรวมนำเสนอ ดังนี้ อัลมานโน (Albano. 1987 : 71) ได้วิจัยโดยทดลองฝึกความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย ทักษะทางสมอง 4 ประการ คือ ทักษะด้านจินตนาการ (Imagery) ทักษะด้านอุปมา (Analogy) ทักษะด้านโยงความสัมพันธ์ (Association) และทักษะการเปลี่ยนรูป (Transformation) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นทหารสังกัดหน่วยสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ ในรัฐนิวเจอร์ซีย์ สหรัฐอเมริกา (U.S. Army Communication-Electronics Command) จำนวน 66 คน ใช้เวลาในการฝึก 20 ชั่วโมง ระหว่างเดือนมิถุนายน – กรกฎาคม ค.ศ. 1985 โดยใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของทอร์เรนซ์ฉบับรูปภาพและภาษา เป็นเครื่องมือวัดตัวแปรตาม ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น

คลอเวอร์ (Clover. 1980 : 3-16) ได้วิจัยโดยการใช้กิจกรรมเพื่อฝึกความคิดสร้างสรรค์กับนักศึกษาระดับวิทยาลัย จำนวน 44 คน โดยการฝึกฝนและให้การเสริมแรง มีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มความคิดสร้างสรรค์ 3 ด้าน คือ ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) และความคิดริเริ่ม (Originality) ทั้งในด้านนำสิ่งของมาใช้ให้เกิดประโยชน์และด้านการแก้ปัญหาในแบบฝึกหัด ผลการวิจัยพบว่า หลังจากการฝึกกลุ่มตัวอย่างสามารถทำคะแนนในแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของทอร์เรนซ์ได้สูงขึ้นเป็นอย่างมาก และเมื่อมีการติดตามผลในระยะ 11 เดือนต่อมา ก็พบว่า กลุ่มตัวอย่างยังทำคะแนนได้สูงขึ้นเหมือนเดิม

เบนตลี (Bently. 1965 : 269-272) ได้วิจัยความคิดสร้างสรรค์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยมินเนโซตา จำนวน 75 คน เป็นชาย 59 คน และหญิง 16 คน วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้แบบทดสอบความรู้ ความเข้าใจ

(Cognitive Operation) ความจำ (Memory Operation) การคิดหลายทิศทาง (Divergent Thinking) และการประเมินค่า (Evaluation) ผลการวิจัยพบว่า ความรู้ ความเข้าใจ และความจำ ไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดสร้างสรรค์ ส่วนความคิดหลายทิศทาง และการประเมินค่า มีความสัมพันธ์กับความคิดสร้างสรรค์

งานวิจัยในประเทศไทย

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพ ความคิดสร้างสรรค์ในประเทศไทย ผู้วิจัยได้นำเสนอ ดังนี้

โยธิน อ่ำพัก (2546 : 63-67) ได้ทำวิจัยเพื่อศึกษาระดับบุคลิกภาพนิสิตปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผลการศึกษาพบว่า

1. นิสิตชาย จำนวน 121 คน มีบุคลิกภาพด้านความมีน้ำใจ ไม่ตรีสัมพันธ์ การคบเพื่อนต่างเพศ การแสดงออก ความเป็นตัวของตัวเอง ความก้าวร้าว การเปลี่ยนแปลง การโน้มน้าวจิตใจผู้อื่น ความอ่อนน้อมถ่อมตน การเคารพผู้อื่น การควบคุมตนเอง การปรับตัว ความคิดสร้างสรรค์ ความเป็นชาย และด้านความเป็นหญิง อยู่ในระดับปานกลาง และมีบุคลิกภาพด้านความต้องการที่จะประสบความสำเร็จ การมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น ความอดทน ความมีระเบียบ การเข้าใจตนเองและ ไม่ตรีสัมพันธ์ ผู้อื่น และด้านความเชื่อมั่นในตนเอง อยู่ในระดับต่ำกว่าปานกลาง

2. นิสิตหญิง จำนวน 308 คน มีบุคลิกภาพด้านการมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น ความเป็นระเบียบ ความมีน้ำใจ ไม่ตรีสัมพันธ์ การแสดงออก ความเป็นตัวของตัวเอง ความก้าวร้าว การเปลี่ยนแปลง การโน้มน้าวจิตใจผู้อื่น ความอ่อนน้อมถ่อมตน การเคารพผู้อื่น การควบคุมตนเอง ความคิดสร้างสรรค์ และด้านความเป็นชาย อยู่ในระดับปานกลาง และมีบุคลิกภาพด้านความต้องการที่จะประสบความสำเร็จ ความอดทน การเข้าใจตนเองและผู้อื่น การคบเพื่อนต่างเพศ ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง การปรับตัว และด้านความเป็นหญิงอยู่ในระดับต่ำกว่าปานกลาง

3. นิสิตชายและนิสิตหญิงมีคะแนนเฉลี่ยบุคลิกภาพด้านความเป็นระเบียบ การเข้าใจตนเองและผู้อื่น การคบเพื่อนต่างเพศ ความก้าวร้าว ความอ่อนน้อมถ่อมตน การปรับตัว และด้านความเป็นหญิง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4. นิสิตชายที่เรียนสาขาวิชาต่างกันมีคะแนนเฉลี่ยบุคลิกภาพแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

5. นิสิตหญิงที่เรียนสาขาวิชาต่างกันมีคะแนนเฉลี่ยบุคลิกภาพแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

6. นิสิตชายที่เรียนชั้นปีต่างกันมีคะแนนเฉลี่ยบุคลิกภาพแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

7. นิสิตหญิงที่เรียนชั้นปีต่างกันมีคะแนนเฉลี่ยบุคลิกภาพด้านความต้องการที่จะประสบความสำเร็จ การควบคุมตนเอง และด้านความเชื่อมั่นในตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ศิริลักษณ์ พงศ์นาวิน (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเพื่อศึกษาบุคลิกภาพของพนักงานขายและเปรียบเทียบบุคลิกภาพของพนักงานขายก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการพัฒนาบุคลิกภาพโดยใช้การฝึกอบรม ผลการวิจัยพบว่า

1. บุคลิกภาพของพนักงานที่ประเมินโดยหัวหน้าแผนกและพนักงานขายประเมินสอดคล้องกัน คือ

1.1 ด้านรูปร่างหน้าตา ซึ่งประกอบด้วย ความสะอาดของร่างกาย การแต่งหน้าและทำผมที่เหมาะสม อยู่ในเกณฑ์ดี ส่วนในเรื่องทรวดทรงการค้ำน้ำหนักรู้จักอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง

1.2 ด้านการแต่งกาย ซึ่งประกอบด้วย ความสะอาดเสื้อผ้า เครื่องแบบเหมาะสมกับรูปร่างอยู่ในเกณฑ์ดี

1.3 ด้านกริยาท่าทาง ประกอบด้วย ความสุภาพในการปฏิบัติต่อลูกค้า การรับฟังความคิดเห็นของลูกค้าอยู่ในเกณฑ์ดี

1.4 การใช้ถ้อยคำในการบริการ ซึ่งประกอบด้วย การอธิบายคุณภาพของสินค้า และการแนะนำสินค้า การฟังและตอบข้อซักถามลูกค้าอยู่ในเกณฑ์ดี ส่วนการขอขอบคุณลูกค้าที่ให้ความสนใจอยู่ในเกณฑ์ดีมาก

ศิริลักษณ์ พงศ์นาวิน (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเพื่อศึกษาบุคลิกภาพของพนักงานขาย และเปรียบเทียบบุคลิกภาพของพนักงานขายก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการพัฒนาบุคลิกภาพโดยใช้การฝึกอบรม ผลการวิจัยพบว่า

1. บุคลิกภาพของพนักงานที่ประเมินโดยหัวหน้าแผนกและพนักงานขายประเมินสอดคล้องกัน คือ

1.1 ด้านรูปร่างหน้าตา ซึ่งประกอบด้วย ความสะอาดของร่างกาย การแต่งหน้าและทำผมที่เหมาะสม อยู่ในเกณฑ์ดี ส่วนในเรื่องทรวดทรงการค้ำน้ำหนักรู้จักอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง

1.2 ด้านการแต่งกาย ซึ่งประกอบด้วย ความสะอาดเสื้อผ้า เครื่องแบบเหมาะสมกับรูปร่างอยู่ในเกณฑ์ดี

1.3 ด้านกริยาท่าทาง ประกอบด้วย ความสุภาพในการปฏิบัติต่อลูกค้า การรับฟังความคิดเห็นของลูกค้าอยู่ในเกณฑ์ดี

1.4 การใช้ถ้อยคำในการบริการ ซึ่งประกอบด้วย การอธิบายคุณภาพของสินค้า และการแนะนำสินค้า การฟังและตอบข้อซักถามลูกค้าอยู่ในเกณฑ์ดี ส่วนการขอขอบคุณลูกค้าที่ให้ความสนใจอยู่ในเกณฑ์ดีมาก

1.5 ด้านการแสดงความสนใจเอาใจใส่ ประกอบด้วย ความเอาใจใส่ การให้บริการ การเสนอสินค้าอยู่ในเกณฑ์ดี ส่วนในเรื่องที่พนักงานทราบความต้องการของลูกค้าอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง

1.6 ด้านความมั่นใจในการบริการลูกค้า ซึ่งประกอบด้วยคำพูดที่ทำให้ลูกค้าประทับใจ ตอบคำถามลูกค้า อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง

1.7 ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ซึ่งประกอบด้วย การช่วยเหลือลูกค้า การแก้ปัญหาของลูกค้า อยู่ในเกณฑ์ดี ส่วนการซ่อมแซมสินค้าอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง

2. การเปรียบเทียบบุคลิกภาพของพนักงานขายก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ

ผลการประเมินการเข้าร่วมโครงการพัฒนาบุคลิกภาพโดยใช้การฝึกอบรม ทำให้พนักงานขายมีบุคลิกภาพดีขึ้น บุคลิกภาพรายด้านของพนักงานขายก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 โดยบุคลิกภาพของพนักงานขายที่เข้าร่วมโครงการ ด้านรูปร่างหน้าตา ด้านการแต่งกาย ด้านกริยาท่าทาง ด้านการใช้ถ้อยคำในการบริการ ด้านการแสดงความเอาใจใส่ ด้านความมั่นใจ ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 คือ พนักงานขายมีบุคลิกภาพดีขึ้น แสดงว่าการเข้าร่วมโครงการพัฒนาบุคลิกภาพของพนักงานขายโดยใช้การฝึกอบรมทำให้พนักงานมีบุคลิกภาพดีขึ้น

บุปผา พิกุลแก้ว (2543 : 96-99) ได้ทำการวิจัยเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบบุคลิกภาพและเปรียบเทียบคะแนนองค์ประกอบบุคลิกภาพด้านการขายของพนักงานขายปลีกหน้าร้านในห้างสรรพสินค้า ผลการวิจัยพบว่า

1. วิเคราะห์องค์ประกอบบุคลิกภาพของพนักงานขายปลีกหน้าร้านในห้างสรรพสินค้า โดยทำการสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีการวิเคราะห์ส่วนประกอบสำคัญ (Principal Component Analysis) และทำการวิเคราะห์หมุนแกนแบบมุมฉาก (orthogonal Rotation) โดยวิธีแวนแมกซ์ (Varimax Method) ได้จำนวนองค์ประกอบ 13 องค์ประกอบ ซึ่งตั้งชื่อดังนี้ ความคล่องตามความมีเหตุผล ความตรงไปตรงมา ความตรงไปตรงมา ชอบสังคม ความมั่นคงทางอารมณ์ ความร่าเริงแจ่มใส ความกระตือรือร้น ความน่าเชื่อถือและสุภาพ การมองโลกในแง่ดี ความคิดสร้างสรรค์ ความทะเยอทะยาน ความกล้า และความมีอิสระพึ่งพาตนเองได้

2. พนักงานขายปลีกหน้าร้านในห้างสรรพสินค้าที่มีเพศต่างกัน มีบุคลิกภาพความกล้าแตกต่างกันที่ระดับ .05

3. พนักงานขายปลีกหน้าร้านในห้างสรรพสินค้าที่มีระดับการศึกษาต่างกัน และ/หรืออายุต่างกัน มีบุคลิกภาพไม่แตกต่างกัน

4. พนักงานขายปลีกหน้าร้านในห้างสรรพสินค้าที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีบุคลิกภาพความคล้อยตาม ความน่าเชื่อถือและสุภาพ และควมมีอิสระพึ่งตนเองได้ แตกต่างกันที่ระดับ .05 '01 .05 ตามลำดับ

5. พนักงานขายปลีกหน้าร้านในห้างสรรพสินค้าที่มีจำนวนครั้งที่ได้รับการฝึกอบรมด้านการขายสินค้าต่างกันมีบุคลิกภาพความน่าเชื่อถือและสุภาพแตกต่างกันที่ระดับ .05

กานดา ทิววัฒนปกรณ์ (2543 : 178) ได้วิจัยเพื่อศึกษาผลการฝึกคิดที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนที่ได้รับการฝึกคิดแบบด้านอุปมาอุปไมยกับด้านการเปลี่ยนแปลงรูปโยงความสัมพันธ์ มีความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดริเริ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนนักเรียนที่ได้รับการฝึกแบบการคิดด้านการเปลี่ยนแปลงรูปกับด้านโยงความสัมพันธ์มีด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านความคิดริเริ่ม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดคล่องตัว ความคิดยืดหยุ่น และรวมทุกด้านไม่พบความแตกต่างระหว่างการฝึกแบบการคิด 3 แบบ

2. นักเรียนที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกับระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลางและระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มีความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดคล่องตัว และรวมทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนความคิดยืดหยุ่นและความคิดริเริ่มแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีฝึกกับระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีผลต่อความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดริเริ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ส่วนปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีฝึกกับระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีผลต่อความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดคล่องตัว ความคิดยืดหยุ่น และรวมทุกด้านอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ทองเลิศ บุญเชิด (2541 : 107) ได้วิจัยผลของการใช้ชุดกิจกรรมที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านชัยสนุ่น จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนที่มีความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดคล่องแคล่ว หลังการทดลองเพิ่มขึ้นกว่าระหว่างการทดลอง และก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $P = .00$

2. นักเรียนที่มีความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดยืดหยุ่น หลังการทดลองเพิ่มขึ้นกว่าระหว่างการทดลอง และก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $P = .00$

3. นักเรียนที่มีความคิดสร้างสรรค์ด้านความริเริ่ม หลังการทดลองเพิ่มขึ้นกว่าระหว่างการทดลอง และก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $P = .00$

4. นักเรียนที่มีความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดละเอียดลออ หลังการทดลองเพิ่มขึ้นกว่าระหว่างการทดลอง และก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $P = .00$

5. นักเรียนที่มีความคิดสร้างสรรค์ด้านทุกด้าน หลังการทดลองเพิ่มขึ้นกว่าระหว่างการทดลอง และก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $P = .00$

จรรยา ชื่นเกษม (2540 : 74) ได้วิจัยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่เข้าร่วมกิจกรรมวาดภาพประกอบการเล่านิทาน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่เข้าร่วมกิจกรรมวาดภาพประกอบการเล่านิทาน มีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

เพ็ญจันทร์ สว่างวงศ์ตระกูล (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยบางประการที่เกี่ยวข้องกับตัวแทนขายประกันชีวิตที่ประสบความสำเร็จ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษานิสัยภาพของตัวแทนขายประกันชีวิตที่ประสบความสำเร็จว่ามีบุคลิกภาพใดบ้างเป็นองค์ประกอบสำคัญ และศึกษาตัวแปรวัดบุคลิกภาพของตัวแทนขายประกันชีวิตที่ประสบความสำเร็จ ตัวแปรทางจิตวิทยา ได้แก่ การควบคุมตัวเอง การมุ่งอนาคต และความเชื่ออำนาจภายในตน ว่าตัวแปรใดสามารถจำแนกตัวแทนขายประกันชีวิตที่ประสบความสำเร็จและตัวแทนขายประกันชีวิตที่ไม่ประสบความสำเร็จได้ กลุ่มตัวอย่างคือ ตัวแทนขายประกันชีวิตจากบริษัทประกันชีวิตแห่งหนึ่ง จำนวน 300 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test สัมประสิทธิ์อัลฟา (α -coefficient) วิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) และวิธีวิเคราะห์จำแนกประเภท (Discriminate Analysis, stepwise) ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบบุคลิกภาพของตัวแทนขายประกันชีวิตที่ประสบความสำเร็จมี 22 องค์ประกอบ คือ เชื้อมั่นในตนเอง มั่นคงในอารมณ์ ความรับผิดชอบต่องาน ซื่อตรง กล้าตัดสินใจ กระตือรือร้น ตื้อดั่ง รอบคอบ กล้าเผชิญต่อสถานการณ์ มีเหตุผล เอื้อเฟื้อ เอาแต่ใจตนเอง กล้าคิดกล้าแสดงออก ชอบสนุกสนาน ไม่อาย กล้าเสี่ยง เจ้าอารมณ์ ก้าวร้าว เปิดเผย เป็นไปตามธรรมชาติ ชอบสังคม และสุขภาพ และตัวแปรที่สามารถจำแนกตัวแทนขายประกันชีวิตที่ประสบความสำเร็จ และตัวแทนขายประกันชีวิตที่ไม่ประสบความสำเร็จได้ดีที่สุดคือ แบบวัดบุคลิกภาพของตัวแทนขายประกันชีวิตที่ประสบความสำเร็จ รองลงมาคือ ตัวแปรความเชื่ออำนาจภายในตน ตัวแปรการมุ่งอนาคต และตัวแปรการควบคุมตนเองตามลำดับ

จริญญา จักรกาย (2539 : 90) ได้วิจัยผลของการใช้วิธีชีเนติก ควบคู่กับการเสริมแรงทางสังคมที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนราชินีบูรณะ จังหวัดนครปฐม จำนวน 30 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ใช้โปรแกรมการใช้วิธีชีเนติกเป็นกลุ่มควบคู่กับการเสริมแรงทางสังคม กลุ่มที่ 2 ใช้โปรแกรมการใช้วิธีชีเนติกเป็นรายบุคคลควบคู่กับการเสริมแรงทางสังคม ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองทั้งสอง มี

ความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนทั้ง 2 กลุ่มมีความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาบุคลิกภาพให้ได้ผลดีนั้นควรกระทำมาต่อเนื่อง โดยสามารถพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์โดยทักษะการสอน การฝึกฝน เพื่อส่งเสริมให้มีบุคลิกภาพความคิดสร้างสรรค์ให้สูงขึ้นได้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยตามโครงการศึกษาและพัฒนาบุคลากรของนิสิตบริหารธุรกิจ ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรเป้าหมาย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 - 2.1 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ
 - 2.2 ลักษณะของเครื่องมือ
3. แบบแผนการทดลอง
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรเป้าหมาย

ประชากรเป้าหมายที่ศึกษา คือ นิสิตบริหารธุรกิจระดับปริญญาตรี ปีที่ 4 ปีการศึกษา 2541 ภาคเรียนที่ 2 สาขาการบัญชี จำนวน 30 คน สาขาการตลาด จำนวน 30 คน รวมทั้งสิ้น 60 คน

หมายเหตุ

ในการทดลองฝึกพัฒนาบุคลากรจริงในช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2541 – กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2542 นิสิตที่สามารถเข้าร่วมทดลองสม่ำเสมอเต็มเวลา คือ สาขาการบัญชี 23 คน และสาขาการตลาด 23 คน รวมทั้งสิ้น 46 คน (เนื่องจากมีนิสิตป่วย ติดภารกิจส่วนตัว ฯลฯ)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ
ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้
 - 1.1 ศึกษาจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือวิจัย
 - 1.2 กำหนดจุดมุ่งหมายของกิจกรรมแต่ละกิจกรรม กิจกรรมของโปรแกรมเทคนิคพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 10 กิจกรรม
 - 1.3 สร้างเครื่องมือวิจัย เพื่อให้ นิสิตพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ของนิสิต 3 ด้าน คือ ด้านความคิดคล่องแคล่ว ด้านความคิดริเริ่ม ด้านความคิดละเอียดลออ โดยการจัดเป็นกิจกรรม กลุ่ม มีการอภิปราย และการระดมพลังสมอง โดยผู้วิจัยชี้แจงนิสิต

ในการทำกิจกรรมแต่ละครั้ง จากนั้นให้นิสิตแบ่งกลุ่มย่อยและให้ระดมพลังสมองเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ตามกิจกรรมที่ได้เตรียมไว้แล้ว ผู้วิจัยให้นิสิตแต่ละคนสรุปกิจกรรมแต่ละครั้งก่อนที่ผู้วิจัยสรุปสุดท้าย

1.4 นำเครื่องมือวิจัย ที่สร้างเสร็จแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face validity) คือ รศ. ดร.อารี พันธุ์ณี

1.5 ผู้วิจัยนำโปรแกรมเทคนิคพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์มาใช้ในการวิจัยต่อไป

2. ลักษณะของเครื่องมือ

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรมเทคนิคพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ ตามแนวของ E. Paul Torrance เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ของ นิสิต 3 ด้าน คือ ด้านความคิดคล่องแคล่ว ด้านความคิดริเริ่ม ด้านความคิดละเอียดลออ โดยการจัดเป็นกิจกรรม กลุ่ม มีการอภิปราย และการระดมพลังสมอง ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

2.1 ขั้นนำ ผู้วิจัยชี้แจงนิสิตในการทำกิจกรรมแต่ละครั้ง

2.2 ขั้นตอนการ ผู้วิจัยให้นิสิตแบ่งกลุ่มย่อยและให้ระดมพลังสมองเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ตามกิจกรรมที่ได้เตรียมไว้

2.3 ขั้นสรุป ผู้วิจัยให้นิสิตแต่ละคนสรุปกิจกรรมแต่ละครั้งและผู้วิจัยสรุปสุดท้าย กิจกรรมของโปรแกรมเทคนิคพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์มีจำนวน 10 กิจกรรมมีดังนี้

- กิจกรรมที่ 1 มารู้จักกัน
- กิจกรรมที่ 2 รวมกันเป็นทีมงาน
- กิจกรรมที่ 3 เราต่างมีดี
- กิจกรรมที่ 4 เราต่างมีข้อบกพร่องที่ต้องแก้ไข
- กิจกรรมที่ 5 รักเพื่อนลักษณะใด
- กิจกรรมที่ 6 ฟังเพลงตามจินตนาการ
- กิจกรรมที่ 7 ร่างกายเราสำคัญไฉน
- กิจกรรมที่ 8 จินตนาการตามเสียงเพลง
- กิจกรรมที่ 9 เกมรถไฟ
- กิจกรรมที่ 10 สรุปปิดกิจกรรม

แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบ Randomized control group pretest-posttest design โดยดำเนินการทดลองอยู่ภายใต้การควบคุม และให้

คะแนนของ รองศาสตราจารย์อารี พันธุ์ณี ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยาและความคิดสร้างสรรค์ มีรายละเอียดดังนี้

1. การทดสอบก่อนการทดลอง ผู้วิจัย ศึกษาคุณลักษณะบุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจ ตามโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพ ของนิสิตสาขาการตลาด นิสิตสาขาการบัญชี คุณลักษณะบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์โดยจำแนก 3 ด้าน คือ ด้านความคิดคล่องแคล่ว ด้านความคิดริเริ่ม และด้านความคิดละเอียดลออ ก่อนการทดลอง

2. การดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการทดลอง กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ เพื่อไม่ให้เกิดภาวะวิตกกังวล จึงรวบรวมผลการฝึกเฉพาะนิสิตที่สามารถเข้าร่วมโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์โดยตลอด

ในการทดลองฝึกปฏิบัติพัฒนาบุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจ ภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2541 สาขาการบัญชี และสาขาการตลาด ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์ เป็นกลุ่มตัวอย่างศึกษาทดลองในช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2541-กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2542 โดยจัดให้นิสิตได้ร่วมโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพโดยใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ จนครบทั้ง 10 กิจกรรม รวม 10 ครั้ง ๆ ละ 50 นาที

3. การทดสอบหลังการทดลอง ผู้วิจัยศึกษาผลของคุณลักษณะบุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจ ตามโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพ ของนิสิตสาขาการตลาด นิสิตสาขาการบัญชี คุณลักษณะบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์โดยจำแนก 3 ด้าน คือ ด้านความคิดคล่องแคล่ว ด้านความคิดริเริ่ม และด้านความคิดละเอียดลออ หลังการทดลองอีกครั้งหนึ่ง

4. นำค่าคะแนนที่ได้จากการทดลองภายใต้การควบคุมและให้คะแนนของ รองศาสตราจารย์ อารี พันธุ์ณี ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยาและความคิดสร้างสรรค์ มาสรุปและนำเสนอผลการวิจัยต่อไป

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยกระทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (Statistic Package for Social Science for Windows : SPSS Base 11.07) โดยใช้ค่าสถิติในการทดสอบสมมติฐานเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. ค่าสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เป็นสถิติพื้นฐานใช้สำหรับวิเคราะห์บรรยายข้อมูลทั่วไปของผู้บริโภค ผู้วิจัยได้ใช้ค่าสถิติดังนี้

1.1 การแจกแจงความถี่ (Frequency)

1.2 ค่าร้อยละ (Percentage)

1.3 ค่าตัวกลางเลขคณิต หรือค่าเฉลี่ย (Mean)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

ใช้สูตร (Peterson. 1982 : 426)

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้จากกลุ่มตัวอย่าง
 $\sum X$ แทน ผลรวมของข้อมูลทุกตัวของกลุ่มตัวอย่าง
 N แทน จำนวนข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง

1.4 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

$$S = \sqrt{\frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

ใช้สูตร (Zikmund. 1991 : 515)

เมื่อ s แทน ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง
 $(\sum X)^2$ แทน ผลรวมของข้อมูลทุกตัวทั้งหมดยกกำลังสอง
 $\sum X^2$ แทน ผลรวมของกำลังสองของข้อมูลทุกตัว
 N แทน จำนวนข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง

2. ค่าสถิติในการทดสอบสมมติฐาน เป็นค่าสถิติที่นำมาใช้ทดสอบสมมติฐาน ผู้วิจัยได้ใช้ค่าสถิติ เพื่อการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าคะแนนเฉลี่ยของข้อมูลสองกลุ่ม ใช้ two-sample t-test (Cryer. 1991 : 516)

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{s_1^2}{n_1} + \frac{s_2^2}{n_2}}}$$

เมื่อ	t	แทน สถิติทีสหสัมพันธ์
	$\bar{x}_1$	แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ 1
	$\bar{x}_2$	แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ 2
	s_1^2	แทน ค่าความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างที่ 1
	s_2^2	แทน ค่าความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างที่ 2
	n_1	แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ 1
	n_2	แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ 2

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาคุณลักษณะบุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจและเปรียบเทียบผลการพัฒนาบุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจ ก่อนและหลัง เข้ารับการฝึกโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยกำหนดสัญลักษณ์และคำย่อในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการสื่อความหมายในลักษณะเดียวกัน ดังนี้

N	แทน	จำนวนนิสิตที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
SD	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t-distribution
*	แทน	ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
**	แทน	ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 คุณลักษณะบุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจ

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบผลการพัฒนาบุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจ ก่อน และหลัง เข้ารับการฝึกโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์

ตอนที่ 3 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 คุณลักษณะบุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจ

การวิเคราะห์ตอนนี้ ผู้วิจัยนำค่าคะแนนผลการทดสอบตามโปรแกรมการฝึกมาใช้สำหรับคำนวณหาค่าเฉลี่ยค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีเฉลี่ย ของนิสิตสาขาการตลาด นิสิตสาขาการบัญชี ตลอดจนนำค่าเฉลี่ยมาอธิบายบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์โดยจำแนก 3 ด้าน คือ ด้านความคิดคล่องแคล่ว ด้านความคิดริเริ่ม และด้านความคิดละเอียดลออ ปรากฏผลดังตาราง 3 และตาราง 4

ตาราง 3 คุณลักษณะบุคลิกภาพ ก่อนเข้ารับการฝึก โปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ของนิสิตบริหารธุรกิจ จำแนกตามสาขาวิชา

บุคลิกภาพเกี่ยวกับความ คิดสร้างสรรค์		สาขาบัญชี N = 23	สาขาการตลาด N = 23	t
ด้านความคิดคล่องแคล่ว				0.56
	$\bar{X}$	21.52	20.35	
	SD	8.53	5.19	
ด้านความคิดริเริ่ม				1.23
	$\bar{X}$	7.43	8.65	
	SD	3.37	3.33	
ด้านความคิดละเอียดลออ				1.42
	$\bar{X}$	9.57	10.52	
	SD	2.33	2.33	
บุคลิกภาพเกี่ยวกับ ความคิดสร้างสรรค์				0.30
	$\bar{X}$	38.52	10.52	
โดยรวม	SD	13.47	8.99	

ผลการวิเคราะห์ตาราง 3 พบว่า

1. คุณลักษณะบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ก่อนเข้ารับการฝึกพัฒนาบุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจสาขาการตลาด มีค่าเฉลี่ยสูงกว่านิสิตสาขาการบัญชีเล็กน้อย เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า นิสิตสาขาการตลาดมีบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ด้าน

ความคิดคล่องแคล่วและด้านความคิดละเอียดลออสูงกว่านิสิตสาขาการบัญชี แต่มีความคิดคล่องแคล่วต่ำกว่านิสิตสาขาการบัญชี

2. คุณลักษณะบุคลิกภาพเกี่ยวกับเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ก่อนเข้ารับการฝึกพัฒนาบุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจสาขาการตลาด สาขาการบัญชี มีค่าเฉลี่ยบุคลิกภาพด้านความคิดคล่องแคล่ว ความคิดละเอียดลออ และความคิดริเริ่ม ตามลำดับ

3. ผลเปรียบเทียบคุณลักษณะบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์โดยรวม และรายด้านทั้ง 3 ด้าน ก่อนเข้ารับการฝึกพัฒนาบุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจสาขาการตลาด และสาขาการบัญชี ต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

กล่าวโดยสรุป คุณลักษณะบุคลิกภาพเกี่ยวกับเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ของนิสิตบริหารธุรกิจ ก่อนเข้ารับการฝึกโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพ มีค่าเฉลี่ยความคิดคล่องแคล่ว ความคิดละเอียดลออ และความคิดริเริ่ม ตามลำดับ โดยนิสิตสาขาการตลาดและสาขาการบัญชี มีคุณลักษณะบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์โดยรวม และรายด้านไม่ต่างกัน

ตาราง 4 คุณลักษณะบุคลิกภาพ หลังเข้ารับการฝึก โปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพ
เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ของนิสิตบริหารธุรกิจ จำแนกตามสาขาวิชา

บุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิด สร้างสรรค์	สาขาบัญชี N = 23	สาขาการตลาด N = 23	t
ด้านความคิดคล่องแคล่ว			0.18
$\bar{X}$	24.22	24.48	
SD	5.12	4.44	
ด้านความคิดริเริ่ม			1.93
$\bar{X}$	12.61	14.30	
SD	3.06	2.91	
ด้านความคิดละเอียดลออ			4.76**
$\bar{X}$	11.35	13.17	
SD	1.40	1.19	
บุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิด สร้างสรรค์โดยรวม			1.59
$\bar{X}$	48.52	51.96	
SD	8.31	7.86	

**นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

ผลการวิเคราะห์ตาราง 4 พบว่า

1. คุณลักษณะบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์หลังเข้ารับการฝึกพัฒนาบุคลิกภาพของนิสิตสาขาการตลาดมีค่าเฉลี่ยมากกว่านิสิตสาขาบัญชี เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่านิสิตสาขาการตลาดมีบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ทั้งสามด้านสูงกว่านิสิตสาขาการบัญชี
2. คุณลักษณะบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์หลังเข้ารับการฝึกพัฒนาบุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจสาขาการตลาด สาขาการบัญชี มีค่าเฉลี่ยบุคลิกภาพด้านความคิดคล่องแคล่ว ความคิดละเอียดลออ และความคิดริเริ่ม ตามลำดับ
3. ผลการเปรียบเทียบบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์โดยรวมหลังเข้ารับการฝึกพัฒนาบุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจสาขาการตลาด และสาขาการบัญชี ต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าบุคลิกภาพด้านความละเอียดลออหลังการฝึกของ

นิติตสองสาขาต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เพียงด้านเดียว สำหรับด้านความคิดคล่องแคล่ว และความคิดริเริ่มของนิติตทั้งสองสาขาไม่ต่างกัน

กล่าวโดยสรุป คุณลักษณะบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ของนิติตบริหารธุรกิจหลังเข้ารับการฝึกพัฒนามุขลิกภาพพบว่า นิติตบริหารธุรกิจสาขาการตลาด และสาขาการบัญชี มีบุคลิก ภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์โดยรวมไม่ต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นิติตสาขาการตลาดมีบุคลิกภาพด้านความคิดละเอียดลออสูงกว่า นิติตสาขาการบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบผลการพัฒนามุขลิกภาพของนิติตบริหารธุรกิจ ก่อน และหลังเข้ารับการฝึกโปรแกรมเทคนิคการพัฒนามุขลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์

การวิเคราะห์ตอนนี้ ผู้วิจัยนำค่าคะแนนผลการทดสอบตามโปรแกรมการฝึกมาใช้สำหรับคำนวณหาค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที่ด้วย t-distribution เพื่อเปรียบเทียบผลการพัฒนามุขลิกภาพของนิติตบริหารธุรกิจ ก่อน และหลัง เข้ารับการฝึกโปรแกรมเทคนิคการพัฒนามุขลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์โดยจำแนกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านความคิดคล่องแคล่ว ด้านความคิดริเริ่ม และด้านความคิดละเอียดลออ นอกจากนี้ มีการเปรียบเทียบผลการพัฒนามุขลิกภาพก่อนและหลังการฝึกของนิติตสาขาการตลาด และนิติตสาขาการบัญชี ซึ่งปรากฏผลดังตาราง 5 – ตาราง 7

ตาราง 5 การเปรียบเทียบผลการพัฒนาบุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจ ก่อนและหลัง เข้ารับการฝึกโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์

บุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์		ก่อนเข้ารับการฝึก	หลังเข้ารับการฝึก	ผลการฝึก	t-test
ด้านความคิดคล่องแคล่ว				+3.42	5.67**
	$\bar{X}$	20.93	24.35		
	SD	7.01	4.74		
ด้านความคิดริเริ่ม				+3.42	17.72**
	$\bar{X}$	8.04	13.46		
	SD	3.37	3.08		
ด้านความคิดละเอียดลออ				+2.22	9.22**
	$\bar{X}$	10.04	12.26		
	SD	2.41	1.68		
บุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์โดยรวม				+11.05	13.41**
	$\bar{X}$	39.02	50.07		
	SD	11.34	8.22		

** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ตาราง 5 พบว่า

1. ผลการพัฒนาบุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจด้วยโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพนั้น นิสิตบริหารธุรกิจมีบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์โดยรวมดีขึ้น โดยผลการฝึกมีผลต่อความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว และความคิดละเอียดลออ ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบการพัฒนาบุคลิกภาพของนิสิตนั้นพบว่า หลังรับการฝึกโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพนิสิตบริหารธุรกิจ มีบุคลิกภาพที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ดีขึ้นเพิ่มจากก่อนเข้ารับการฝึกทั้งโดยรวม และรายด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

กล่าวโดยสรุป บุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจที่ได้รับการฝึกฝนตามโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพ มีบุคลิกภาพที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ดีขึ้นกว่าก่อนเข้ารับการฝึกทั้งโดยรวม และรายด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

ตาราง 6 การเปรียบเทียบผลการพัฒนาบุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจสาขาการตลาด ก่อน และหลัง เข้ารับการฝึกโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์

บุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์	ก่อนเข้ารับการฝึก N = 23	หลังเข้ารับการฝึก N = 23	ผลการฝึก	t-test
ด้านความคิดคล่องแคล่ว			+4.13	7.29**
	$\bar{X}$	20.35	24.48	
	SD	5.19	4.44	
ด้านความคิดริเริ่ม			+5.65	10.62**
	$\bar{X}$	8.65	14.30	
	SD	3.33	2.91	
ด้านความคิดละเอียดลออ			+2.65	7.50**
	$\bar{X}$	10.52	13.17	
	SD	2.23	1.19	
บุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์โดยรวม			+12.44	13.37**
	$\bar{X}$	39.52	51.96	
	SD	8.99	7.86	

** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ตาราง 6 พบว่า

1. ผลการพัฒนาบุคลิกภาพของนิสิตสาขาการตลาดด้วยโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพนั้น นิสิตสาขาการตลาดมีบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์โดยรวมดีขึ้น โดยผลการฝึกมีผลต่อความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว และความคิดละเอียดลออ ตามลำดับ
2. ผลการเปรียบเทียบการพัฒนาบุคลิกภาพของนิสิตนั้นพบว่า หลังรับการฝึกโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพนิสิตสาขาการตลาด มีบุคลิกภาพที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ดีขึ้นกว่าก่อนเข้ารับการฝึกทั้งโดยรวม และรายด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

กล่าวโดยสรุป บุคลิกภาพของนิสิตสาขาการตลาดที่ได้รับการฝึกฝนตามโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ มีบุคลิกภาพที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ดีขึ้นกว่าก่อนเข้ารับการฝึกทั้งโดยรวม และรายด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

ตาราง 7 การเปรียบเทียบผลการพัฒนาบุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจสาขาการบัญชี ก่อน และหลัง เข้ารับการฝึกโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์

บุคลิกภาพเกี่ยวกับความ คิดสร้างสรรค์		ก่อนเข้า รับการฝึก N = 23	หลังเข้า รับการฝึก N = 23	ผลการฝึก	t-test
ด้านความคิดคล่องแคล่ว				+2.70	2.36*
	$\bar{X}$	21.52	24.22		
	SD	8.53	5.12		
ด้านความคิดริเริ่ม				+5.18	16.92**
	$\bar{X}$	7.43	12.61		
	SD	3.37	3.06		
ด้านความคิดละเอียดลออ				+1.78	5.79**
	$\bar{X}$	9.57	11.35		
	SD	2.33	1.40		
บุคลิกภาพเกี่ยวกับ ความคิดสร้างสรรค์ โดยรวม				+9.65	7.33**
	$\bar{X}$	38.52	48.17		
	SD	13.47	8.31		

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ตาราง 7 พบว่า

1. ผลการพัฒนาบุคลิกภาพของนิสิตสาขาการบัญชีด้วยโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพนั้น นิสิตสาขาการบัญชีมีบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์โดยรวมดีขึ้น โดยผลการฝึกมีผลต่อความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว และความคิดละเอียดลออ ตามลำดับ อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสนใจว่าผลการฝึกของนิสิตสาขาการบัญชีมีการเปลี่ยนแปลงต่อบุคลิกภาพน้อยกว่านิสิตสาขาการ ตลาดทั้งโดยรวม และรายด้าน
2. ผลการเปรียบเทียบการพัฒนาบุคลิกภาพของนิสิตสาขาการบัญชีนั้นพบว่า หลังรับการฝึกโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพนิสิตสาขาการบัญชีมีบุคลิกภาพที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์โดยรวมดีขึ้นกว่าก่อนรับการฝึก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ด้าน

ความคิดริเริ่ม และด้านความคิดละเอียดลออดีขึ้นกว่าก่อนรับการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. ผลการเปรียบเทียบรายด้านพบว่า หลังเข้ารับการฝึก นิสิตสาขาการบัญชีมีบุคลิกภาพด้านความคิดริเริ่ม และด้านความคิดละเอียดลออดีขึ้นกว่าก่อนรับการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ด้านความคิดคล่องแคล่วดีขึ้นจากก่อนรับการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

กล่าวโดยสรุป บุคลิกภาพของนิสิตสาขาการบัญชีที่ได้รับการฝึกฝนตามโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ มีบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์โดยรวม บุคลิกภาพด้านความคิดริเริ่ม และบุคลิกภาพด้านความคิดละเอียดลออ ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สำหรับบุคลิกภาพด้านความคิดคล่องแคล่ว เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

ตอนที่ 3 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน
จากข้อมูลนำเสนอผลการวิจัยที่กล่าวมาสามารถสรุปผลการทดสอบสมมติฐาน
ดังตาราง 8

ตาราง 8 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานวิจัย

สมมติฐานวิจัย	ผลการทดสอบ
ข้อ 1. บุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจที่ได้รับฝึกฝนตามโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ มีบุคลิกภาพด้านความคิดสร้างโดยรวมและรายด้านดีขึ้น	เป็นไปตามสมมติฐาน
ข้อ 2. บุคลิกภาพของนิสิตสาขาการตลาดที่ได้รับฝึกฝนตามโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ มีบุคลิกภาพด้านความคิดสร้างสรรค์โดยรวมและรายด้านดีขึ้น	เป็นไปตามสมมติฐาน
ข้อ 3. บุคลิกภาพของนิสิตสาขาการบัญชีที่ได้รับฝึกฝนตามโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ มีบุคลิกภาพด้านความคิดสร้างสรรค์โดยรวมและรายด้านดีขึ้น	เป็นไปตามสมมติฐาน

กล่าวโดยสรุป การวิจัยครั้งนี้ยอมรับสมมติฐานการวิจัยทั้งสามข้อที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยโครงการศึกษาและพัฒนาบุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจ ผู้วิจัยจัดทำขึ้นเพื่อสามารถเป็นประโยชน์แก่นิสิตบริหารธุรกิจได้มีศักยภาพในการพัฒนาบุคลิกภาพให้เหมาะสมในการปฏิบัติงานในองค์กรธุรกิจ และดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นสุข

สังเขปความมุ่งหมาย สมมติฐานและวิธีดำเนินการวิจัย

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะบุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจ
2. เพื่อเปรียบเทียบผลการพัฒนาบุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจ ก่อน และหลัง เข้ารับการฝึกโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ สามด้าน ได้แก่ ด้านความคิดคล่องแคล่ว ด้านความคิดริเริ่ม และด้านความคิดละเอียดลออ

สมมติฐานการวิจัย

1. บุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจที่ได้รับฝึกฝนตามโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ มีบุคลิกภาพด้านความคิดสร้างสรรค์โดยรวมและรายด้านดีขึ้น
2. บุคลิกภาพของนิสิตสาขาการตลาดที่ได้รับฝึกฝนตามโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ มีบุคลิกภาพด้านความคิดสร้างสรรค์โดยรวมและรายด้านดีขึ้น
3. บุคลิกภาพของนิสิตสาขาการบัญชีที่ได้รับฝึกฝนตามโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ มีบุคลิกภาพด้านความคิดสร้างสรรค์โดยรวมและรายด้านดีขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

เป็นการศึกษาและทดลองฝึกปฏิบัติพัฒนาบุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจ ภาคปกติ ชั้นปีที่4 ปีการศึกษา 2541 สาขาการบัญชี และสาขาการตลาด ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์ เป็นกลุ่มตัวอย่างศึกษาทดลองในช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ.2541-กุมภาพันธ์ พ.ศ.2542 ตามโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพโดยใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ตามแนวของ

E. Paul Torrance เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพด้านความคิดของนิสิต 3 ด้าน คือด้านความคิดคล่องแคล่ว ด้านความคิดริเริ่ม และ ด้านความคิดละเอียดลออ

ประชากรเป้าหมาย

ประชากรเป้าหมายที่ศึกษา คือ นิสิตบริหารธุรกิจระดับปริญญาตรี ปีที่ 4 ปีการศึกษา 2541 ภาคเรียนที่ 2 สาขาการบัญชี จำนวน 30 คน สาขาการตลาด จำนวน 30 คน รวมทั้งสิ้น 60 คน

หมายเหตุ

ในการทดลองฝึกพัฒนาบุคลิกภาพจริงในช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2541 – กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2542 นิสิตที่สามารถเข้าร่วมทดลองสม่ำเสมอเต็มเวลา คือ สาขาการบัญชี 23 คน และ สาขาการตลาด 23 คน รวมทั้งสิ้น 46 คน (เนื่องจากมีนิสิตป่วย ติดภารกิจส่วนตัว ฯลฯ)

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ คือ โปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพนิสิตเกี่ยวกับความคิด
2. ตัวแปรตาม คือ บุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ ได้แก่
 - 2.1 ด้านความคิดคล่องแคล่ว (Fluency)
 - 2.2 ด้านความคิดริเริ่ม (Originality)
 - 2.3 ด้านความคิดละเอียดลออ (Elaboration)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรมเทคนิคพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ ตามแนวของ E. Paul Torrance เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ของนิสิต 3 ด้าน คือ ด้านความคิดคล่องแคล่ว ด้านความคิดริเริ่ม ด้านความคิดละเอียดลออ โดยการจัดเป็นกิจกรรม กลุ่ม มีการอภิปราย และการระดมพลังสมอง จำนวน 10 กิจกรรม แต่ละกิจกรรมมีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นนำ ผู้วิจัยชี้แจงนิสิตในการทำกิจกรรมแต่ละครั้ง
2. ขั้นดำเนินการ ผู้วิจัยให้นิสิตแบ่งกลุ่มย่อยและให้ระดมพลังสมองเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ตามกิจกรรมที่ได้เตรียมไว้
3. ขั้นสรุป ผู้วิจัยให้นิสิตแต่ละคนสรุปกิจกรรมแต่ละครั้งและผู้วิจัยสรุปสุดท้าย

การดำเนินการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบ Randomized control group pretest-posttest design โดยดำเนินการทดลองอยู่ภายใต้การควบคุมและให้คะแนนของ รองศาสตราจารย์อารี พันธุ์ณี ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยาและความคิดสร้างสรรค์ มีรายละเอียดดังนี้

1. การทดสอบก่อนการทดลอง ผู้วิจัย ศึกษาคุณลักษณะบุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจ ตามโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพ ของนิสิตสาขาการตลาด นิสิตสาขาการบัญชี คุณลักษณะบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์โดยจำแนก 3 ด้าน คือ ด้านความคิดคล่องแคล่ว ด้านความคิดริเริ่ม และด้านความคิดละเอียดลออ ก่อนการทดลอง

2. การดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการทดลอง กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ เพื่อไม่ให้เกิดภาวะวิตกกังวล จึงรวบรวมผลการฝึกเฉพาะนิสิตที่สามารถเข้าร่วมโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์โดยตลอด

ในการทดลองฝึกปฏิบัติพัฒนาบุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจ ภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2541 สาขาการบัญชี และสาขาการตลาด ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์ เป็นกลุ่มตัวอย่างศึกษาทดลองในช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2541-กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2542 โดยจัดให้นิสิตได้ร่วมโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพโดยใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์จนครบทั้ง 10 กิจกรรม รวม 10 ครั้ง ๆ ละ 50 นาที

3. การทดสอบหลังการทดลอง ผู้วิจัยศึกษาผลของคุณลักษณะบุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจ ตามโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพ ของนิสิตสาขาการตลาด นิสิตสาขาการบัญชี คุณลักษณะบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์โดยจำแนก 3 ด้าน คือ ด้านความคิดคล่องแคล่ว ด้านความคิดริเริ่ม และด้านความคิดละเอียดลออ หลังการทดลองอีกครั้งหนึ่ง

4. นำค่าคะแนนที่ได้จากการทดลองภายใต้การควบคุมและให้คะแนนของ รองศาสตราจารย์ อารี พันธุ์ณี ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยาและความคิดสร้างสรรค์ มาสรุป วิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติ โดยการใช้การทดสอบค่าที เพื่อทดสอบสมมติฐาน และนำเสนอผลการวิจัยต่อไป

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยกระทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (Statistic Package for Social Science for Windows : SPSS Base 11.07) โดยใช้ค่าสถิติในการทดสอบสมมติฐานเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 สำหรับการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ตาราง

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาคุณลักษณะบุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจ พบว่า

1.1 คุณลักษณะบุคลิกภาพเกี่ยวกับเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ของนิสิตบริหารธุรกิจ ก่อนเข้ารับการฝึกโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพ มีค่าเฉลี่ยความคิดคล่องแคล่ว ความคิดละเอียดลออ และความคิดริเริ่ม ตามลำดับ โดยนิสิตสาขาการตลาดและสาขาการบัญชี มีคุณลักษณะบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์โดยรวม และรายด้านไม่ต่างกัน

1.2 คุณลักษณะบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ของนิสิตบริหารธุรกิจหลังเข้ารับการฝึกพัฒนาบุคลิกภาพพบว่า นิสิตบริหารธุรกิจสาขาการตลาด และสาขาการบัญชี มีบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์โดยรวมไม่ต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นิสิตสาขาการตลาดมีบุคลิกภาพด้านความคิดละเอียดลออดีกว่า นิสิตสาขาการบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2. ผลเปรียบเทียบผลการพัฒนาบุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจ ก่อน และหลัง เข้ารับการฝึกโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ พบว่า

2.1 บุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจที่ได้รับการฝึกฝนตามโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพ มีบุคลิกภาพที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ดีขึ้นจากก่อนเข้ารับการฝึก ทั้งโดยรวม และรายด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย

2.2 บุคลิกภาพของนิสิตสาขาการตลาดที่ได้รับการฝึกฝนตามโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ มีบุคลิกภาพที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ดีขึ้นเพิ่มจากก่อนเข้ารับการฝึกทั้งโดยรวม และรายด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

2.3 บุคลิกภาพของนิสิตสาขาการบัญชีที่ได้รับการฝึกฝนตามโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ มีบุคลิกภาพ เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์โดยรวม บุคลิกภาพด้านความคิดริเริ่ม และบุคลิกภาพด้านความคิดละเอียดลออ ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สำหรับบุคลิกภาพด้านความคิดคล่องแคล่ว ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

อภิปรายผล

จากผลการศึกษา โครงการศึกษาและพัฒนาบุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจ ผู้วิจัยพิจารณาประเด็นสำคัญ นำมาอภิปรายดังนี้

1 บุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจที่ได้รับการฝึกฝนตามโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพ มีบุคลิกภาพที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ดีขึ้นจากก่อนเข้ารับการฝึกทั้งโดยรวม และรายด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจ

เป็นเพราะนิสิตได้รับการชี้แจงในการฝึกฝนตามโปรแกรมเทคนิคพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ว่ามีความสำคัญและจำเป็นต่อนิสิต ทำให้นิสิตเห็นคุณค่าและตั้งใจฝึกฝนอย่างจริงจัง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีกลุ่มเกสตัลท์ที่มีหลักการว่า การเรียนรู้จะเกิดได้จากการรับรู้และการหยั่งรู้ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของคลอเวอร์ (Clover, 1980 : 3-16) ที่ได้ใช้กิจกรรมเพื่อฝึกความคิดสร้างสรรค์กับนักศึกษาระดับวิทยาลัย 44 คน ในด้านความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดริเริ่ม ว่าหลังจากการฝึกแล้วสามารถทำคะแนนในแผนทดสอบความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น

2. บุคลิกภาพของนิสิตสาขาการตลาดที่ได้รับการฝึกฝนตามโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ มีบุคลิกภาพที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ดีขึ้นเพิ่มจากก่อนเข้ารับการฝึกทั้งโดยรวม และรายด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะธรรมชาติของนิสิตสาขาการตลาดถ้าออกไปประกอบอาชีพจะต้องติดต่อสัมพันธ์กับลูกค้าและบุคลากรทั้งในและนอกองค์กร ซึ่งจำเป็นต้องเห็นความสำคัญของการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ เพื่อใช้ในการนำเสนอขายสินค้าและดำเนินธุรกิจ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของศิริลักษณ์ พงศ์นาวัน (2544 : บทคัดย่อ) ซึ่งวิจัยเพื่อศึกษาบุคลิกภาพของพนักงานขาย พบว่า หลังการเข้าร่วมโครงการพัฒนาบุคลิกภาพแล้วพนักงานขายมีบุคลิกภาพดีขึ้น

3. บุคลิกภาพของนิสิตสาขาการบัญชีที่ได้รับการฝึกฝนตามโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ มีบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ โดยรวม บุคลิกภาพด้านความคิดริเริ่ม และบุคลิกภาพด้านความคิดละเอียดลออ ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สำหรับบุคลิกภาพด้านความคิดคล่องแคล่ว ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เป็นเพราะนิสิตสาขาการบัญชีถึงแม้จะไม่ได้มีโอกาสพบลูกค้าเป็นประจำเหมือนสาขาการตลาด แต่ในการดำเนินธุรกิจจำเป็นต้องสัมพันธ์กับลูกค้าบ้างเป็นครั้งคราว รวมทั้งสัมพันธ์กับบุคลากรภายในและภายนอกด้วย นอกจากนี้ธรรมชาติของนักบัญชีจะเกี่ยวข้องกับการจัดทำข้อมูลการเงินธุรกิจ และวิเคราะห์ข้อมูลการเงินของธุรกิจแล้ว ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์ ไม่ว่าจะเป็นความคิดละเอียดลออ และความคิดคิดคล่องแคล่ว นิสิตสาขาการบัญชีจึงมีจิตสำนึกในการงานดังกล่าว และมุ่งมั่นพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดดังกล่าวอย่างจริงจัง จึงทำให้มีบุคลิกภาพโดยรวมและรายด้านดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยที่พบว่านิสิตหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการตลาดและสาขาการบัญชี มีบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์โดยรวมและรายด้านดีขึ้น ทำให้เชื่อมั่นได้ว่าบุคลิกภาพของบุคคลสามารถพัฒนาได้โดยการฝึกฝนอย่างจริงจัง และสามารถพัฒนาได้ตลอดเวลา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีโครงการศึกษาและพัฒนาบุคลิกภาพของนิสิตหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการเงิน และสาขาการจัดการท่องเที่ยวและการโรงแรม เพื่อเป็นการเสริมสร้างคุณภาพของบัณฑิตให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น นอกเหนือจากด้านวิชาการ

บรรณาธิการ

บรรณานุกรม

- กานดา ทิววัฒน์ปกรณ์. (2543). ผลการฝึกการคิดที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- กันยา สุวรรณแสง. (2533). การพัฒนาบุคลิกภาพและการปรับตัว 2. กรุงเทพฯ : บำรุง
สาส์น.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2542). จอมปราชญ์นักการศึกษา. กรุงเทพฯ : ด้านสุทธา
การพิมพ์.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2545). ความคิดสร้างสรรค์ : ยุทธศาสตร์การแข่งขันของประเทศ
ในปัจจุบันและอนาคต. วารสารมองไกล IFD. (ไตรมาสที่ 2) 3-6.
- "ความคิดสร้างสรรค์กับการเรียนสถาปัตยกรรม," (กรกฎาคม 2548). ความคิดสร้างสรรค์.
(Online). Available : <http://pioneer.chula.ac.th/~yongyudh/book2/creativity.htm>.
- จรรยา ชื่นเกษม. (2539). การศึกษาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของนักเรียนที่มีความ
บกพร่องทางสติปัญญาที่เข้าร่วมกิจกรรมวาดภาพประกอบการเล่านิทาน.
ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
อัดสำเนา.
- จริญญา จักรกาย. (2539). ผลของการใช้วิธีซีเนดติกควบคู่กับการเสริมแรงที่มีต่อความ
คิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนราชินีบูรณะ จังหวัด
นครปฐม. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- ทองเลิศ บุญเชิด. ผลของการใช้ชุดกิจกรรมที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชัยขุ่น จังหวัดสระบุรี. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม.
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- ประยุทธ์ ไทยธานี. (2541). ผลของการฝึกการคิดแบบหมวกหกใบที่มีต่อความคิด
สร้างสรรค์ของนักวิชาการศึกษา ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กระทรวงศึกษาธิการ.
ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
อัดสำเนา.
- ศรีสุรางค์ ทิณะกุลและคณะ. (2542). การคิดและการตัดสินใจ. กรุงเทพฯ : คอมฟอร์ม.
- ทิศนา แหมมณี และคณะ. (2544). วิทยาการด้านการคิด. กรุงเทพฯ : เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป
แมนเนจเม้นท์. ISBN : 974-7598-78-7.

"บุคลิกภาพกับสุขภาพจิต," (มิถุนายน 2548). จิตเวชศาสตร์และสุขภาพจิต สารานุกรม
ไทยสำหรับเยาวชน เล่มที่ 10. (Online). Available :

<http://kanchanapisek.or.th/kp6/BOOK10/ chapter7/t10-7-I1.htm>.

"บุคลิกภาพกับอาชีพ," (พฤษภาคม 2548). บุคลิกภาพ 6 แบบ. (Online). Available :

<http://mail.chiangmai.ac.th/~cnxcmces/CIC/10002.htm>.

บุชาน, โทนี. (2547). พลังแห่งความฉลาดเชิงสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ : ขวัญข้าว 94.

ISBN : 974-91722-7-2.

ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา. (2537). ความคิดสร้างสรรค์ : พรสวรรค์ที่พัฒนาได้. พิมพ์
ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์.

รัศมี ภิบาลแทน และสุมนา จระณะสมบุรณ์. (2544). กระบวนการคิดเชิงสร้างสรรค์ ใน รั้งสรรค์

แสงสุข และคณะ. ความรู้คู่คุณธรรม (Knowledge and morality). กรุงเทพฯ :

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ISBN : 974-593-831-9.

รววรรณ วิลลานนท์. (มิถุนายน 2548). บุคลิกภาพ...เคล็ดลับก้าวใหม่วัยทำงาน.

(Online). Available : <http://www.johnrobertpowers.in.th/t14.html>.

ศรีเรือน แก้วสังวาล. (2539). ทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ รู้เขา รู้เรา. กรุงเทพฯ :

หมอชาวบ้าน.

อารี พันธุ์มี. (2543). การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์สู่ความเป็นเลิศ. กรุงเทพฯ :

พัฒนศึกษา.

อารี พันธุ์มี. (2545). ฝึกให้คิดเป็น คิดให้สร้างสรรค์. กรุงเทพฯ : ไยใหม่.

ISBN : 974-491-280-4.

อารี พันธุ์มี. (2544). บุคลิกภาพและการปรับตัวในการทำงาน. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ศาสตร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อารี รังสินนท์. (2527). รวบรวมบทความการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก. กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

Albano, Charies. (1987). **The effect of An Experimental Training Program on The Creative Thinking Abilities of Adults.** Doctor's Thesis : Temple University.

Allport, C.W. (1982). **Pattern and growth in personality.** New York : Macmillan.

Bently, John C.. (1965). "Creative and Academic Achievement." **The Journal of Educational Research.** 59.

Clover, J. (1980). **Becoming a More Creative Person.** Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice-Hall.

- Cropley, A. L.. (1966, November). "Creative and Intelligence." **The British Journal of Educational Psychology**. 36.
- Cryer, Jonathan D. and Miller, Robert B. (1991). **Statistics for Business : Data Analysis and Modelling**. Boston, Massachusetts : PWS-KENT Publishing Company.
- Getzel, J.W., and Jackson, P.W.. (1962). **Creative and Intelligence**. New York : Willey.
- Griffith, R.. (1945). **A Study of Imagination in Early Childhood**. London : Routledge.
- Guilford, J.P.. (1959). **Personality**. New York : McGraw-Hill.
- Guilford, J.P.. (1967). **The nature of human intelligence**. New York : McGraw-Hill.
- Haimowitz, N.R., and Haimowitz, M.L.. (1973). "What Makes Them Creative?" in M.L. Haimowitz and Haimowitz, eds, **Human Development**. New York : Thomas Y. Crowell.
- Hillgard, E.A. (1965). **Introduction to psychology**. New York : Harcourt Brace and World.
- Jensen, Richard S. (1989). **Aviation psychology**. Vermont : Gower Publishing Company.
- Mackinnon, D.W.. (1959). "What makes a person creative." **Contemporary Reading in General Psychology**. Edited by Robert S. Danial, Boston : Moughton Mifflin
- Morris, C.R. (1979). **Psychology**. (3 ed.). Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice-Hall.
- Osborn, A.. (1957). **Applied Imagination**. New York : Charles Scribners.
- Parnes, S.T. (1967). **Creative Behavior Guidebook**. New York : Charles Scribner's Sons.
- Peterson, Robert A. (1982). **Marketing Research**. Plano, Texas : Business Publications.
- Reilly, R.R. and Lewis, E.L.. (1983). **Education Psychology**. New York : Macmillan Publishing Co., Inc.
- Rice, J.P.. (1970). "The Gifted." **Development Total Talent**. Springfield, Illinois : Charles & Co. Thomas Publishers.
- Torrance, E.P.. (1962). **Guiding Creative Talent**. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice-Hall.

Zikmund, William G. (1991) **Exploring Marketing Research**. 4th ed. Orlando, Florida
: The Dryden Press.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

โปรแกรมเทคนิคพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์

โปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรมเทคนิคพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ ตามแนวของ E. Paul Torrance เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ของ นิสิต 3 ด้าน คือ ด้านความคิดคล่องแคล่ว ด้านความคิดริเริ่ม ด้านความคิดละเอียดลออ โดยการจัดเป็นกิจกรรม มีการอภิปราย และการระดมพลังสมอง โดยมีที่ปรึกษาโครงการวิจัยคือ รองศาสตราจารย์ ดร.อารี พันธุ์มี ซึ่งมีความประสบการณ์และเชี่ยวชาญด้านความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นนำ ผู้วิจัยชี้แจงนิสิตในการทำกิจกรรมแต่ละครั้ง
2. ขั้นตอนการ ผู้วิจัยให้นิสิตแบ่งกลุ่มย่อยและให้ระดมพลังสมองเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ตามกิจกรรมที่ได้เตรียมไว้
3. ขั้นสรุป ผู้วิจัยให้นิสิตแต่ละคนสรุปกิจกรรมแต่ละครั้งและผู้วิจัยสรุปสุดท้าย

กิจกรรมของโปรแกรมเทคนิคพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์มีดังนี้

กิจกรรมที่ 1 มารู้จักกัน

กิจกรรมที่ 2 รวมกันเป็นทีมงาน

กิจกรรมที่ 3 เราต่างมีดี

กิจกรรมที่ 4 เราต่างมีข้อบกพร่องที่ต้องแก้ไข

กิจกรรมที่ 5 รักเพื่อนลักษณะใด

กิจกรรมที่ 6 ฟังเพลงตามจินตนาการ

กิจกรรมที่ 7 ร่างกายเราสำคัญไฉน

กิจกรรมที่ 8 จินตนาการตามเสียงเพลง

กิจกรรมที่ 9 เกมรถไฟ

กิจกรรมที่ 10 สรุปปิดกิจกรรม

โปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์

กิจกรรมที่ 1 มารู้จักกัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างความคุ้นเคย
2. เพื่อสร้างความรู้จักไว้วางใจกัน

การดำเนินการ

1. ผู้วิจัยให้นิสิตนั่งเป็นรอบครึ่งวงกลม
2. ผู้วิจัยให้นักเรียนปรบมือ หนึ่ง สอง สาม พร้อม ๆ กันตามลำดับ
3. ผู้วิจัยให้เล่นเกม ลมเพลมพัด
4. ผู้วิจัยให้เล่นเกม กระรอกเข้าโพรง
5. ผู้วิจัยนำอภิปรายแลกเปลี่ยนและสรุป

ระยะเวลา 50 นาที

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

1. นิสิตบริหารธุรกิจ ภาคปกติ ปีที่ 4 ปีการศึกษา 2541 สาขาการตลาด 23 คน
2. นิสิตบริหารธุรกิจ ภาคปกติ ปีที่ 4 ปีการศึกษา 2541 สาขาการบัญชี 23 คน
3. ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยนำเล่นเกม

การประเมินผล

ตอบคำถามได้เรียนรู้อะไร ต่อจากนั้นผู้วิจัยก็ได้ปฐมนิเทศ ชี้แจงเรื่องการทำกิจกรรมพัฒนาบุคลิกภาพตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้

โปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์

กิจกรรมที่ 2 รวมกันเป็นทีม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นิสิตมีความรู้สึกเป็นกลุ่มเดียวกัน
2. เพื่อให้นิสิตรวมพลังเพื่อสร้างสรรค์ตามเป้าหมาย
3. เพื่อให้นิสิตรัก สามัคคี ร่วมมือและช่วยเหลือ

การดำเนินการ

1. ผู้วิจัยให้นิสิตแบ่งเป็นกลุ่มย่อยและนั่งร่วมกันเป็นกลุ่ม
2. ผู้วิจัยให้คิดสร้างสรรค์ดังนี้
 - 2.1 คิดชื่อกลุ่ม
 - 2.2 คิดคำขวัญประจำกลุ่ม
 - 2.3 คิดเพลงประจำกลุ่ม
 - 2.4 คิดทำประกอบเพลง
3. ผู้วิจัยให้นิสิตนำเสนอความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มย่อยต่อกลุ่มใหญ่
4. ผู้วิจัยนำอภิปรายแลกเปลี่ยนและสรุป

ระยะเวลา 50 นาที

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

1. นิสิตบริหารธุรกิจ ภาคปกติ ปีที่ 4 ปีการศึกษา 2541 สาขาการตลาด 23 คน
2. นิสิตบริหารธุรกิจ ภาคปกติ ปีที่ 4 ปีการศึกษา 2541 สาขาการบัญชี 23 คน
3. ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยนำกิจกรรมกลุ่ม

การประเมินผล

1. นิสิตได้ประโยชน์ ความรู้อะไรบ้างจากการทำกิจกรรม
2. นิสิตได้ผลงานตามที่กำหนด ความสนุกสนานและความรู้สึกเป็นทีมงานเดียวกัน

โปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์

กิจกรรมที่ 3 เราต่างก็มีดี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นิสิตรู้จักข้อดีของตนเอง
2. เพื่อให้นิสิตได้รู้ข้อดีของเพื่อน
3. เพื่อให้นิสิตเกิดความยอมรับซึ่งกันและกัน
4. เพื่อให้นิสิตรู้จักกลุ่มเพื่อน กลุ่มละ 5 คน

การดำเนินการ

1. ผู้วิจัยให้นิสิตบอกข้อดีที่เกี่ยวกับตนเองมาคนละหนึ่งอย่าง
2. ผู้วิจัยให้นักเรียนเล่าให้เพื่อนในกลุ่มของตนฟังถึงข้อดี
3. ผู้วิจัยให้นิสิตแต่ละกลุ่มสรุปข้อดีของเพื่อนในกลุ่มให้กลุ่มใหญ่ฟัง
4. ผู้วิจัยนำอภิปรายแลกเปลี่ยนและสรุป

ระยะเวลา 50 นาที

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

1. นิสิตบริหารธุรกิจ ภาคปกติ ปีที่ 4 ปีการศึกษา 2541 สาขาการตลาด 23 คน
2. นิสิตบริหารธุรกิจ ภาคปกติ ปีที่ 4 ปีการศึกษา 2541 สาขาการบัญชี 23 คน
3. ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยนำกิจกรรม

การประเมินผล

นิสิตตอบคำถามได้เรียนรู้อะไรจากกิจกรรม ทุกคนต่างมีข้อดีและยอมรับข้อดีที่เพื่อนมี

โปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์

กิจกรรมที่ 4 เราต่างมีข้อบกพร่องที่ต้องแก้ไข

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นิสิตรู้ว่าทุกคนมีข้อบกพร่อง
2. เพื่อให้นิสิตได้เรียนรู้ว่าข้อบกพร่องแก้ไขได้
3. เพื่อให้นิสิตเกิดความยอมรับจุดด้อยของเพื่อนได้
4. เพื่อให้นิสิตยอมรับว่า ข้อดี ข้อเสียเป็นเรื่องปกติ ทุกคนมีทั้งข้อดีและข้อเสียและยอมรับซึ่งกันและกัน

การดำเนินการ

1. ผู้วิจัยให้นิสิตบอกข้อบกพร่องเกี่ยวกับตนเองมาคนละหนึ่งอย่างและคิดจะแก้ไขอย่างไร
2. ผู้วิจัยให้นักเรียนเล่าให้เพื่อนในกลุ่มของตนฟังถึงข้อบกพร่อง
3. ผู้วิจัยให้นิสิตแต่ละกลุ่มสรุปข้อบกพร่องของเพื่อนในกลุ่มให้กลุ่มใหญ่ฟัง
4. ผู้วิจัยนำอภิปรายแลกเปลี่ยนและสรุป

ระยะเวลา 50 นาที

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

1. นิสิตบริหารธุรกิจ ภาคปกติ ปีที่ 4 ปีการศึกษา 2541 สาขาการตลาด 23 คน
2. นิสิตบริหารธุรกิจ ภาคปกติ ปีที่ 4 ปีการศึกษา 2541 สาขาการบัญชี 23 คน
3. ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยนำกิจกรรม

การประเมินผล

นิสิตตอบคำถามได้เรียนรู้อะไรจากกิจกรรมทุกคนต่างมีข้อดี ข้อเสีย ซึ่งเป็นเรื่องปกติ และได้เรียนรู้ว่าข้อเสียก็แก้ไขได้ ตลอดจนยอมรับเพื่อนของตนมากขึ้น

โปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์

กิจกรรมที่ 5 รักเพื่อนลักษณะใด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นิสิตรู้ว่าคุณสมบัติของเพื่อนที่ดีคืออะไร
2. เพื่อให้นิสิตได้พัฒนาคุณสมบัติที่ดี

การดำเนินการ

1. ผู้วิจัยให้นิสิตบอกกับเพื่อนที่เรารักชอบมากที่สุดหนึ่งคน และบอกเหตุผลว่าชอบเพื่อนคนดังกล่าวเพราะอะไร
2. ผู้วิจัยให้นิสิตแต่ละคนก็นึกถึงเพื่อนคนที่ชอบคนละ หนึ่งคน
3. ผู้วิจัยให้นิสิตบอกเหตุผลของเพื่อนที่ตนชอบว่า มีลักษณะอย่างไร
4. ผู้วิจัยให้ทุกกลุ่มย่อย สรุปให้กลุ่มใหญ่ฟัง คุณสมบัติอย่างไรที่เพื่อนชอบ
5. ผู้วิจัยนำอภิปรายแลกเปลี่ยนและสรุป

ระยะเวลา 50 นาที

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

1. นิสิตบริหารธุรกิจ ภาคปกติ ปีที่ 4 ปีการศึกษา 2541 สาขาการตลาด 23 คน
2. นิสิตบริหารธุรกิจ ภาคปกติ ปีที่ 4 ปีการศึกษา 2541 สาขาการบัญชี 23 คน
3. ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยนำกิจกรรม

การประเมินผล

นิสิตได้ทราบคุณสมบัติของเพื่อนที่เพื่อนชอบ มีลักษณะดีอะไรบ้าง และแนะนำให้ทุกคนปฏิบัติตามเพื่อให้เป็นที่รัก เช่น มีคุณธรรม ขยัน ซื่อสัตย์ อดทน มีวินัย เสียสละ มีน้ำใจ แบ่งปัน ช่วยเหลือ เป็นต้น

โปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์

กิจกรรมที่ 6 ฟังเพลงตามจินตนาการ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นิสิตตามเสียงเพลง
2. เพื่อให้นิสิตบอกความรู้สึกต่อเพลง
3. เพื่อให้นิสิตบอกคำที่ได้จากเสียงเพลง
4. เพื่อให้นิสิตบอกว่ายากทำอะไรบ้าง เมื่อได้ฟังเพลง ความคิดและความรู้สึกต่อ

เพลง

การดำเนินการ

1. ผู้วิจัยให้นิสิตฟังเพลงคุณธรรมสี่ประการ
2. ผู้วิจัยให้นิสิตร้องเพลงพร้อมกัน สามครั้ง
3. ผู้วิจัยให้นิสิตแข่งขันกันร้องว่าใครจะร้องได้พร้อมเพรียงกว่ากัน
4. ผู้วิจัยให้แต่ละกลุ่มย่อย บอกถึงคำที่จำได้ในเนื้อเพลงมาให้มากที่สุด
5. ผู้วิจัยให้นิสิตสรุปว่า คุณธรรมสี่ประการมีอะไรบ้าง
6. ผู้วิจัยให้ร่วมกันอภิปราย ใครควรมีคุณธรรมสี่ประการ
7. ผู้วิจัยนำอภิปรายแลกเปลี่ยนและสรุปว่า หากขาดคุณธรรมนี้จะอะไรจะเกิดขึ้นกับ

ตนเอง กลุ่มสังคม ประเทศชาติ

ระยะเวลา 50 นาที

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

1. นิสิตบริหารธุรกิจ ภาคปกติ ปีที่ 4 ปีการศึกษา 2541 สาขาการตลาด 23 คน
2. นิสิตบริหารธุรกิจ ภาคปกติ ปีที่ 4 ปีการศึกษา 2541 สาขาการบัญชี 23 คน
3. ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยนำร้องเพลงตามกิจกรรม

การประเมินผล

1. นิสิตช่วยกันสรุปถึงคุณธรรมสี่ประการ
2. นิสิตร่วมกันร้องเพลงอีกครั้งโดยไม่ดูเนื้อร้อง

โปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์

กิจกรรมที่ 7 ร่างกายเราสำคัญไฉน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นิสิตตระหนักรู้ว่าร่างกายแต่ละส่วนมีความสำคัญ
2. เพื่อให้นิสิตรู้ว่าจะรักษาดูแล ตอบแทน ร่างกายแต่ละส่วนอย่างไร
3. เพื่อให้นิสิตเข้าใจตระหนักรู้คำว่า กตัญญูทวนเวียน (รู้คุณและตอบแทนคุณสิ่งใดก็ตาม)

ที่สุด)

การดำเนินการ

1. ผู้วิจัยให้นิสิตบอกชอบและรักอวัยวะส่วนใดในร่างกายของตนมากที่สุด มาคนละอย่าง

2. ผู้วิจัยให้นิสิตแต่ละคนบอกเหตุผลว่า รักอวัยวะส่วนนั้นเพราะอะไร
3. ผู้วิจัยให้นิสิตบอกว่าจะดูแลรักษาอวัยวะของร่างกายส่วนนั้นอย่างไรบ้าง
4. ผู้วิจัยนำอภิปรายแลกเปลี่ยนและสรุปว่าควร ดูแลรักษาอวัยวะของร่างกายส่วนนั้น

อย่างไร

ระยะเวลา 50 นาที

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

1. นิสิตบริหารธุรกิจ ภาคปกติ ปีที่ 4 ปีการศึกษา 2541 สาขาการตลาด 23 คน
2. นิสิตบริหารธุรกิจ ภาคปกติ ปีที่ 4 ปีการศึกษา 2541 สาขาการบัญชี 23 คน
3. ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยนำกิจกรรม

การประเมินผล

1. นิสิตช่วยกันสรุปถึงคุณประโยชน์ของอวัยวะของร่างกาย
2. นิสิตร่วมกันสรุปว่าจะดูแลร่างกายอย่างไร

โปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์

กิจกรรมที่ 8 จินตนาการตามเสียงเพลง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นิสิตคิดตามทำนองและเนื้อร้องของเพลง
2. เพื่อให้นิสิตตระหนักถึงบุญคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
3. เพื่อให้นิสิตรู้สึกอยากตอบแทนบุญคุณของรัชกาลที่ 9
4. เพื่อให้นิสิตตระหนักและอยากทำดี
5. เพื่อให้นิสิตเป็นผู้กตัญญูทวดต่อแผ่นดิน

การดำเนินการ

1. ผู้วิจัยให้นิสิตฟังเพลง นวมินทร์
2. ผู้วิจัยให้นิสิตเรียนรู้ถึงประวัติที่มาของเพลง
3. ผู้วิจัยให้นิสิตรู้สึกถึงความไพเราะของภาษา เช่น คำสัมผัส ฯลฯ
4. ผู้วิจัยให้นิสิตบอกถึงความประทับใจจากเนื้อร้องของเพลง
5. ผู้วิจัยให้นิสิตบอกความรู้สึกจากเพลง
6. ผู้วิจัยนำอภิปรายแลกเปลี่ยนและสรุปถึงสิ่งที่นิสิตอยากจะทำหรือปฏิบัติตนหลังจาก

จากรู้สึกอย่างไรกับเพลงที่ได้ฟัง

ระยะเวลา 50 นาที

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

1. นิสิตบริหารธุรกิจ ภาคปกติ ปีที่ 4 ปีการศึกษา 2541 สาขาการตลาด 23 คน
2. นิสิตบริหารธุรกิจ ภาคปกติ ปีที่ 4 ปีการศึกษา 2541 สาขาการบัญชี 23 คน
3. ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยนำกิจกรรม

การประเมินผล

1. นิสิตช่วยกันสรุปถึงความกตัญญูทวดต่อรัชกาลที่ 9
2. นิสิตตั้งใจปฏิบัติแต่สิ่งที่ดี

โปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์

กิจกรรมที่ 9 เกมรถไฟ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นิสิตมีความคิดสร้างสรรค์
2. เพื่อให้นิสิตรู้จักทบทวนหน้าที่ของตน
3. เพื่อให้นิสิตรู้จักการทำงานเป็นทีม

การดำเนินการ

1. ผู้วิจัยให้นิสิตจับฉลาก เช่น สัตว์ ดอกไม้ เพลง เป็นกลุ่ม ๆ ละ ห้าคน
 - 1.1 ยิ้ม ยิ้ม ยิ้ม กลุ่มหนึ่ง
 ยิ้มมา นายนันทาหวานชื่น กลุ่มสอง
 ยิ้มนิด ชีวิตยังยืน กลุ่มสาม
 สดชื่น อย่างมั่ววรอ กลุ่มสี่
 มายิ้มกันหนอ เพื่อนเอ๋ย กลุ่มห้า
 - 1.2 กุหลาบ กล้วยไม้ ดาวเรือง นีออน ซ่อนกลิ่น ยี่โถ พวงชมพู เฟื่องฟ้า
2. ผู้วิจัยให้นิสิตแต่ละกลุ่มตั้งชื่อกลุ่มให้ไม่เกิน สองพยางค์
3. ผู้วิจัยให้นิสิตแต่ละคนเล่นตามบทบาทที่กำหนด

คนที่หนึ่ง รถไฟมาแล้ว

คนที่สอง ปูน ปูน ปูน ๆ

คนที่สาม ฉีก ฉีก ฉีกฉีกๆ

คนที่สี่ เอ๊ยด

คนที่ห้า โครม เรียกชื่ออีกทีมหนึ่ง

กติกา ถ้าใครเล่นผิดบทจะถือว่าตกราง เป็นผู้แพ้
4. ผู้วิจัยสรุปกลุ่มผู้ชนะ จากนั้นผู้วิจัยนำอภิปรายแลกเปลี่ยนและสรุปถึงการรู้จักทบทวนหน้าที่ของตน ตลอดจนเพื่อให้นิสิตรู้จักการทำงานเป็นทีม

ระยะเวลา 50 นาที

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

1. นิสิตบริหารธุรกิจ ภาคปกติ ปีที่ 4 ปีการศึกษา 2541 สาขาการตลาด 23 คน
2. นิสิตบริหารธุรกิจ ภาคปกติ ปีที่ 4 ปีการศึกษา 2541 สาขาการบัญชี 23 คน
3. ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยนำเล่นเกมความคิดสร้างสรรค์

การประเมินผล

1. นิสิตได้ทราบบทบาทหน้าที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของงาน
2. นิสิตทุกคนควรจะตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ของตนเองเต็มที่เต็มความสามารถร่วมมือร่วมใจ

โปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์

กิจกรรมที่ 10 สรุปปิดกิจกรรม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นิสิตได้ทบทวนความรู้เกี่ยวกับบุคลิกภาพ
2. เพื่อให้นิสิตได้นำสิ่งที่ได้ไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตและการทำงาน

การดำเนินการ

1. ผู้วิจัยให้นิสิตแต่ละกลุ่มช่วยกันทบทวนเกี่ยวกับกิจกรรมที่ทำมาทุกครั้ง
2. ผู้วิจัยให้นิสิตแต่ละคนสรุปถึงประโยชน์และสิ่งที่ได้รับ
3. ผู้วิจัยสรุปอีกครั้งหนึ่งและขอให้นิสิตได้นำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปปรับใช้ในชีวิต
4. ผู้วิจัยขอยุ่ให้นิสิตที่เข้าร่วมโครงการทุกคน และปิดการประชุม

ระยะเวลา 50 นาที

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

1. นิสิตบริหารธุรกิจ ภาคปกติ ปีที่ 4 ปีการศึกษา 2541 สาขาการตลาด 23 คน
2. นิสิตบริหารธุรกิจ ภาคปกติ ปีที่ 4 ปีการศึกษา 2541 สาขาการบัญชี 23 คน
3. ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย

ภาคผนวก ข

สัญญารับทุนโครงการวิจัย

สัญญาการรับทุนอุดหนุนการวิจัย โครงการวิจัยเงินรายได้มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

เขียนที่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

วันที่ 18 เดือน มกราคม พ.ศ. 2542

ข้าพเจ้า นางสุพรี ลิ้มไทย รับราชการในตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สังกัด ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โทรศัพท์ 664-3820 ต่อ 5530 ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ 200/398
ถ.พัฒนาการ เขตประเวศ กรุงเทพฯ โทรศัพท์ 321-3698 ได้รับทุนอุดหนุนตามโครงการวิจัยเงินรายได้
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งต่อไปในสัญญาเรียกว่า "ผู้ให้สัญญา" ขอให้สัญญาไว้ต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒ โดย นางสาวสุณี รักษาเกียรติศักดิ์ ตำแหน่งรองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและวิเทศสัมพันธ์ ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งต่อไปในสัญญานี้เรียกว่า "ผู้รับสัญญา" มีข้อความดังต่อไปนี้

1. ผู้ให้สัญญาตกลงปฏิบัติงานโครงการวิจัยเงินรายได้มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสำหรับทำ โครงการ
ศึกษาและพัฒนาบุคลากรของนิสิตบริหารธุรกิจ ในวงเงิน 25,000 บาท (สองหมื่นห้าพันบาทถ้วน) ให้แล้วเสร็จ
ภายใน 12 เดือน นับแต่เดือน พฤศจิกายน 2541 ถึงเดือน ตุลาคม 2542

2. ผู้ให้สัญญาจะดำเนินการวิจัยและพัฒนาตามวิธีการที่เสนอไว้ให้ครบถ้วนสมบูรณ์ และยินยอม
ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ได้ระบุไว้ในสัญญารวมทั้งเอกสารแนบท้ายสัญญานี้อย่างเคร่งครัด

3. ผู้ให้สัญญารับทราบเงื่อนไขการรับทุนอุดหนุนโครงการวิจัยเงินรายได้มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ซึ่งกำหนดให้รับเงินทุน 3 งวด ดังนี้

งวดที่ 1 รับทุนจำนวน 10,000 บาท (หนึ่งหมื่นบาทถ้วน) ภายใน 30 วัน หลังจากวันลงนาม
ในสัญญา

งวดที่ 2 รับทุนจำนวน 10,000 บาท (หนึ่งหมื่นบาทถ้วน) หลังจากผู้รับสัญญาให้ความเห็นชอบ
รายงานความก้าวหน้า ครั้งที่ 1 และรายงานการเงินในระยะ 4 เดือน

งวดที่ 3 รับทุนจำนวน 5,000 บาท (ห้าพันบาทถ้วน) หลังจากผู้รับสัญญาให้ความเห็นชอบ
รายงานความก้าวหน้า ครั้งที่ 2 และรายงานการเงินในระยะ 8 เดือน

4. ผู้ให้สัญญาจะเสนอรายงานความก้าวหน้าการปฏิบัติงานให้กับผู้รับสัญญา 2 ครั้ง คือ
ครั้งที่ 1 ภายในเดือนที่ 5 นับแต่สัญญาได้รับทุนมีผลบังคับใช้และ

โครงการที่ได้รับอนุมัติให้ขยายเวลาได้ จะถือเอาวันสุดท้ายของการขยายเวลาเป็นวันกำหนดส่งผลงาน หากพ้นกำหนดเวลาที่ขอยกขยัคกล่าวให้ถือว่าผู้ให้สัญญาผิดสัญญา

8. ในกรณีที่ผู้ให้สัญญาไม่สามารถทำการวิจัยและพัฒนาต่อไป เนื่องจากเหตุสุดวิสัยหรือความจำเป็น อันทำให้ต้องยุติการวิจัยและพัฒนาตามสัญญา ให้ผู้ให้สัญญาทำหนังสือเป็นลายลักษณ์อักษรแจ้งผู้รับสัญญาทราบ โดยชี้แจงรายละเอียดและเหตุผลพร้อมหลักฐาน และผู้ให้สัญญาจะยุติการวิจัยและพัฒนาได้ต่อเมื่อได้รับแจ้งการเห็นชอบให้ยุติสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้รับสัญญาแล้วเท่านั้น

เมื่อผู้ให้สัญญาได้รับหนังสือการยุติการวิจัยและพัฒนา ให้ผู้ให้สัญญารับผิดชอบในการนำหลักฐาน การใช้จ่ายเงินอุดหนุนที่จ่ายไปแล้ว พร้อมเงินทุนส่วนที่เหลือ ตลอดจนวัสดุและครุภัณฑ์คืนให้แก่ผู้รับสัญญา

9. ในการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารอันเกี่ยวกับผลงานของ โครงการในสิ่งพิมพ์หรือสื่อใด ในแต่ละคราว ผู้ให้สัญญาต้องระบุข้อความว่า " ได้รับทุนอุดหนุนตามโครงการวิจัยเงินรายได้มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปี 2541 " และให้ผู้ให้สัญญาและผู้รับสัญญาเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ร่วมกัน

10. ผู้ให้สัญญาจะควบคุมการใช้จ่ายเงินให้เป็นไปอย่างประหยัด ตามระเบียบของทางราชการ ตลอดจน จัดเตรียมหลักฐานบัญชีการจ่ายเงินให้ถูกต้องเพื่อผู้รับสัญญาตรวจสอบได้ตามที่ผู้รับสัญญาเห็นสมควร

11. ในกรณีที่ผู้ให้สัญญาไม่ปฏิบัติตามสัญญาข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อให้ถือว่าผู้ให้สัญญาผิดสัญญา และ ผู้ให้สัญญายินยอมรับผิดชอบในความเสียหายใดๆ ที่ผู้รับสัญญาต้องรับผิดชอบ

12. ในกรณีที่ ผู้ให้สัญญาต้องชำระเงินให้แก่ผู้รับสัญญา ผู้ให้สัญญายินยอมให้หักเงินเดือนบำเหน็จ บำนาญ หรือเงินอื่นใดที่ผู้ให้สัญญาจะพึงได้รับจากทางราชการ เพื่อชดเชยหนี้เงินครบถ้วนได้ทันที

หนังสือสัญญานี้ทำขึ้นไว้ 2 ฉบับ มีข้อความตรงกัน ผู้รับสัญญาถือไว้ 1 ฉบับ และ ผู้ให้สัญญาถือไว้ 1 ฉบับ ผู้ให้สัญญาได้อ่านและเข้าใจข้อความในสัญญานี้โดยตลอดแล้ว จึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐานต่อหน้าพยาน

ลงนาม.....ผู้ให้สัญญา
(นางสุพรีร์ ลิ้มไทย)

ลงนาม.....ผู้รับสัญญา
(นางสาวสุณี รักษาเกียรติศักดิ์)

รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและวิเทศสัมพันธ์

บันทึกข้อความ

114
๑๗๖)
๑๕ ม.ค. ๒๕๔๑
๑๑.๐๐ น.

ส่วนราชการ ฝ่ายวิจัยและวิเทศสัมพันธ์ โทร. 5614, 5615

ที่ ทม 1001(9)/๕๖๔๕ วันที่ ๙ พฤศจิกายน 2541

เรื่อง อนุมัติโครงการวิจัย

เรียน คณบดีคณะสังคมศาสตร์

ตามที่คณะสังคมศาสตร์ขออนุมัติทำโครงการวิจัยจำนวน 4 เรื่อง คือ

- โครงการศึกษาและพัฒนาบุคลากรของนิสิตบริหารธุรกิจ จำนวนเงิน 25,000 บาท
- ศักยภาพในการผลิตบัณฑิตของคณะสังคมศาสตร์ จำนวนเงิน 30,000 บาท
- การติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาลัทธิบริหารธุรกิจภาคสมทบ จำนวนเงิน 40,000 บาท
- พัฒนางองค์ความรู้ทางการท่องเที่ยว จำนวน 50,000 บาท

ฝ่ายวิจัยและวิเทศสัมพันธ์ได้อนุมัติเรียบร้อยแล้วตามเอกสารแนบท้าย และขอให้ผู้เกี่ยวข้องไปดำเนินการทำสัญญาวิทยุกับมหาวิทยาลัยด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ดร.สุณี รักกเกียรติศักดิ์

โครงการวิจัย : โครงการศึกษาและพัฒนาบุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจ ปีงบประมาณ 2541

ภาควิชา	บริหารธุรกิจ	คณะ	สังคมศาสตร์
กรม	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	กระทรวง	ทบวงมหาวิทยาลัย

1. ชื่อโครงการ/โครงการงาน โครงการศึกษาและพัฒนาบุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจ

2. คณะผู้ดำเนินการวิจัย

1. รศ.ดร.อรรงค์	อุดมไพจิตรกุล	ที่ปรึกษา
2. รศ.ดร.อารี	พันธ์มณี	ที่ปรึกษา
3. ผศ.สุพรี	ลิ้มไทย	ประธาน
4. อ.ดารา	ภาคสุชน	กรรมการ
5. อ.ฉงศักดิ์	หมวดสง	กรรมการและเลขานุการ

3. หลักการและเหตุผล

บุคลิกภาพทั้งภายในและภายนอก ที่เหมาะสมของบุคคล เป็นสิ่งจำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ในองค์การธุรกิจ และองค์กรอื่น ๆ เพราะส่งผลสำเร็จหรือล้มเหลวให้กับองค์กรได้ นิสิตบริหารธุรกิจ ส่วนใหญ่ที่เข้ามาศึกษาตามหลักสูตรจะได้รับการพัฒนาด้านวิชาการอย่างเต็มที่แล้ว แต่ยังขาดการพัฒนาด้านบุคลิกภาพ ดังนั้น จึงควรมีการวิจัยเพื่อศึกษา ความบกพร่องของบุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจ เพื่อจะพัฒนาให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสม เป็นการเสริมสร้างให้นิสิตได้มีความสมบูรณ์พร้อมยิ่งขึ้น ในการเป็นบัณฑิตที่จะออกไปปฏิบัติหน้าที่ในองค์การธุรกิจได้อย่างมีคุณภาพต่อไป

4. วัตถุประสงค์

4.1 เพื่อสำรวจคุณลักษณะบุคลิกภาพของนิสิตบริหารธุรกิจ

-2-

7. ระยะเวลาดำเนินการ

พฤษภาคม 2541 - ตุลาคม 2542

8. งบประมาณการดำเนินการ

ก. หมวดค่าวัสดุ

1. ค่าแบบทดสอบ	5,000 บาท
2. ค่าชุดโปรแกรมเทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพ	5,000 บาท
3. ค่ากระดาษอัดสำเนาขนาด A4	2,000 บาท

ข. หมวดค่าใช้สอย

1. ค่าอาหารว่าง	400 บาท
-----------------	---------

ค. หมวดค่าจ้าง

1. ค่าจ้างตรวจแบบทดสอบ	3,000 บาท
2. ค่าจ้างอัดสำเนาข้อมูล	1,000 บาท
3. ค่าจ้างอัดสำเนาเข้ารูปเล่ม 20 เล่ม ๆ ละ 100 บาท	2,000 บาท
4. ค่าจ้างพิมพ์	2,000 บาท
5. ค่าจ้างจัดการข้อมูล	800 บาท
6. ค่าวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์	3,000 บาท

ง. ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ

800 บาท

รวมเป็นเงิน

25,000 บาท

งบประมาณแต่ละหมวดขอถัวเฉลี่ยค่าใช้จ่ายแทนกันได้ตามความจำเป็น

เดือน	1 พย. 41	2 ธค. 41	3 มค. 42	4 กพ. 42	5 มีค. 42	6 เมย. 42	7 พค. 42	8 มิย. 42	9 กค. 42	10 สค. 42	11 กย. 42	12 ตค. 42
ย	↔											
น	↔	↔										
		↔	↔	↔								
				↔								
					↔							
						↔						
							↔	↔				
									↔	↔	↔	↔

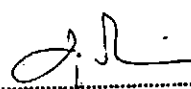
-4-

10. แผนการใช้งบประมาณ

กำหนดเป็น 3 งวด ดังนี้

งวดที่ 1 พฤศจิกายน 2541 - เมษายน 2542	40%	= 10,000 บาท
งวดที่ 2 พฤษภาคม 2542 - กรกฎาคม 2542	40%	= 10,000 บาท
งวดที่ 3 สิงหาคม 2542 - ตุลาคม 2542	20%	= 5,000 บาท

(ลายเซ็น).....

(ผศ.สุพียร ลิมไทย)

ประธานโครงการวิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ – นามสกุล	นางสุพรีร์ ลิ้มไทย
ตำแหน่งทางวิชาการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนรินทร์วิโรฒ สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110 โทร 0-2260-6604
ประวัติการศึกษา	กศ.บ. (เคมี) พบ.ม. (บริหารธุรกิจ) Certificate : International Business Program from Illinois State University. Certificate in General Management from Oregon State University, U.S.A. Certificate in Total Quality Management from Oregon Sate University, U.S.A. and Srinakharinwirot University. Certificate in Case Teaching and Writing from Oregon State University, U.S.A. Srinakharinwirot University.

ชื่อ – นามสกุล	นางสาวดาราร ภาคสุชน
ตำแหน่งทางวิชาการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110 โทร 0-2664-0099
ประวัติการศึกษา	บช.บ. พณ.บ. ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

ชื่อ – นามสกุล	นายผจงศักดิ์ หมาดสง
ตำแหน่งทางวิชาการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนรินทรวิโรฒ สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110 โทร 0-2664-0099
ประวัติการศึกษา	บธ.ป. บธ.ม. (การบัญชี) Certificate in Total Quality Management from Oregon State University, U.S.A. and Srinakharinwirot University. Certificate in Case Teaching and Writing from Oregon State University, U.S.A. Srinakharinwirot University.